

Puntarski fuoj

BROJ 15 • GODINA 10 • Lipanj 2015. • Zavičajno društvo "PUNTARI" Punta Križa • BESPLATNI PRIMJERAK

ISSN 1845-4593

9 771845 459001

BESEDA NA POČETKU

Deset godišć »Puntarskoğa foja«

Pasalo je već deset godišć od kada smo udelali parvi »Puntarski fuoj« i ni za verovat kako vrijeme barzo pasuje. Danas na 24. pomajića, na naš veli bluagdan, na Ivanju, morete po parvi put vaf rukah daržat i proštet petnajsti bruoj. Ovo je duobra okažjun da pruovamo tornat na početak i da se spomijenemo kako je ova štuorija od foja počela.

Zavičajno društvo »Puntari« počelo je svuoj život na 27. muarča 2004. leta i već na parve šedute Upravnog odbora naš prešidijent Franko je rekal da bi vajalo neš napisat da judi znaju će i kako Društvo dela i da bi bilo dobro da udelamo neki fuoj koğa bi mogli dobit i preštet svi Puntari. Svi smo se šubito dekordali i odlučili da neš takovoğa udelaju Branko, Franko, barba Ive, Nardo i Jubo. Rekli smo da bi to moğal bit neki fuoj ki bi hodil vanka jedanput ol dvouput na leto. Fuoju je onda vajalo dat ime pa su nan sakakova imena padala na pamet. Neki je rekal da neka se zove »Marğuar«, neki »Oğnjišće«, neki »Ferial«, i ki će ġa više znat kako, a onda je Željko rekal da uon misli da bi bilo najbolje da se zove »Puntarski fuoj«. Svi smo se šubito dekordali i tako ġa karstili.

Onda, na početku, nanke mi, ki smo ġa pošneli delat, nismo znali će će to prit vanka i nismo bili siguri kako ćemo to udelat. Pomalo, potihog, onako više suami zuase, da nas ne bi ki čul, pitali smo se: »Ce ćemo mi to moć i znat udelat«. Ma kako i vavek vaf životu, oči straše a ruke delaju. Zis čuda voje i kuraja, prez velih čakul i pretijež, udelali smo parvi bruoj. Bilo je to avrila 2005. leta. I tako, malo po malo, naše je uredništvo prišlo do ovoğa petnajstoğa broja. Sve skupa deboto sedanstuo pajin, kako jedan veli libar od Punte.

Ne more se ovdeka na jenuon mestu napisat će je sve bilo vaf ovih petnaest foji, ma se more reć da vaf svakon broju piše sve će je Društvo delalo, da smo od zaborava spasili spomen na naših stuarih, na naše užuanice, da smo pisali kako se ġarje seklo i ġonilo, kako su se delale japnenice i karbun, kako se ofcu striže, sir dela, kao se udelala lesa, krošnja, manig. Pisali smo kako se masline tijende, kako se tarsije kopalo i jamalo, će se i kako sadilo, kako se živelo, kantalo, tuancalo, svirilo ma i kako se patilo, plakalo i mućilo za preživet.

Sve će smo napisali ustat će za vavek, nijeće se zaboravit

i zatart i forši je to i ono najbolje će smo udelali – da se sve ono će je bilo prija dobro ne zaboravi, a da se ono će ni bilo dobro zutra udelala boje.

Do sada je za fuoj pisalo više od šezdesijet judi. Svin vaja reć jeno velo, velo hvala. Svin se ne moremo zahvalit i odužit, ma moramo reć da neki nisu cedili pisat za fuoj od parvoğa ol drugoğa broja sve do danas kako česu: Franko, Marući, barba Ive Luovrić, Matejka i Jubo. Od parvoğa do zadnjeğa broja sve će napišemo i fotografuamo na kompjuter klade Branko, a Nardo nan sve kontrolua i štampua.

Saki bruoj Puntarskoğa foja dobila je skula i librerije vaf Lošinju i Zagrebu. Zahvaljujemo ġradu Malom Lošinju, Turističkoj zajednici, Primorsko-ġoranskoj županiji. Ministarstvu mora i turizma, Jadranki d.d., obrtnicima i pojedinima ki su nan svojim donacijama pomogli da smo arivali vaf ovih deset lijet udelat i štampat petnaest broji Puntarskoğa foja.

Hvala svin ki su nan ovih deset godišć pomogli, svaki kako je moğal i znual aš se samo tako, svi skupa more neš udelat i rivat napreda i onda kada nan vetar vaf pruovu puše. Od sakoga broja se štampua više od 600 foji, a vaf saku puntarsku kuću, od Punte do Merike i Nuove Zelande, pride almeno jedan fuoj, ma to ni sve, aš fuoj sve više pitaju i išću i oni ki nisu rodon zis Punte ma naše selo vojiju kako i mi.

Cuda njih hvuali naš fuoj i to nan je druago čit, a neki nan reku da smo neš falili, krivo napisali, slabo špjegali ol zaboravili. Niki se od nas ki delamo fuoj ni zavol toğa razjadil ni ofijendil aš fuoj delamo za jubaf Punte i da se za Puntu čuje i znua.

Kako napreda? – ne zgubit voju i fuorcu, ne cedit ni onda kada ne ġrije dobro. Delat još više, svi skupa, z glavami na kup, za dobro našeğa sela. Uz nas pokupjat će više mlajih aš svijet na njimi ostuaje. Vavek imet na pamete da našin stuarin nikada ni bilo maša dobro, da su se mućili i patili čuda više od nas ma nikada nisu cimulaškali neġo su zis velu voju i muku nanovo dvizali razvuajanu ġromaču i još udelali novu. A sve će su udelali nuan su pustili pa će više reć neġo – samo zdruavija i naš će fuoj, kako i naše Društvo hodit napreda i živet još čuda lijet.

Uredništvo

Foto naslovnice: Oskoruša

PUNTARSKI FUOJ – GLASILO ZAVIČAJNOG DRUŠTVA
»PUNTARI« PUNTA KRIŽA

Mali Lošinj, Trg Zagazinjine 1

Tel.: 051/231-019 • Fax: 051/231-011

Glavni i odgovorni urednik: Ljubo Galjanić

Uredništvo: Branko Kučić, Franko Kučić, Ivan Lovrić,
Leonardo Marušić

Izdavač: LEO-COMMERCE, D. Cesarića 32, tel: 625-910

Tiskano u Hrvatskoj. – Naklada: 650 primjeraka

Tekstove prepisivali: Jasna Perković, Branko Kučić

IVANJA 2014.

Ivanja, blagdan našeg nebeskog suzaštitnika svetog Ivana Krstitelja je uz Jedriejnu, dan zaštitnika Punte Križa, idealna prigoda da se Puntari okupe, duhovno obnove, susretnu, porazgovaraju te zajedno u miru i radosti zabave.

Za one koji žive u selu, to je dan odmora, predaha i dan kada dočekuju svoje goste. Za mnogobrojne Puntare rasute diljem svijeta to je dan kada pohode svoje rodno selo, svoja ognjišta i vraćaju se korijenima. Oni koji tog dana ne mogu pohoditi Puntu zovu, pitaju kako je, što se zbiva, poneki puste i pokoju suzu jer zbog posla ili zdravstvenih razloga ne mogu doći. Njima je najteže jer oni koji žive daleko od svog rodnog kraja najbolje osjećaju i znaju što je tuđina i iskonski zov rodne grude. Ponajviše zbog njih svake godine u našem foju riječju i slikom nastojimo zabilježiti kako je prošla Ivanja.

Stoga organizatorima, Zavičajnom društvu »Puntari« i Mjesnom odboru Punte Križa, ništa nije teško kako bi se Ivanja dostojno obilježila i proslavila. Ivanja je duboko ukorijenjena u puntarskim genima, ona je dio naše prošlosti, tradicije, naše vjere i »užuanca«. To je blagdan koji u granicama naših skromnih mogućnosti nastojimo proslaviti u duhu vjere uz popratne kulturne i zabavne sadržaje. Dosadašnja iskustva govore da u tome i uspijevamo. Svjesni smo da se uvijek može bolje i više, ali i ovako postižemo željeni cilj te mlađim naraštajima usađujemo ljubav za svojim rodnim krajem onako kako su to nama usadili naši preci. Stoga sa sigurnošću možemo reći da se svetkovina Ivanje neće »zatart« i da će generacije koje dolaze i dalje paliti koledu, nositi kip svetog Ivana u procesiji, a potom se »veselet, tuancat i kantat«.

TURNIR U BRIŠKULI I TREŠETI

Uoči Ivanje u nedjelju 22.06.2014. godine u buffetu »Tina« u Puntima Križa, održan je tradicionalni turnir u narodnim kartaškim igrama, briškuli i trešeti. U jutarnjim

satima voditelju turnira Željku Magazinoviću prijavilo se deset parova iz Punte Križa, Nerezina i Malog Lošinja.

Igralo se od 10 sati do kasnog popodneva uz pauzu za zasluženi ručak. Svaki par uplatio je kotizaciju u iznosu od 100,00 kuna čime su pokriveni troškovi objeda za sve sudionike turnira - pečeni odojak.

Na kraju turnira, koji je protekao u vrlo neizvjesnoj i izjednačenoj igri, uz poneki nesporazum i negodovanje, ponajviše onih koji su gubili i ispadali, pobijedio je par Milan Topić i Berto Kučić. Drugo mjesto osvojili su Ivan Lovrić i Leonardo Marušić a na treće mjesto plasirali su se Čedo Lukin i Tomislav Živković.

SVETA MISA I PROCESIJA

Na dan Ivanje u 18,30 sati u prepunoj puntarskoj župnoj crkvi, održana je svečana sveta misa koju je predvodio župnik don Mate Žic. Nakon mise, prema stoljetnoj tradiciji, krenula je procesija za čije je neometano odvijanje ranije

IZ SADRŽAJA :

IVANJA 2014.	3	PUNTARSKI POVIJESNI FOTOPLOV	32
ZABAVNI PROGRAM	4	ZAPISNIK MJESNOG NARODNOG ODBORA PUNTA KRIŽA	
NAČINILI SMO GROMAČU NA BUŠUANSKE	6	IZ 1949. GODINE	34
BUTIGA VAF PUNTA.....	8	L'INCONTRO DI DUE »VERE« PUNTARKE (DI NOME E DI FATTO)	
PUNTARI DOBILI POVELJU GRADA MALOG LOŠINJA	9	DOPO SETTANT'ANNI	35
JEDRIEJNA 2014.	10	SUSRET	39
GOLF NA MATALDI.....	11	ČUANČE	42
NAKON ŠEZDESET GODINA ODRŽANA MISA NA ANTONJU U CRKVI		KAKO SE NA JIDRA NAVIGALO	44
SVETOG ANTONA NA PARHAVCU U PUNTI KRIŽA	12	VELIKO NOĆNO PAUNČE (Saturnia Pyri).....	48
IZLET NA CRIJEKVICU SV. ANTUONA	14	NEOBIČAN ŽIVOTINJSKI SVIJET PUNTE KRIŽA.....	48
ŠTO I KAKO DALJE U PUNTI KRIŽA	15	NOVO TARSJE NA GARMOŽJU	50
SKUPŠTINA DRUŠTVA	16	NA BALAMA NIKNUO NOVI VINOGRAD	52
INTENZIVNE AKTIVNOSTI LOVAČKOG DRUŠTVA »HALMAC«.....	18	OSKORUŠA - SORBUS DOMESTICA.....	54
KRUPNA DIVLJAČ U LOVIŠTU »PUNTA KRIŽA«	19	DOKTORIRAO DAVID BRČIĆ UNUK IVANA LOVRIČA	
SPAŠAVANJE PILOTA II	24	NAJSTARIJEG ČLANA NAŠEG ZAVIČAJNOG DRUŠTVA	56
MOJ UČITELJ, MARIJAN SAGANIĆ	27	ZLATNI PIR MARGERITE I VLADA HAUSKNECHTA	57
BUGUANCI	29	VICEVI	57
ŠTUORIJA OD UARIJE	30	PJESME	58

obustavljen promet vozila kroz selo. Po starom običaju na čelu procesije križ, iza njega muškarci, potom župne zastave, puntarski muževi s kipom svetog Ivana Krstitelja pa svećenik, a iza njih podulja povorka žena i svih onih koji se priključe procesiji želeći odati počast našem suzaštitniku.

Dostojanstveno i uz molitvu procesija se iz crkve uputila

uobičajenim putem prema uvali Ul, zatim na prvom raskršću desno, prema južnoj strani sela, a na slijedećem raskršću ponovno desno do glavne ceste i potom natrag u crkvu.

Tako je i ove godine Ivanje, tko zna po koji put svetkovan blagdan našeg suzaštitnika svetog Ivana te nastavljena stoljetna tradicija naših predaka.

ZABAVNI PROGRAM

Svečano se ozračje u selu na Ivanju osjeti od ranih jutarnjih sati, Puntu pohode svi koji su puntarskih korijena te mnogi koje za Puntu vežu rodbinski i prijateljski odnosi. Neizostavni su i brojni vlasnici kuća za odmor te mnogi turisti koji se zateknu u selu ili autokampu.

Ljudi se susreću, srdačno pozdravljaju, čestitaju imendan onima koji ga tog dana slave. Domaće obitelji ugošćuju rodbinu i prijatelje. Ivanja je i najbolja prilika za susret s mnogim iseljenicima koji ponajviše žive u prekomorskim zemljama te nastoje, kada god to mogu, za blagdan biti u Puntu.

Već u popodnevним satima pripremaju se i peku odojci i janjci na ražnju koje za goste kao i godinama do sada pripremaju uhodane ekipe buffeta »Tina« i restorana »Marina« iz Malog Lošinja.

Kao i dosadašnjih godina, u organizaciji Turističke zajednice Grada Malog Lošinja u Puntu su pristigli učesnici

»Miomirisnog sajma« iz Cresa, M. Lošinja i Nerezina s raznolikim domaćim proizvodima kao što su slastice, med, maslinovo ulje, rakije i razni proizvodi na bazi ljekovitih biljaka. Na prigodnim štandovima posjetitelji su mogli kupiti i raznovrsne izvorne otočne suvenire.

Da bi se fešta na seoskom trgu mogla nesmetano odvijati, zaštitari tvrtke »Kličković sigurnost d.o.o.« iz Malog Lošinja su neumorno i besprijekorno usmjeravali promet zaobilaznim putem, a posjetitelje pristigle vozilima upućivali na improvizirano parkiralište.

Naši su lovci predvođeni lovočuvarem Igorom Sokolićem za sve učesnike programa, kojih je ukupno bilo gotovo pedesetak, pripremili izvrstan lovački gulaš od divljači.

Prigodan program započeo je u 20 sati na »guštijerni« pozdravnim govorom Franka Kučića, predsjednika Zavičajnog društva »Puntari«, a zatim se svim prisutnim obratila Ana Kučić, zamjenica gradonačelnika Grada Malog

Lošinja, ističući važnost očuvanja kulturne i povijesne baštine našeg kraja. Slijedio je nastup Lošinjskih mažoretkinja s vrlo atraktivnim programom koji je na kraju izazvao veliki pljesak prisutnih.

Nakon toga, svečano su uručene diplome parovima za osvojena prva tri mjesta na turniru u briškuli i trešeti.

Usljedio je nastup Folklornog društva »Studenac« iz Nerezina koje redovito, svake godine, uveličava našu feštu i na izvoran način prikaže našu predivnu narodnu nošnju, naš »tanac« i »kanat« praćen iskonskim zvukovima »meščića«.

Na kraju programa predstavljen je novi broj »Puntarskog foja«, ovog puta na rekordnih 60 stranica. U svom govoru urednik lista Ljubo Galjanić, iskoristio je priliku zahvaliti svima koji su na bilo koji način pomogli izlaženju ovog broja kao i svih dosadašnjih u proteklih devet godina izlaženja foja.

Svi prisutni potom su na pultu Zavičajnog društva dobili novi »Fuoj« te u naš mali »košić« donirali, po svom nahodjenju, novčani prilog koji će biti iskorišten za tiskanje slijedećeg broja.

Cijelog popodneva do večernjih sati vrijedne članice našeg društva prodavale su lutriju, koju svi prisutni rado kupuju jer su dobici uvijek jako vrijedni i ima ih preko osamdeset.

Već tradicionalno prve nagrade su janje, tele jelena lopatara, meso divlje svinje, jedna veća riba (ove godine je to bila orada), mnogo vrijednih knjiga, tehničke robe, razni uporabni predmeti za domaćinstvo te bonovi za obrok u

našim otočkim restoranima. Koristimo priliku zahvaliti brojnim donatorima i sponzorima koji su nam poklonili velik dio navedenih nagrada lutrije.

Nakon programa prisutne su do kasnih sati uz svirku, ples i pjesmu zabavljali Fredi i Antonela.

Moramo izraziti zadovoljstvo da je unatoč velikom broju posjetitelja fešta protekla bez ijednog nesporazuma ili incidenta te da su se u mirnom i veselom ozračju svi ugodno družili i zabavili.

Na kraju što reći nego ponoviti uzrečicu naših predaka: »Samo zdruvja i vidimo se k'letu«!

NAČINILI SMO GROMAČU NA BUŠUANSKE

Naše »gromače« - suhozidi, jedan su od bisera otočke graditeljske baštine i dio našeg identiteta. One su plod mukotrpnog i beskonačnog truda naših predaka. Danas ih samo rijetki otočani održavaju i slobodno možemo reći da su na izdisaju te se kao imperativ nameće potreba njihove valorizacije i obnove.

Stoga smo se sa izuzetnim zadovoljstvom priključili projektu Kamen - most koji se financira sredstvima Europske unije kroz Operativni program Slovenija - Hrvatska 2007. - 2013. godine

Cilj ovog projekta je zaštita graditeljske muralne baštine, a u sklopu toga i gromača, odnosno suhozida. Između ostalih partner ovog projekta su Visokoškolsko središte Sežana, Fakultet za turistične studije - Turistica Portorož, Nacionalni park Brijuni, Grad Mali Lošinj i drugi.

U sklopu ovog projekta naš je Grad s udrugom »Dragodid« iz Komiže organizirao više radionica, seminara i predavanja na području Malog Lošinja pri čemu je obnovljen dio srušenih gromača na Dražici i Zagazinjinama.

Dana 06. i 07. rujna 2014. godine u Punt Križa okupilo se desetak članova udruge »Dragodid«, a pozivu našeg društva odazvalo se još desetak članova. Za mjesto gdje ćemo obnavljati gromače odabrali smo lokvu Bušuanska. Ova lokva je u naravi seoska, zajednička lokva, koju su mogli koristiti svi mještani. Voda se, naročito u ljetnim mjesecima, koristila za pranje, za napajanje stoke (svako je domaćinstvo imalo magarca, kozu, svinju i kokoši), pa čak i za zalijevanje povrća u vrtu ili cvijeća. Voda za piće nije se koristila iz ove lokve već iz vlastitih cisterni, a kada bi one presušile, voda se uzimala iz seoske - crkvene cisterne po točno određenom rasporedu prema broju članova svakog pojedinog domaćinstva. Lokva Bušuanska, smještena na rubu sela, nije imala pristup ovcama. Da one ne bi zaprljale vodu, uokolo lokve bila je sagrađena visoka gromača, s južne strane dupla, a sa sjeverne unjula. Na ulazu je bila

lesa, a od nje do lokve 1949. godine sagrađene su stepenice. Te godine je lokva bila posljednji put očišćena.

Vrijeme je učinilo svoje, potreba za vodom je prestala kada je do Punte Križa sagrađen vodovod i lokva je zaboravljena i zapuštena. Gromače su se s vremenom urušile, na nekim mjestima gotovo do temelja, a raslinje je naraslo do te mjere da se do nje nije ni moglo. Kroz gustiš su se do nakupljene vode mogli probiti samo jeleni i divlje svinje. Da bi se lokva spasila i sačuvala, naše je Društvo u svoj plan rada kao jednu od aktivnosti uvrstilo njenu obnovu i valorizaciju. Znano je da lokve na našem području predstavljaju jedan od možda i najvažnijih činitelja bioraznolikosti jer u njima žive mnoge životinjske i biljne vrste koje bi izumrle da ih nema. Stoga smo 13. ožujka 2011. godine, uz svesrdnu pomoć Lovачkog društva »Halmac«, očistili od zaraslog raslinja sav okoliš lokve Bušuanska. Tek smo tada mogli vidjeti koliko je ona velika, lijepa i

atraktivna. Od tada smo stalno nastojali obnoviti gromače oko lokve, ali nam to iz više objektivnih ili subjektivnih razloga nije uspjelo.

Boravak članova udruge »Dragodid« i njihova suradnja s Gradom Malim Lošinjem bila je poticaj da se i mi uključimo u taj projekt.

Tog vikenda, 6. i 7. rujna, poslužilo nas je i vrijeme. Okupljenima je voditelj udruge »Dragodid«, Grga Frangeš, etnolog iz Rijeke, u ovaj projekt uključen od samog početka, održao kraće izlaganje o vrstama suhozida i tehnikama njihove izgradnje. Obnovi naše gromače oko lokve pristupilo se na način da se moralo raščistiti srušeno kamenje, doći do starog, čvrstog temelja i tek onda započeti s podizanjem nove gromače te ju sagraditi identičnu onoj kakva je nekad bila. Uz dovoljno marljivih i iskusnih ruku, podijeljeni u nekoliko grupa, posao je solidno napredovao. U dva dana obnovljena je duplica s južne i zapadne strane lokve te je nakon završetka rada bio pravi gušt sjesti i u miru pogledati

učinjen posao. Šteta što se ovoj akciji nije odazvalo više članova Društva kao ni mlađih mještana Punte Križa jer upravo na njih treba prenijeti znanje i vještinu izrade ovog vrijednog segmenta otočke baštine.

Kako posao podizanja gromača oko lokve nije dovršen, s ovim poslom ćemo nastaviti uz nastojanje da u njemu učestvuje što više mlađih članova i mještana. Potrebno je još od raslinja očistiti sjevernu i istočnu stranu okoliša lokve i na tom djelu podignuti sada putpuno urušenu unjulu gromaču. Nakon toga planiramo urediti pristupnu stazu, postaviti informativni pano i dvije klupice za odmor posjetitelja te na glavnu cestu postaviti putokaz s označenim smjerom prema lokvi. Na ovaj bi način Punta Križa zasigurno dobila jedan vrlo zanimljiv, autohtono sačuvan prostor, koji bi mogli posjećivati turisti kao i učenici iz Malog Lošinja gdje bi mogli vidjeti, čuti i naučiti osnovne podatke o lokvama i tehnikama gradnje suhozida.

BUTIGA VAF PUNTA

Prije dvua leta pisali smo vaf »Puntarskom foju« kako je vaf Punte butiga zatvorena, i kako sada brižni judi zis Punte maraju puoč vaf Nerezine ol v Lošinj da bi kupili kruh. Forši su neki prešteli uov artikal vaf foju, pa je općina potpisala kuntrat zis »Jadranku« d.d., da vaf lete 2013. opet otvoriju butigu vaf Punte. I tako je bilo. Judi i turisti su bili kuntijenti i zis asortimjentom robe i zis butigeruon. Ma malo je to duralo, da bi već otubra 2013. butigu opet zaparli. Opet su počeli steši probljemi za onih ki nimaju svoje auto za puoč po provištu v Lošinj. Opet su neki judi provali iskat da općina neč udela da se vaf Punte judi moreju fornit magari zis onih če im najviše dnevno okuri. Obećano je bilo da će se provat taj probljem rišulvit.

Negder na proljeće prišli su neki judi i počeli su kopat zis mualin bagerom šubito uz trafostanicu. Rečeno je da će tude udelat butugu. Raskipali su i cestu sprijet ute buduće butige za se takat na luče. Judi nisu bili maša kuntijenti. Neki su i proteštevali otvoreno, a neki su samo tarokali. Posal je šal napred i »rodila« se jena muala kućica montažna od darva i zis gipsanim pločama. Šubito su klajena velika darvena vruata i sve je bilo zatvoreno. Čuda njih je reklo da je to kako jena »konjušnica« a ne jedan (objekt) jedan kiosk - butiga. Ma niki ni badual, če to judi govore, već se je obećevalo kako će na početku pomajića tude bit otvorena butiga, ne samo za leto već i za cijelo godišće. Kada je vaf kuanpu na Bokiniću otvorena butiga, paizani i turisti ki su prišli vaf Puntu su tamo šli kupit ono če im okuri. Ma vaju znat da od sela do Bokinića su četire kilometri. Pasual je mesec pomajić, sarpanj i agušt ma butiga vaf tuon »kiosku« ni profuncionala. Zuač ni profuncionala niki od paezani pravo ne znua. Vaf Punte van kuampa na Bokiniću v lete bude više od 500 judi, a da ne govorimo još oni ki vaf Puntu pridu de

pašajo oli oni ki su zis jahtami na Ulu, Varču, Maiške i vaf Koluortu ki su bili naučeni vaf Punte se fornit zis bevuandu oli sve drugo če im je okurilo. Svi su oni rekli da je ovo »sramota«. Dela se rekluam da turisti pridu, a onad na uof način ih se tira.

Paizani i oni ki afituju kuće i apartmani vaf Punte, kako i »vikendaši« ki su vaf Punte po cijelo leto, pokupili su se i napisali peticiju (protešt) gradonačelniku Grada Malog Lošinja, predsjedniku uprave »Jadranka« d.d. Mali Lošinj, direktoru Jadranka kampovi d.o.o. i direktorici Ureda Turističke zajednice Grada Malog Lošinj.

Peticiju su potpisale 91 peršuone. Ovu peticiju je jena delegacija od Puntari vaf kije su bili: Slaven Šikić, Đana Patekar, Dana Beriša i Franko Kučić, na duan 23. šetiembra 2014. leta kunšenjali gradonačelniku Gariu Capelliu. Štešoga dneva ista delegacija je peticiju kunšenjala i članu Uprave Jadranke d.d. Mali Lošinj gospodinu Goranu Filipoviću. Gospodin Goran Filipović nam je šubito rekal da će Jadranka d.d. otua probljem rišulvit već drugi mesec na način da će ju vaf Puntu provištu parnest i prodavat zis kombia, a da će ju do drugoga leta načinit samoposlugu (dosadašnju butigu) kua će v lete bit otvorena.

Jušto vaf pijeti na 03. otubra 2014. vaf Punte je parvi put prišal kombi zis robu kede su paizani zis Punte mogli kupit kruh, mleko, muku, suol, cukar, biru, vodu jogurt i drugo. Sve su fameje vaf Punte dobile jedan list od Jadranke trgovine d.o.o. vaf kuon im piše kako moreju na jedan bruoj telefona naručit i drugo če in okurit, preženpio: mjeso, vino, kumpir, fažuol, detersivi i drugo. To će im se parnest zis kamionom vaf pijeti kada i drugu provištu.

Puntari su kuntienti, aš almeno jedanput na šetemuanu moreju udelat provištu. Ufaju se da će već maja ol pomajića imet opet butigu otvorenu svaki duan, kako je to nekada bilo. Hvala Bogu da ih je neki uslišil.

Franko Kučić

PUNTARI DOBILI POVELJU GRADA MALOG LOŠINJA

Grad Mali Lošinj

dodjeljuje
POVELJU

Gradskog vijeća grada Malog Lošinja

*Larvičajnom društvu
"Puntari" Punta Križa*

*Za izniman doprinos u očuvanju
vrijednosti otočkog,
kulturnog i povijesnog nasljeđa*

U Malom Lošinj, 11. studenog 2014.

Prdsjednik Gradskog vijeća
Anto Nedić

Povodom dana nebeskog zaštitnika Grada Malog Lošinja, svetog Martina, 11. studenog 2014. godine, svečanom je sjednicom obilježen Dan Grada.

Velika dvorana palače Fritzy bila je prepuna uzvanika, gostiju i dobitnika nagrada. Svečanu sjednicu otvorio je predsjednik Gradskog vijeća Anto Nedić. Uslijedilo je prigodno izlaganje gradonačelnika gosp. Garia Cappellia, a skupu su se čestitkama i pozdravima obratili gosti i uzvanici.

Naše je Zavičajno društvo toga dana imalo razloga za slavlje. Za naš desetogodišnji rad na promicanju Punte Križa, njene povijesti, baštine, kulture i dijalekta, a posebice za realizaciju obnove crkvice svetog Antona Opata na Parhavcu i za redovito tiskanje »Puntarskog foja«, nagrađeni smo poveljom Grada Malog Lošinja. Nagradu je na svečanoj sjednici primio naš predsjednik Franko Kučić, a uručio ju je predsjednik Gradskog vijeća Malog Lošinja, Anto Nedić. U obraćanju prisutnima Franko Kučić je zahvalio na nagradi te istaknuo da je ona plod rada i ljubavi za Puntu Križa svih članova našeg društva.

Zadovoljni da je naša šira zajednica prepoznala i odala priznanje našem dosadašnjem radu možemo samo ustvrditi da će ono biti podstrek budućim aktivnostima koje ćemo provoditi i nastaviti kao i do sada, dragovoljno, strpljivo i uporno u spomen na naše pretke i s ciljem da se u Puntu Križa ne ugase ognjišta te da se održivim razvojem stvore uvjeti da mladi naraštaji u Puntu našu svoju egzistenciju.

JEDRIEJNA 2014.

Jedriejna je za svih Puntari i za naše selo, za Puntu, bluagdan, veli bluagdan, najveći. Svijeti Andreja je naš protetur ki nas gijeda z'neba. Vidi nas, čuje, znua sve če delamo, bilo dobro ol slabo. Čuva selo od nevoje, malatije i zla kuo se juden more dogodit, od nesreće kua ih more tukat. Niki nikada nijeće znat kada su Puntari za svuoga protetura zijeli svijetoga Andreju, ni kada je uon dobil oblig da nas čuva, da nas klade na pruavi put, da nas frenua kada pošnemo delat neš če Bogu i njemu ni po voje i rijegule. Brižan svijeti Andreja, koliko uon već godišć z'nami kumbati.

Svijeti Andreja se vaf Punte štuje od kada je sela i judi. Tua jubaf durua već stotin godišć i durat će dokle Puntari budu živeli i nijeće se nikada zatart.

Naša crijevka vaf selu i crijevica na cimituoriju nose njegovo ime. Okolo parve su živi, mi ki još hodimo po ove zemje a okolo druge, na Funtuane, su svi naši druagi ki više nisu snami. Ma svi, živi i martvi, smo zis našin Svijetin i ni nan druge nego starpjivo delat, rivat napred i daržat se njega, naše vere i užuance.

I naša vala, Jadrieščica, lijepa, dalga, sigura od svakoga vetra, kua finjuje na cimituoriju i kede živa voda teče, je dobila ime po svijeton Andreju. Neki, ki ne znaju, pitaju da će ime vale Jedrieščica ima zis svijetin Andrejon pa in okuri špjegat da su naši stuari za Andreju govorili Jedre, Jiedre a pokle je prišlo Andrea, Andrino, Andre i za Žijenske Andra, Andrejina ol Andreica, a harvuaski se reče Andrija.

Ki će ga znat ma forši je uon naš protetur aš je bil ribar pa je parvin Puntari pomogal da ustanu živi loveć ribu, forši ih je spasil kada ih je na muoru čapala nevijera pa su se topili. Forši su ga zabrali aš je uon vaf velikih mukah umarl na križu, aš su i oni vaf ona vremenua živeli z'velikin križuon, mučili se, patili, delali za preživet i živeli samo od svojih muk, žuji i pota. Forši su ga zijeli za protetura aš je uon bil šlovek ki je miril judi, ni ih tiral, pihal, svajual, nego pokupjual i daržual skupa pa ga danas štuju i slave svi, katolici i pravoslavni.

Bilo kako bilo, svijeti Andreja je bil veli i pruavi šlovek, parvi je šal za Isuson i puntari nisu falili kada su ga zavojili i zijeli za svuoga protetura.

I kako ćeš ti danas ne čekat trejseti novijembra i ne puoć na misu i pokle na feštu za Jedriejnu. Tako je bilo i ovo leto. Bila je nedeja. Misa je bila na osan i puol. Prišli su svi ki su mogli. Ki ni mogal bil je vaf Punte zis misli i sarcen. Slaven i Tina su večer sve lijepo organizali. Oštarija je bila palna, bilo je više od pedesijet judi. Svi su imeli za jest i pit na voju. Žene su parnesle dolči, čakulalo se, smijelo, kantalo i tuancalo, a armonika je prez feramat svirila do tri ure po polnuoć.

Na kraju su svi bili kuntijenti, da je ova naša puntarska užuanca još živa, da nan je svijeti Andreja dual sreće i zdruavja i obećual da ćemo se vit i kletu na Jedriejnu.

GOLF NA MATALDI

U Puntima Križa je dana 05. prosinca 2014. godine održana prezentacija idejnog projekta »Golf-tereni na Mataladi« u Puntima Križa. Prezentaciju je na inicijativu Mjesnog odbora Punte Križa i Zavičajnog društva »Puntari« Punta Križa održao idejni začetnik ovog projekta gospodin Mihailo Perenčević s ekipom projektanata i suradnika angažiranih na izradi ovog projekta. Prezentaciji je bilo nazočno pedesetak građana - mještana Punte Križa i Puntara koji borave u Malom Lošinju, kao i ostalih zainteresiranih građana.

Investitor ovog značajnog projekta je »Jadranka« d.d. iz Malog Lošinja, stoga su predstavljajući bili nazočni član Uprave »Jadranka« d.d. gospodin Goran Filipović i direktor »Jadranka kampovi« d.o.o. gospodin Đulio Delise. Predstavljajući su bili nazočni i vijećnici Gradskog vijeća Grada Malog Lošinja gospodin Rudolf Ivković i gospodin Branko Domac.

U svom je izlaganju gospodin Perenčević naglasio važnost ovog projekta za daljnji razvoj turizma na otocima Lošinj i Cres u smislu promjene strukture gostiju i produženja turističke sezone. Od ovog projekta koristi će imati svi, ne samo »Jadranka«. Ovaj projekt utjecat će na promjenu u kvaliteti ugostiteljske i turističke ponude, a ono što je bitno otvorit će preko 250 radnih mjesta.

Stan Matalda na Puntima Križa od strane najeminentnijih poznavatelja i projektanata golf-igrališta izabran je kao idealan. Po njihovom mišljenju to će biti jedan među osam najljepših golf-terena Europe, a možda i svijeta. Prednosti u odabiru stana Matalde za ovu namjenu je u tome što ima površinu od 318 ha u cjelini, što je konfiguracija terena idealna za golf-teren, što nisu potrebni veći zahvat da bi se teren privedo namjeni, i što cijeli teren ima jednog vlasnika.

Projekt se razvija u suradnji s Golf Environment Organization (GEO), međunarodnom neprofitnom organizacijom koja se bavi održivim razvojem golfa, poštujući sve zahtjeve zaštite prirode. Na izradi projekta angažiran je Ernie Els, svjetski poznato ime u svijetu golfa sa svojom tvrtkom Ernie Els desinge, što je garancija realizacije projekta na najvišoj razini.

Površina Matalde koja se planira obuhvatiti projektom golfa iznosi 318 ha. Uredila bi se jedna četvrtina odnosno 78 ha, dok bi preostalih 240 ha ostalo prirodno kao što je sada. Na tom dijelu bi vlasnik zemljišta, tj Krčka biskupija, i dalje uzgajala masline i bavila se stočarstvom (uzgoj ovaca i koza). Na dijelu terena koji se planira urediti, najveći dio površina činila bi dva golf-igrališta s po 18 rupa, od kojih bi jedan bio dostupan za vrhunske profesionalne turnire. Osim golf-igrališta planira se izgradnja hotela kategorije 5 zvjezdica kapaciteta 146 smještajnih jedinica, te vile i bungalovi za prihvata četrdesetak gostiju, isto tako visoke kategorije. Osim toga, planira se izgradnja ruralnih objekata u kojima bi se organizirala prodaja domaćih proizvoda prvenstveno s otoka Cresa i Lošinja. Uredila bi se lučica u uvali Baniestrovica za prihvat glisera i ostalih manjih plovila, kojima bi igrači golfa i ostali gosti s otoka Krka, Raba i Paga dolazili na Mataldu.

Čitav kompleks Matalda bio bi otvoren domaćim i stranim gostima. Gosti Matalde sigurno će dio svog vremena koristiti za upoznavanje kulturne i povijesne baštine područja otoka Lošinja i Cresa, a isto tako i njihovih prirodnih karakteristika. Stoga planirane šetnice i biciklističke staze treba izgraditi i urediti. Potrebno će biti otvoriti više ugostiteljskih objekata sa specijaliziranom ponudom. Područje Matalde bit će ograđeno kako bi se spriječio ulazak divlje svine na to područje, ali će zato prisutnost jelena lopatara biti poželjna na golf-terenima i oko njih.

Tijekom izlaganja gospodin Perenčević je naglasio da je u izradi elaborat oko utjecaja na okoliš i zaštitu voda, da se u održavanju travnatih površina neće koristiti pesticidi, već će se to činiti mjerama ekološke zaštite. Potrebne količine vode za održavanje travnatih površina osigurati će se u prvom redu prikupljanjem vode kišnice i desalinizacijom morske vode, a tek na kraju vodom iz vodovoda, u tolikoj mjeri da ne ugrozi normalnu opskrbu vodom područja Punte Križa. U sklopu ovog projekta riješiti će se proširenje ceste ne samo do Matalde već i do Punte Križa. Podržao je prijedlog da se za mjesto Punte Križa izradi urbanistički plan, kako bi se

stvorila mogućnost stambenog rješenja za buduće djelatnike koji se budu opredijelili nastaniti u Puntí Križa, te izgradnja potrebne komunalne infrastrukture (prometnice, vodovodne mreža, odvodnje fekalnih i oborinskih voda i električna mreža, te ostalih sadržaja za normalno funkcioniranje jednog mjesta).

Na postavljeno pitanje, da li već postoji popis zanimanja potrebnih kadrova koji se planira zaposliti i kako će se isti educirati za rad na budućem kompleksu Matalde, rekao je da će popis zanimanja biti sastavljen u najskorije vrijeme, a da potrebni kadrovi neće trebati imati visoke škole, ali će se zato educirati kroz tečajeve u poznatim golf-klubovima. Takav golf-klub biti će organiziran i na golf-terenima Matalda, u koje će se moći uključiti djecu od 10 godina nadalje.

Na kraju, gospodin Perenčević je naglasio da je sada prvi korak u realizaciji ovog programa izmjena i dopuna Županijskog prostornog plana, a onda ciljane izmjene i dopune Prostornog plana Grada Malog Lošinja. Planira se da će ovaj program biti realiziran za četiri godine,

a planirana vrijednost investicije iznosi 50 milijuna eura.

Franko Kučić

NAKON ŠEZDESET GODINA ODRŽANA MISA NA ANTONJU U CRKVI SVETOG ANTONA NA PARHAVCU U PUNTI KRIŽA

Prošle smo godine, točnije 24. svibnja 2014. godine, nakon višegodišnjeg upornog rada, ostvarili jedan od primarnih ciljeva Zavičajnog društva »Puntari«. Svečano smo predstavili obnovljenu crkvicu Svetog Antona na Parhavcu, točnije prema izričaju našeg dijalekta - svijetog Antuona na Parhuavcu. Tada je pred okupljenim mnoštvom održana svečana misa, a nakon toga na pastirskom stanu Parhavac organizirano druženje uz prigodnu zakusku, pjesmu i nastup Folkolnog društva »Studenac« iz Nerezina.

Tada smo se dogovorili da se za prvu sljedeću Antonju,

blagdan svetog Antona Opata, koji se slavi 17. siječnja, upriliči svečana misa kao što se ona stoljećima na taj dan održavala. Posljednji put misa za Antonju u ovoj je crkvi održana pred šezdesetak godina. Do tada su se na tom fascinantnom, gotovo mističnom mjestu, na blagdan okupljali žitelji svih okolnih pastirskih stanova: Matalde, Murtovnika, Drakovca, Smriječja, Garmožja, Lusara i Mikložuana te stanovnici Punte Križa i Nerezina. Slavilo se sveca kojeg je narod oduvijek duboko poštovao i cijenio jer im je bio blizak kao čovjek s kojim su se najlakše mogli identificirati. Svetac je to za kojeg je narod govorio: »Svijeti

Antuon Opat - zan motiku i hodi kopat«. Svaki kip svetog Antona u svom naručju ili na ramenu nosi janjčića a uz njegove noge su uvijek praščići i magarčići, životinje koje su ovdašnjem puku bile simbol rada, života i opstanka. Stoga su se naši preci, stočari i zemljoradnici, živeći od svoje sitne stoke i škrte zemlje sa svetim Antonom mogli najbolje i najprisnije zblížiti. U njemu su vidjeli sebe, svoju muku i trud. Bio je to za njih svetac koji je najbolje mogao shvatiti sve tegobe njihovog života.

Vrijeme je učinilo svoje, narod je postupno napuštao zemlju, pašnjake, stoku i odseljavao se u obližnja mjesta, susjedne države i u prekomorske zemlje. Kraj je opustio, bez naroda crkvice je polako počela propadati i urušavala se. Više ju nitko nije pohodio. Sada je obnovljena, spašena, ponovno rođena zablislala u punom sjaju i vraćena vjeri i narodu.

Obnoviti crkvicu bila je naša želja, ali ponajviše zadaća i dug prema našim precima te se sama po sebi nametnula obveza da se na Antonju nađemo i zajednički proslavimo blagdan svetog Antona. Pribojavali smo se lošeg vremena jer se od asfaltirane ceste makadamskim putem do kuća na Parhavcu može doći vozilom, ali do crkvice svetog Antona treba šumskom stazom još pješaćiti 15 do 20 minuta.

Vrijeme nam se smilovalo, naše su želje i molitve uslišane. Kiša nije pala, iako je tog dana puhalo olujno jugo, a prognostičari najavljivali obilnu kišu već od jutarnjih sati. Pomogao nam je i sveti Anton, zahvalan što smo nakon

dugo godina rada i truda obnovili njegovu crkvicu. Tog su jutra već poslije devet sati počeli na Parhavac pristizati vjernici te se dobro očišćenom i označenom stazom upućivati prema crkvi. S obzirom na vremenske prilike te na popriličnu udaljenost od prometnice okupio se velik broj vjernika, više od tridesetak mještana Punte Križa, Nerezina i Malog Lošinja. Misa na Antonju u našoj crkvi svetog Antona na Parhavcu nije održana šezdesetak godina te je radost i zadovoljstvo okupljenih bilo tim veće.

Velečasni Mate Žic predvodio je svetu misu u čast svetog Antona i u nadahnutoj propovijedi opisao njegov svećaki životni put posvećen radu i zalaganju za potrebite. Okupljenim vjernicima odao je poruku mira, poniznosti, skromnosti i naročito nasušne potrebe stavljanja u funkciju svih naših prirodnih i materijalnih dobara koje sada nedovoljno ili uopće ne koristimo. Istaknuo je da bi mudro korištenje svih tih naših, bogom danih darova, otvorilo mogućnost i perspektivu da svi bolje živimo i lakše prebrodimo sadašnje teškoće s kojima smo svi suočeni. U propovijedi je potaknuo sve nas da nesebično pružimo ruku jedni drugima te da dio svog imetka i znanja ustupimo drugima, onima koji nemaju a žele pošteno raditi i živjeti. Ohrabreni njegovim riječima i zadovoljni da smo svetom Antonu odali dužno poštovanje, vratili smo se svojim domovima uz obećanje da se ovakvo obilježavanje blagdana održi i slijedeće godine kao i svih godina koje su pred nama i našim nasljednicima.

IZLET NA CRIJEKVICU SV. ANTUONA

Jednog oblačnog i ne baš toplog srpanjskog dana, kakvih je u ljeto 2014. bilo dosta, naši mama i tata i nona Rajna odlučili su nas povesti do kapelice Sv. Antuona.

Rečeno-učinjeno! Tata je Tomu stavio na »krkič«, a Leonu su naizmjenice nosile mama i nona. Krenuli smo put Parhavca. Nona je rekla da je nekoliko puta tražila kapelicu, ali ju nije našla, no svi smo bili odlučni da ju sada, kada je obnovljena pronađemo.

Jedna teta na Parhavcu pokazala nam je kuda da krenemo i krenuli smo još uvijek u strahu da ćemo zalutati, no staza je bila prepoznatljiva, a na svakom raskršću bili su putokazi. Sada smo svi shvatili da je staza očišćena i dobro obilježena i da ćemo kapelicu naći.

Nije to bilo jednostavno nositi nas, pa hranu i piće i sve što je nama potrebno jer mi imamo samo godinu i pol.

Nakon jedne uzbrdice pred nama se ukazao proplanak s kapelicom. Prekrasan prizor!

Na proplanku smo se rastrčali. Mama, tata i nona čitali su šta piše na postavljenoj ploči, virili smo u kapelicu, a nona je obećala da će za drugi put nabaviti ključ da ju možemo pogledati iznutra. Malo smo i jeli, a onda se trebalo vratiti.

Vidjeli smo putokaz za Paskvaru i tata je predložio da idemo tim putem jer je on, kada je bio mali, došao od Paskvare do kapelice, ali kasnije više nije mogao pronaći taj put.

Krenuli smo nizbrdo, a onda smo opet vidjeli putokaze. Ispred nas redale su se prekrasne livade i mi smo trčali, i svaka je imala označen put i tako smo stigli do Paskvare.

Bilo nam je prekrasno pa se ovim putem želimo zahvaliti svima koji su se toliko potrudili i omogućili i nama malima da stignemo na sva ta mjesta. Sigurno ćemo opet posjetiti crijekvicu i zato svima Hvala, hvala, hvala.

*Za Toma i Leonu napisala
nona Rajna Tijanić rođ. Plešić*

SUSRET GRADSKIH ČELNIKA I MJEŠTANA ŠTO I KAKO DALJE U PUNTI KRIŽA

U sklopu obilaska Mjesnih odbora koji administrativno pripadaju području Grada Malog Lošinja, dana 29. 04. ove godine u sali Područne osnovne škole u Puntici Križa održan je skup predstavnika Grada s mještanima Punte Križa.

Susret je sazvao i vodio gradonačelnik Grada M. Lošinja Gari Cappelli zajedno s voditeljima svih gradskih resora i službi, a koliki je bio interes Puntara najzornije se vidjelo u činjenici da je velika dvorana škole bila dupkom ispunjena i gotovo premala za sve zainteresirane.

Gradonačelnik i njegovi suradnici iznijeli su što je sve Grad u protekloj godini činio i poduzimao s ciljem rješavanja mnogih problema koji tište mještane sela te pozvao prisutne da svojim mišljenjima i prijedlozima daju doprinos iznalaženju rješenja za realizaciju najvažnijih poslova koje se realno može ubuduće učiniti. U raspravu se uključio veliki broj prisutnih te su nakon iznošenja brojnih mišljenja i prijedloga prihvaćeni zaključci kako i do kada pojedine realizirati.

Tako je dogovoreno da »Jadranka« d.d. M.Lošinj, najdulje do 01. lipnja mora otvoriti trgovinu. Tijekom mjeseca svibnja za fondove EU kandidirat će se projekt izgradnje vodospreme i vodovoda u duljini od 3,2 km od sela do kampa »Baldarin«, te da se paralelno pokuša staviti u funkciju stari put – klanac koji vodi od sela do Pogane. Na taj način bi se taj put osposobio kao biciklistička staza, a ujedno bi služio kao protupožarni put i njime bi se otvorilo veliko područje (danas prometno potpuno izolirano) s ciljem razvoja poljoprivrede, naročito maslinarstva (Škajice, Lesina, Činkarica). Ujedno bi se onima koji su na tom području već uredili maslinike omogućio priključak na vodovodnu mrežu.

U tijeku su pripreme na izradi Urbanističkog plana Punte Križa, čime bi se stvorili temelji za razvoj sela. Također će se pristupiti izradi projekta uređenja dvorišta i okoliša škole čime bi se stvorili uvjeti za kvalitetno korištenje prostora (razne manifestacije, fešte, igrališta i drugo).

Naglašeni su veliki problemi zbog izuzetno lošeg stanja prometnice Osor – P. Križa – Bokinić te još lošijeg održavanja iste od strane djelatnika Hrvatskih cesta. Dogovoreno je poboljšanje stanja javne rasvjete na potezu od Drage do

Pogane. U tijeku su završeni poslovi problema rješavanja otpadnih voda temeljem studije iz 2012. godine, čime bi se problem kanalizacije riješio bez ispusta u more i to zasebno za selo i zasebno za područje Drage i Pogane priključkom na pročištač fekalnih voda u autokampu »Baldarin« koji je dimenzioniran da može prihvatiti odvodnju svih postojećih naselja.

Obećan je i nastavak započetih poslova na formiranju biciklističke staze koja bi se protezala od Ustrina do Punte Križa i spajala pastirske stanove Loze, Matalda, Murtovnik i Parhavac, postojeće i buduće maslinike i vinograde te lokalitete spomenika prirodne i kulturne baštine na tom prostoru (crkvice, špilje, gradine).

Predloženo je da se dio staze može urediti suradnjom s lovačkim društvom »Halmac« koje gospodari tim područjem.

Tijekom sastanka ukazano je na još neke probleme kao što su nedovoljno čišćenje plaža i uvala te katastrofalno stanje telefonske mreže (truli i nagnuti stupovi, ormarići vezani konopcem). Istaknuta je nužnost sanacije ceste od sela do uvale Ul (posljednji je put popravljena 1991. godine) koja je uništena zbog prolaza brojnih teških kamiona s teretom ogrjevnog drva koje na Lusarama sijeku Hrvatske šume.

Mještanima su uz ostalo predstavljani planovi rada na budućoj izgradnji golf-terena na Mataldi te je naglašeno da se prije izmjena županijskog prostornog plana moraju dovršiti potrebite predstudije i stručne podloge koje će pokazati da li se golf-tereni mogu graditi odnosno na koji način projektirati.

Tijekom ovog sastanka istaknuta je nužnost buduće kvalitetnije i efikasnije suradnje Grada i Mjesnog odbora P. Križa te suradnja istih s gospodarskim subjektima koji djeluju na području P. Križe, kao što su primjerice »Jadranka«, Hrvatske ceste ili Hrvatske šume.

Iako se mnoge od navedenih tema kao veliki problemi već godinama ponavljaju i ne rješavaju, mišljenja smo da je ovaj susret predstavnika vlasti i mještana bio vrlo koristan te da će polučiti pozitivnim pomacima, nužnim da Punta Križa brže i bolje krene u buduću održivi razvoj.

SKUPŠTINA DRUŠTVA

U subotu, drugog dana mjeseca svibnja održana je redovita godišnja skupština našeg Društva. Kao i uvijek do sada u proteklih jedanaest godina, kada je Društvo osnovano u prostorijama područne osnovne škole u Puntiću Križa okupio se veliki broj naših članova.

Sjednicu skupštine otvorio je predsjednik Društva Franko Kučić te potom članstvu podnio izvješće o radu Upravnog odbora Društva za 2014. godinu. Izvješće o financijskom poslovanju za 2014. godinu obrazložio je tajnik Društva Branko Kučić. Oba su izvješća prihvaćena jednoglasno. Uslijedila je treća točka dnevnog reda u kojoj se raspravljalo o planu rada i financijskom planu za 2015. godinu. Nakon toga je predsjednik Društva obrazložio promjene statuta Društva koje su usklađene s novim Zakonom o udrugama. Glasovanjem prisutnih članova prihvaćene su sve izmjene statuta te je kao likvidator društva izabran Branko Kučić.

U posljednjoj točki dnevnog reda raspravljeno je o prijedlogu odluke o dodjeli priznanja zaslužnima za izlaženje »Puntarskog foja« te je odlukom društva odlučeno da se urednik foja, Ljubo Galjanić i član uredništva Branko Kučić predlože za nagradu Grada a da priznanje našeg Društva za doprinos i potporu u 10 godina izlaženja foja dobiju Franko Kučić, Marući Toić - Badurina, Matejka Kafer i Julijano Sokolić.

IZVJEŠĆE O RADU UPRAVNOG ODBORA ZA 2014. GODINU

Prije jedanaest godina osnovali samo Zavičajno društvo »Puntari« Punta Križa u želji da okupimo Puntare koji žive izvan mjesta Punte Križa kao i one koji žive u Puntiću Križa, s ciljem da svi zajedno pridonosimo očuvanju prirodne i kulturne baštine područja Punte Križa, a ujedno da se uključimo zajedno s mještanima u uređenju mjesta i poboljšanju uvjeta života na području Punte Križa.

U protekloj godini Upravni odbor društva održao je 6 sjednice na kojima se raspravljalo o provođenju programa rada za 2014. godinu, kao što su:

- financijski plan za praćenje aktivnosti u provođenju programa rada Društva,
- osiguranje sredstava za restauraciju posvetnih križeva u crkvi Sv. Antuna Opata,
- osiguranje sredstava za tiskanje našeg glasila »Puntarski fuoj« br. 15,
- osiguranje sredstava za postavljanje etno izložbe 2015. u Puntiću Križa,
- predstavljanje obnovljene crkvice Sv. Antuna Opata na Parhuavcu,
- obnova dijela gromače na lokvi Bušuanska,
- izvješće o provedenoj fešti Ivanja 2014. (prihodi, rashodi i propusti u organizaciji) te prijedlozi za organizaciju fešte u 2015. godinu,
- prijedlog strategije ruralnog razvoja područja Punte Križa,
- upoznavanje s prijedlogom izgradnje golf-terena na Mataldi,
- usklađenje Statuta Društva s novim Zakonom o udrugama.

Godina 2014. bila je jubilarna za naše Društvo - deset godina djelovanja. Tim povodom nam je na svečanoj sjednici Gradskog vijeća Grada Malog Lošinja dodijeljena Povelja Grada Malog Lošinja za izniman doprinos u očuvanju vrijednosti otočkog kulturnog i povijesnog nasljeđa. Mislim da možemo biti ponosni na ovako visokom priznanju, jer je to na određeni način nagrada za naš rad i vrijeme utrošeno na očuvanju i valoriziranju kulturno-povijesne i prirodne baštine Punte Križa.

Organizirali smo prezentaciju obnovljene crkvice Sv. Antuna opata na Parhuavcu dana 24. svibnja 2014. godine. Zahvaljujemo svima koji su učestvovali u uređenju same crkvice, kao i članovima Lovačkog društva »Halmac« iz Nerezina koji su učestvovali u uređenju pristupnog puta od Parhuavca do crkvice. Posebna hvala Ferdinandu Zoroviću i Folklornom društvu »Studenac« na organizaciji prigodnog programa i domjenka.

Dana 17. siječnja 2015. godine, na dan kada se časti Sv. Anton Opat, organizirali smo sv. misu u crkvi na Parhavcu kojom se prilikom okupio veći broj mještana Punte Križa, Malog Lošinja i Nerezina. To je bi nekadašnji običaj kojega trebamo obnoviti.

S Konzervatorskim odjelom u Rijeci pokrenuli smo daljnju obnovu unutarnjeg dijela crkvice, konkretno restauriranje dijela posvetnih križeva. Podnijeli smo za to zahtjev Ministarstvu kulture i Primorsko-goranskoj županiji pozivom na natječaj za osiguranje sredstava u 2015. godinu u ukupnom iznosu od 38.000,00 kn. Sredstva nam nisu odobrena.

Za financiranje potreba u realizaciji naših programa za 2015. godinu, javili smo se na javne pozive koje su raspisali Grad Mali Lošinj i Primorsko-goranska županija. Tražili smo sredstva za financiranje izdavanja »Puntarskog foja« u iznosu od 15.000,00 kn, i obnovu gromače na lokvi »Bušuanska« u Puntiću Križa u iznosu od 5.000,00. Odobrena su nam sredstva za »Puntarski fuoj« od Grada Malog Lošinja u iznosu od 5.000,00 kn, i od Primorsko-goranske županije u iznosu od 7.000,00 kn.

Zatražili smo sredstva od Turističke zajednice Grada Malog

PRIJEDLOG PROGRAMA RADA DRUŠTVA ZA 2015. GODINU,

- Usklađenje Statuta Društva sa Zakonom o udrugama i izvršenje upisa u Registar udruga,
- Donošenje pravilnika o načinu dodjele priznanja Društva,
- Izrada popisa članova društva sukladno Zakonu i Statutu,
- Postavljanje etno izložbe za Ivanju 2015. godine,
- Organizacija svečanog obilježavanja 10. obljetnice izdavanja »Puntarskog foja«,
- Organizacija fešte »Ivanja 2015.«
- Obnova dijela gromače oko lokve »Bušuanska« i prezentiranje lokve prilikom dana voda,
- Osiguranje sredstava za restauraciju dijela posvetnih križeva i grafita u crkvi Sv. Antuna Opata na Parhuvcu,
- Izdavanje 16. broja »Puntarskog foja«,
- Tražiti mogućnost za postavljanje stalne etnografske zbirke u Puntu Križa,
- Uzeti učešće u raspravama oko donošenja provedbenog urbanističkog plana Punte Križe u cilju očuvanja kulturne i prirodne baštine, a isto tako i izmjenama prostornog plana što se bude odnosili na područje Punte Križa,
- Učestvovati u radnim akcijama koje organizira VMO Punta Križa,
- U zajednici s Lošinjskim muzejem, JU »Priroda« i TZG Malog Lošinja postaviti prigodne table s prigodnim tekstom kojim je opisan pojedini kulturno-povijesni i prirodni lokalitet na šetnicama Punte Križa,
- S Konzervatorskim odjelom u Rijeci pokrenuti arheološko istraživanje Gospodarsko-ladanjskog kompleksa Antoniazza de Bocchina na Parhuvcu.

Lošinja za organizaciju fešte »Ivanje« u 2015. godini u iznosu od 7.000,00, kn te za postavljanje Etnografske izložbe u Puntu Križa, koja bi bila otvorena za Ivanju i trajala bi do polovice kolovoza 2015. godine. Odobrena su nam sredstva za feštu »Ivanje« 5.000,00 kn, te za etnografsku izložbu 5.000,00 kn.

U organizaciji Grada Malog Lošinja dana 06. i 07. kolovoza 2014. godine izvršena je djelomična obnova gromače oko lokve »Bušuanska« u sklopu projekta »Kamen-most«. Radionicu su vodili članovi udruge »Dragodid« u kojoj su učestvovali članovi našeg Društva i mještani Punte Križa. Ove godine trebali bi se ponovno uključiti u sličnu radionicu i obnoviti preostali dio gromače oko lokve, i tako prezentirati lokvu kao dio kulturne baštine Punte Križa.

Feštu Ivanja, koja uključuje aktivnosti od kolede, turnira u briškuli i trešeti, nastupa mažoretkinja i sama fešta, financirali su TZG Mali Lošinj u iznosu od 5.000,00 kn i Zavičajno društvo prihodima ostvarenim od lutrije.

Ove godine slavimo još jedan značajan jubilej, a to je 10 godina izdavanja našeg glasila »Puntarski fuoj«, i izlazak 15. broja. Ovo je svakako jedan od najvrijednijih projekata našeg Društva po kome je postalo poznato mnogo šire od Punte Križa

i Grada Malog Lošinja i koje je dobilo mnogo pohvala za način očuvanja kulturno-povijesne i prirodne baštine jednog kraja. Velika hvala Ljubi Galjaniću uredniku lista i Branku Kučiću članu uredništva koji su kroz ovih deset godina proveli sate i sate volonterskog rada na pripremi i uređenju lista. Velika hvala svima koji su pišući pojedine članke otrgnuli od zaborava događaje, običaje, aktivnosti, zanate i alate naših predaka. Velika hvala i svima koji su svojim donacijama financirali pripremu i tiskanje »Puntarskog foja«. U tijeku srpnja mjeseca ove godine planiramo svečano obilježiti desetogodišnjicu »Puntarskog foja«.

Nezadovoljni smo dosadašnjim uključivanjem područja Punte Križa u korištenje sredstava iz fondova EU za ruralni razvoj. Uređenje lokalnih putova, izrada maslinarskih putova postojećim katastarskim putovima, izrada protupožarnih putova, vodoopskrba i odvodnja otpadnih voda, obnova gromača i sakralnih objekata veoma je važno za revitalizaciju područja Punte Križa. Stoga smo u tu svrhu predložili Strategiju ruralnog razvoja područja Punte Križa koja bi makar dijelom trebala ući u integralnu lokalnu razvojnu strategiju Lokalne akcijske grupe (LAG) »Kvarnerski otoci« čiji smo član.

Kako bi se na najbolji način uključili u očuvanje prirodne baštine Punte Križa, zatražili smo od Jadranke d.d. da organizira u Puntu Križa predstavljanje idejnog projekta izgradnje golf-terena na Matalde, što je i učinjeno 05. prosinca 2014. godine.

Novim Zakonom o udrugama nametnuto je svim udrugama usklađenje svojeg Statuta sa Zakonom do 01. studenog 2015. godine. U tom cilju izradili smo izmjene i dopune našeg Statuta u obliku novog Statuta, koji danas predlažemo ovoj Skupštini da ga usvoji. Nakon toga ćemo Uredu državne uprave PGŽ podnijeti zahtjev za upis promjena u Registar udruga.

Zavičajno društvo »Puntari« na današnji dan ima 122 člana, svi su oni pristupili Društvu sa željom da daju svoj doprinos u očuvanju kulturno-povijesne i prirodne baštine Punte Križa.

Zahvaljujem se Gradu Mali Lošinj i TZG Malog Lošinja, Radio Jadranki, kao i svim ostalim gospodarskim subjektima, društvima i pojedincima koji su nam dali financijsku i moralnu podršku u ostvarenju naših ciljeva.

U Punta Križa, 02. svibnja 2015.

*Predsjednik Društva:
Franko Kučić*

INTENZIVNE AKTIVNOSTI LOVAČKOG DRUŠTVA »HALMAC«

Lovačko društvo »Halmac« Nerezine, koje gospodari lovačkim područjem Punte Križa, u proteklom je razdoblju intenziviralo svoje aktivnosti u dijelu radnih akcija te naročito izlova divljih svinja. Dio odstreljenih divljih svinja realiziran je ustrajnim lovom dočekom na čekama što se pokazalo nedostatnim naročito na terenima koji su udaljeni od naselja ili prometnica. Stoga se ispostavilo da se za izlov ove alohtone vrste moraju organizirati i češće akcije skupnim lovom, odnosno hajkama. Područje Punte Križa, prekriveno gustim šumama crnike ili zaraslo gustom, nerijetko i neprohodnom makijom, idealno je sklonište za ovu invazivnu vrstu a s druge strane vrlo težak i zahtijevan teren za organizaciju lova pogonom.

Jedna takva vrlo uspješna lovna akcija realizirana je 14. 12. 2014. godine, zajedničkim lovom lovačkih društava s otoka Cresa i Lošinja. Tog se dana u Puntima Križa okupilo čak

62 lovca iz Lovačkog društva »Halmac«, »Šljuka« - Belej, »Kamenjarka« - Mali Lošinj, kao i članova udruge »Pramenka« iz Orleca. Pogonom je zahvaćeno područje pored pastirskog stana Parhavac, poblize od lokaliteta Novine i Sovinj do uvale Vrč i Ul na sjevernoj obali Cresa.

Vrlo detaljno isplanirana i dobro organizirana akcija rezultirala je odstrelom čak 10 divljih svinja. Dio ulova ustupljen je »Jadranci d.o.o.«, čiji su djelatnici pripremili lovački gulaš, koji je u sklopu božićno-novogodišnjih događanja ponuđen mještanima i gostima dana 27. 12. 2014. godine na trgu u Malom Lošinju. Prihod dobiven prodajom brojnih porcija lovačkog gulaša darovan je u dobrotvorne svrhe.

U lovnoj godini koja traje od 01. 04. 2014. do 01. 04. 2015. u lovištu Punta Križa odstrijeljeno je 350 jelena i 39 divljih svinja.

KRUPNA DIVLJAČ U LOVIŠTU »PUNTA KRIŽA«

Izložba lovačkih trofeja iz lovišta Punte Križa, koja je bila otvorena 23. lipnja 2013. godine u Puntu Križa i koju je postavilo Lovačko društvo »Halmac« iz Nerezina, ponukala me je da potražim podatke o unošenju krupne divljači u to lovište.

U lovište Punta Križa koje obuhvaća katastarsku općinu Punta Križa i dio katastarske općine Nerezine, unesena je krupna divljač: jelen aksis, muflon i jelen lopatar. Početak tog nepromišljenog poteza seže u godinu 1953., kada su Sekretarijat za poslove narodne privrede, Uprava za šumarstvo i lovstvo, u suglasnosti s Kotarskim narodnim odbor Rijeka i Šumskim gospodarstvom »Viševica« iz Rijeke prihvatili da se između ostalih lovišta, i u lovište Punta Križa unesu jeleni aksisi. Cilj takve odluke bilo je stvaranje osnove za razvoj lovnog turizma, odnosno da se šumskim gospodarstvima omogući stvaranje dodatnih prihoda kojima bi se sufinancirala deficitarna djelatnost gospodarenja šumama na kršu. Naime, u to vrijeme su šumska gospodarstva vršila pošumljavanje degradiranih područja kako bi se stvorili uvjeti za razvoj turizma.

Lovištem Punta Križa u vrijeme unosa krupne divljači gospodarili su:

- od 1951. do 1960. godine Šumsko gospodarstvo »Viševica« Rijeka - Šumarija Mali Lošinj, odnosno od 1955. godine Šumarija »Planika« Mali Lošinj,

- od 1960. do 1970. godine Šumsko gospodarstvo Delnice Šumarija Mali Lošinj.

Lovište Punta Križa osnovano je 1951. godine na površini od 8200 ha. Bilo je to »Državno uzgojno lovište Punta Križa«, koje je bilo dano na gospodarenje Šumskom gospodarstvu »Viševica« iz Rijeke.

JELEN AKSIS

U ožujku 1953. godine u tadašnje Državno uzgojno lovište »Punta Križa« ispušten je jelen aksis, i to 4 jelena i 7 košuta. Isti su dopremljeni s Brijuna i ispušteni su na Veščini u uvali Jadreščica. Kolonija je dobro napredovala, tako da je 1955. godine u lovištu bilo 19 grla (4 jelena, 8 košuta i 7 teladi), a 1960. godine pored redovitog odstrela i izlova više grla od strane mještana, brojno stanje je bilo udvostručeno. Jeleni su se zadržavali u neposrednoj okolici naselja Punte Križa i predjela Funtuane.

Istovremeno kada su jeleni ispušteni na području Punte Križa, ispušteni su i u lovište »Tramontana« na otoku Cresu kojim je gospodarilo Lovačko društvo Rijeka, na otočić Plavnik, kojim gospodari Lovačko društvo Krk, te u šumu Lukovo iznad Vinodolske kotline, kojim je gospodarilo Lovačko društvom »Bribir«. Najbolji rezultati uzgoja ostvareni su u lovištu Punta Križa.

Mještani Punte Križa i Tramontane negodovali su zbog

Dr. Branko Vukelić sa jelenom aksisom

unošenja jelena na njihovo područje jer su bili svjesni da će isti činiti štete u vinogradima i ostalim ratarskim kulturama. To svoje negodovanje mještani Dragozetića pokazali su na način da su već 08. travnja 1953. godine ubili prvog jelena aksisa na Tramontani. Štete koje su jeleni aksisi činili na vinogradima i okućnicama Punte Križa bile su sve učestalije, a visina šteta bila je sve veća. To je bio povod da Šumsko gospodarstvo Delnice, koje u to vrijeme gospodari lovištem, 15. rujna 1965. godine donese odluku kojom se jelen aksis proglašava nezaštićenom divljači, dopuštajući lovcima i mještanima slobodan odstrel i tamanjenje istih.

U primopredajnom zapisniku sastavljenom prilikom primopredaje gospodarenja lovištem Punte Križa između Šumskog gospodarstava Delnice i Hotelskog poduzeća

*Lovac Raimondo Giavi i Josip Badurina
– Osip Bepov – lugar, sa jelenom aksisom*

»Jadranka« Mali Lošinj 1970. godine, navodi se da u lovištu ima 10 grla jelena aksisa.

U Katalogu 2. lovačke izložbe Gorskog Kotara i Hrvatskog primorja Alojzije Frković navodi:

»Tijekom minulih četvrt stoljeća tu je ulovljeno oko pedesetak grla, oba spola i svih razreda starosti. S posve zrelih i čistim rogovljem stečeno je 7 grla od kojih su 4 ocijenjena i predstavljena na ovoj izložbi«, i to:

- Nikole Šepića od 75,96 točaka odstrijeljen 1960. godine,
- Krešimira Grgurića od 101,59 točaka odstrijeljen 1965. godine. Ovaj je trofej prema propozicijama za nagrađivanje na međunarodnim lovačkim izložbama kandidat za zlatnu medalju,

- Giovannia Baldinia od 106,45 točaka odstrijeljen 1969. godine. Ovaj trofej je prema propozicijama za nagrađivanje na međunarodnim lovačkim izložbama kandidat za zlatnu medalju,

- Branka Vukelića od 96,10 točaka odstrijeljen 1972. godine. Ovaj trofej je prema propozicijama za nagrađivanje na međunarodnim izložbama kandidat za srebrnu medalju.

I pored toga što je jelen aksis proglašen nezaštićenim, poslije trideset godine dr. Branko Vukelić je 1995. godine na predjelu Bala zapazio košutu jelena aksisa. Bio je to posljednji primjerak jelena aksisa na području Punte Križa.

MUFLONI

Lovište Punta Križa u tri navrata je naseljavano muflonima. Prvi put je to bilo 1960. godine kad su u lovište unesena 4 muflona (1 ovan i 3 ovce). Ti su mufloni bili nabavljeni u austrijskom lovištu Rotschildsche Forstverwaltung Langau b. Gaming. Mufloni su bili čiste, prvoklasne pasmine podrijetlom sa Sardinije. Ispušteni su u ograđeno uzgajalište od 72 ha na predjelu Karčenića - Sv. Domijana. Već u prvoj godini kolonija se povećala na 7 grla. Međutim, daljnji razvitak je izostao, odnosno ova kolonija je u potpunosti nestala. Uzrok tome pripisuje se skučenosti prostora, nedostatku ispašišta, neprilagođavanju klimatskim uvjetima (topla mediteranska klima), a poseban problem su bili krpelji.

Drugi put mufloni se ispuštaju u isto ograđeno uzgajalište 13. veljače 1962. godine. Ispušteni su 2 ovna i 2 ovce, ali ovaj put su dopremljeni s Brijuna.

*Nepoznati lovac i Josip Badurina
– Osip Bepov – lugar s odstrijeljenim muflonom*

Treći put mufloni se ispuštaju 25. veljače 1966. godine u isto ograđeno uzgajalište. Tada su ispuštena 2 ovna i 5 ovaca s Brijuna.

S obzirom da su biljni pokrivač i klimatske prilike Punte Križa slične onima na Brijunima, za očekivati je bilo da se kolonija ovih muflona dobro razvija. Međutim, problemi su bili krpelji zbog kojih je stradavala janjad, pa je prirast bio slab i u stalnom opadanju. Na konsolidaciju kolonije pogubno je djelovao preuranjeni i pretjerani odstrel od strane inozemnih lovaca i domaćih krivolovaca. Tako su u rujnu 1966. te u studenom i prosincu 1967. godine odstrijeljena 3 najjača ovna.

Mario Grassi odstrijelio je 1966. godine ovna trofejne vrijednosti od 195,25 točaka u kategoriji srebrne medalje, a Giuseppe Pallavidino odstrijelio je 1969. godine ovna trofejne vrijednosti od 186,95 točaka u kategoriji brončane medalje.

U 1968. godini, zbog dotrajalosti ograde kojom je bilo ograđeno uzgajalište, pojedina grla muflona i jelena lopatara izlazi iz te ograde i postupno proširuju svoje obitavalište seleći se prema naselju Punte Križa.

Brojno stanje muflona 1970. godine cijeni se na 25 grla, ali već 1977. godine prema neprovjerenim podacima brojno stanje ne prelazi 15 grla, da bi do 1980. godine mufloni potpuno nestali.

JELEN LOPATAR

Jelen lopatar je u lovište Punta Križa unesen 25. veljače 1966. godine istovremeno kada su po treći put uneseni i mufloni. U ograđeno uzgajalište ispuštena su 2 jelena i 4 košute. Lopatari su, isto kao i mufloni, dopremljeni s Brijuna brodom »Branka« u vlasništvu Ivana Badurine (Ivića Bepovoga) iz Punte Križa. Brojno stanje jelena lopatara 1970. godine, kada je izvršena primopredaja lovišta između Šumskog gospodarstava Delnice Šumarije Mali Lošinj i

Nikola – Miko Plešić i trofej jelena lopatara

Tino Sokolić s trofejem jelena lopatara

U knjizi »Naše trofejno blago« autora Alojzija Frkovića i A. Forenbachera. u tabeli »Rogovi jelena lopatara« na str. 95, navedeni su trofeji jelena lopatara, i to:

RED.BR.	GODINA	IME I PREZIME LOVCA	BROJ TOČAKA	MEDALJA
1.	1985.	Miha Bittner	167,30	III.
2.	1987.	Nikola Plešić	175,94	II.
4.	1993.	Tino Sokolić	161,03	III.

Iz Evidencije o izdanim trofejnim listovima od 1993. do 1998. godine vidljivo je da su odstrijeljeni jeleni lopatari čiji su trofeji ocijenjeni s više od 150 točaka, kako slijedi:

RED.BR.	GODINA	IME I PREZIME LOVCA	BROJ TOČAKA
1.	1993.	Ferdinan Zorović	158,67
2.	1994.	Osman Mahmutović	159,67
4.	1995.	Peter Kosec	167,02
5.	1995.	Tihomir Peloz	157,94
6.	1995.	Federico Zanchi	159,82
7.	1995.	Osman Mahmutović	152,38
8.	1995.	Andrija Šobar	153,59
9.	1997.	Bruno Sedak	158,47
10.	1998.	Tomislav Cesar	151,75

U navedenom razdoblju najveći broj trofeja ocijenjen je sa 113 do 125 točaka.

Jeleni lopatari čine velike štete u vinogradima, maslinicima, na pašnjacima, suhozidima (gromačama) i šumi. Zbog toga su pojedini vinogradi morali biti napušteni odnosno pretvoreni u pašnjačke površine, a pašnjaci su pretvoreni u neplodno tlo na kojemu se više nije mogla vršiti ispaša ovaca. Pojedine šumske površine su degradirane, a gromače postaju hrpe kamenja. Naknadu štete vlasnici vinograda, maslinika, pašnjaka, šume i srušenih gromača, teško su mogli ostvariti zbog takvog Zakona o lovstvu koji je štiti lovozakupnika. Naime, prema članku 71. st. 2. Zakona o lovstvu (N.N. 25/76), »tužba za naknadu štete počinjene po divljači podnosi se u roku od 15 dana, od kada je oštećeni saznao za štetu, a najkasnije u roku od 60 dana od dana kada je šteta učinjena«. Tako za učinjenu štetu na šumskim površinama, pašnjacima i suhozidima komisije za procjenu nisu niti izlazile na lice mjesta jer su vlasnici tih površina tražili procjenu kada su već za to prošli rokovi. A isplate šteta učinjenih u vinogradima rijetko su se isplaćivale, a najčešće se s naknadom štete odugovlačilo, tako dugo da prođe rok za podnošenje tužbe. Tako npr. Ivan Kučić vlasnik vinograda na Polačinama, gdje je komisija za procjenu šteta 1975. godine utvrdila da je pogriženo i obršteno 375 čokota, a 1976. godine da je pogriženo i obršteno 500 čokota bijelog i 1200 čokota crnog grožđa, nikada nije dobio naknadu, jer je »Jadranka« Hotelsko turistička radna organizacija odugovlačila s priznavanjem naknade štete, tako da je prošao rok za tužbu.

DIVLJA SVINJA

Za razliku od aksisa, muflona i jelena lopatara, divlje svinje na područje Punte Križa nisu unesene, već su doselile.

Hotelskog poduzeća »Jadranka« Mali Lošinj, bilo je 28 grla. Od 1972. godine, kada je veći dio jelena lopatara izašao iz ograđenog uzgajališta na Karčeniću, kolonija jelena lopatara počela se dobro razvijati, pa je tako 1977. godine procijenjeno da u lovištu ima oko 40 grla. Izašli jeleni se prvih godina šire područjem Lusara, Baldarina, Dolčina i Funtuane. Već 1975. godine čine štetu na vinogradu Ivana Kučića na Polačinah, a već slijedeće godine i na vinogradu Poljoprivredne zadruge Punta Križa na Opatiji. Pojavljuju se u mjestu Punta Križa i kreću postepeno prema sjeverozapadu zauzimajući dio po dio područja Punte Križa, da bi 1980. godine bili na Mataldi, a 1987. kod Osora. Njihovo se brojno stajne procjenjuje, jer se pravo prebrojavanje ne vrši zbog neprohodnosti terena, posebno zapadnoga dijela Punte Križa. Alojzije Frković u svom članku »Lovstvo SR Hrvatske« objavljenom u Šumarskom listu 7-8 iz 1986. godine, navodi da »snažna kolonija (jelena lopatara) od 220 grla obitava na južinom dijelu otoka Cresa (lovište Punta Križa)«.

U gospodarskim osnovama barata se brojkom od 200 do 250 grla, a u stvarnosti ih ima putno više. Tako se u primopredajnom zapisniku 1992. godine, sastavljenom prilikom primopredaje gospodarenja lovištem između »Jadranske« d.d. Mali Lošinj i Saccardo d.o.o Mali Lošinj navodi da u lovištu Punta Križa ima 180 grla jelena lopatara.

U katalogu 2. izložbe Gorskog Kotara i Hrvatskog primorja, Rijeka 1997. godina, autora Alojzija Frkovića objavljeni su trofeji jelena lopatara za razdoblje od 1970. do 1976. godine, kako slijedi:

RED.BR.	GODINA	IME I PREZIME LOVCA	BROJ TOČAKA
1.	1970.	Branko Vukelić	150,00
2.	1972.	Branko Vukelić	146,40
3.	1975.	Branko Vukelić	163,90
4.	1976.	Juraj Babić	147,90
5.	1976.	Branko Vukelić	144,90

Lovkinja Vesna Toić sa odrsteljenim trofejnim veprom

Grupa lovaca LD »Halmac« Nerezine

Tragovi divlje svinje zapaženi su prvi put 2001. godine na predjelu Sovinja. Nikoga to nije iznenadilo jer su svi znali da su divlje svinje izašle iz ograđenog uzgajališta na Tramontani još polovicom devedestih godina i postupno osvajaju dio po dio otoka Cresa dok konačno nisu zauzele i područje Punte Križa.

U lovište »Tramontana« na otoku Cresu 1985. godine Poljoprivredna zadruga Cres podigla je veliko ograđeno uzgajalište od cca. 1000 ha za gaterski uzgoj divljih svinja, muflona i jelena lopatara. Bila je to ideja Hrvatskog lovačkog saveza. To je trebalo označiti početak velikog gospodarskog procvata lovnog turizma za lovačku elitu. Prve divlje svinje navodno su dovezene iz Titovog lovišta u Karađorđevu.

Divlje svinje su osim u lovište Tramontana, 1995. godine unesene i na otočić Zeče (Ziječije) na kojem je Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva 1994. godine ustanovilo Uzgajalište divljači broj VIII/27 koje je 1995. godine dano u zakup tvrtki »MA-RA« d.o.o. Zagreb. Stoga postoji mogućnost da dio divljih svinja na području Punte Križe potječe iz tog uzgajališta, s obzirom da je otočić jedno vrijeme bio prenapučen divljim svinjama, a njima nije bilo

teško preplivati do obale ispod Stivana ili Ustrina, i nastaviti širiti se južnim dijelom otoka Cres.

Koje je brojno stanje divljih svinja na području Punte Križa, nitko ne zna, i neće niti znati, s obzirom da je dio područja gotovo neprohodan, a tu one nalaze sigurno sklonište. Tragova divljih svinja ima posvuda, a ima ih i u samome mjestu Punte Križa, Draga, Poguana, te u autokampu Baldarin. Evidentno je da divlje svinje čine ogromne štete ovčarstvu jer ubijaju janjce i ovce. Na takvo ponašanje ukazivali su stanovnici Tramontane još u početku njihovog izlaska iz gatera, međutim to se nije vjerovalo jer su nas lovci s područja gdje divlje svinje oduvijek obitavaju uvjerovali da je to nemoguće. Međutim sada, kada o tim štetama svjedoče ovčari Tramontane, Orleca, Beleja, Ustrina, Nerezina i Punte Križa, pojačane su aktivnosti lovaca na odstrelu divljih svinja.

Sva nabrojena krupna divljač na području Punte Križa, kao i na svim otocima Jadrana, proglašena je nezavičajnom (alohtonom), za koju je 2005. godine Zakonom o otocima propisano da se ista mora ukloniti s tog područja. Na donošenje takvog propisa utjecali su stanovnici tih područja kojima takva divljač čini ogromne štete u poljoprivredi i stočarstvu, a imaju i veoma negativan utjecaj na bioraznolikost tih područja. Nije se na tome stalo, već je 2007. godine Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva izdalo naredbu prema kojoj je »odstrel divljih svinja, jelena lopatara i čaglja

Obrazac FI - 7

REPUBLIKA HRVATSKA
TROFEJNI LIST
VEPAR
(Sus scrofa L.)

Nacina lova: DOČEKOM

Starost divljači procijenjena na 8 godina.
brutto težine od 150 kg i
netto težine (bez iznutrica) 70 kg.

Napomena:

Lovac: VESNA TOIĆ
Adresa: PUNTA KRIŽA 6
HRVATSKA
(otčina)

Broj lovačke iskaznice: 11641-7
odstrijelio je dana 01. 06. 2012.
u lovištu PUNTA KRIŽA
kod ovlaštenika prava lova LD HALMAC
NEREZINE

Kiljave vepna ocijenjene su s 112,05 točkaka.
№ 007727

PODACI O MJERENJU KILJOVA VEPROA

Red. broj	Elementi mjerenja	Jed. mjere	Mjerna	Sred. mjera	Faktor	Broj točkaka
1.	Divljina sjekala	lijevog	18,7	19,05	1	19,05
		desnog	19,4			
2.	Širina sjekala	lijevog	25	25	3	75
		desnog	25			
3.	Opseg trunaka	lijevog	8,5	8,5	1	8,5
		desnog	8,5			
Zbir točkaka 1 - 3						112,05

Red. broj	Elementi ocjenjivanja	Mogući broj točkaka	Broj točkaka
4.	Dodaci	0-5	4
Zbir točkaka od rednog broja 1. do 4.:			115,05
5.	Odhici	0-10	3
Ocjena kiljova:			112,05

Mjesto: PUNTA KRIŽA
Datum: 01. 06. 2012. god.

Ovlaštenik prava lova: LD HALMAC NEREZINE

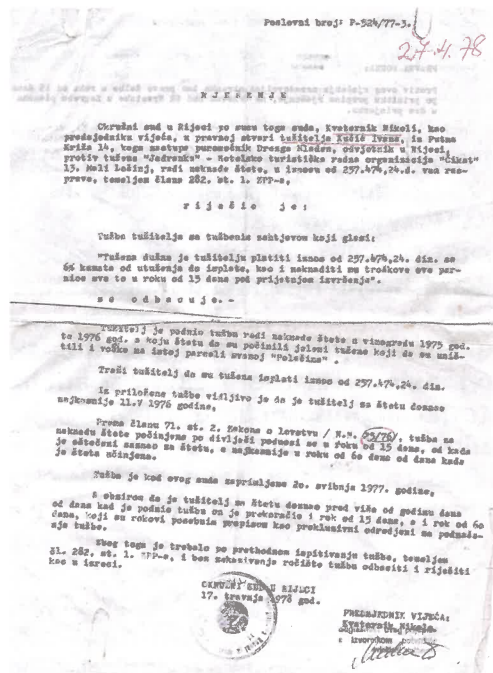
dopušten tijekom cijele godine, bez obzira na spol i dob, do potpunog uklanjanja iz lovišta«. Pored ovih propisa Primorsko-goranska županija i Grad Mali Lošinj donijeli su Akcijski plan uklanjanja nezavičajne divljači kojim traže od lovazakupnika na otocima Cres, Lošinj, Krk i Rab pojačane aktivnosti na uklanjanju takve divljači te osiguravaju za to poticajna sredstva. Zahvaljujući spomenutim zakonskim propisima na području Punte Križa došlo je do većeg odstrela divljih svinja i jelena lopatara, i to kako slijedi:

GODINA	BROJ ODSTRIJELJENIH GRILA	
	JELEN LOPATAR	DIVLJA SVINJA
2005.	65	-
2006.	85	-
2007.	146	7
2008.	216	11
2009.	242	49
2010.	304	69
2011.	402	122
2012.	370	135
2013.	294	47

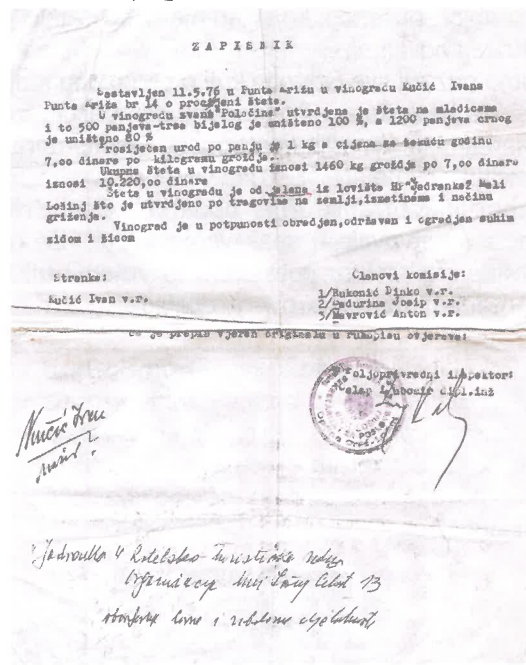
Za očekivati je da će uklanjanje nezavičajne divljači biti pojačano, s obzirom da je Primorsko-goranska županija 31. siječnja 2014. godine zaprimila Rješenje od Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva kojim se dozvoljava lov nezavičajne divljači i drugim metodama, tj. osim odstrela, divljač će se moći loviti i zamkama, stupicama, klopnama, mrežama, vopcima i upotrebom optičkih ciljnika za noćni lov.

Zahvaljujem ing. Alojziju Frkoviću, našem najpoznatijem stručnjaku u lovstvu, autoru knjiga i mnogobrojnih članaka o krupnoj divljači, lovačkim izložbama i lovačkim trofejima koji mi je poslao izvatke iz pojedinih publikacija i knjiga gdje se spominje naseljavanje krupne divljači u lovište »Punta Križa«. Zahvaljujem i dr. Branku Vukeliću, najboljem poznavatelju krupne divljači lovišta »Punta Križa«, koji mi je pružio informacije o ostvarenom lovu na području Punte Križa.

Franko Kučić

Zapisnik o procjeni štete i rješenje kojim se odbija pravo na nakladu štete

LITERATURA:

- ing. Vjekoslav Cvitovac: Organizacija upravljanja šumama u Hrvatskoj, Šumarski list god. 1955
- Šprem Nikica, Blažina Denis, Florijančić Tihomir i Prekalj Gracijano: Jelen aksis u Nacionalnom parku Brijuni.
- Rošić R.: Istrebljenje jelena aksisa iz lovišta Punte Križa, Prirodoslovlje br. 8/1966
- Šulentić Ferdo: Lovišta na Cresu i Lošinj, Lovачki vjesnik br. 12 1964/65.
- Alojzije Frković i Forenbacher A.: Naše trofejno blago, izdavač Lovачki Savez PGŽ
- Alojzije Frković: Naši trofeji na lovačkim izložbama, Katalog II. Lovачke izložbe Gorskog Kotara i Hrvatskog primorja, Rijeka 1977.
- Alojzije Frković: Lovstvo SR Hrvatske, Šumarski list br. 7-8 1986. godine
- Alojz Frković: Izvod iz Spomen knjige Šumsko gospodarstvo Delnice 1960.-1970.
- Roman Chylak: Izvod iz publikacije »Deset godina Šumskog gospodarstva Delnice 1960.-1970«. Članak Šumarija Mali Lošinj

SPAŠAVANJE PILOTA II

U »Puntarskom foju« broj 12, koji je iz tiska izašao u lipnju 2012. godine, opisali smo jedan tragičan događaj iz II. svjetskog rata.

Tada smo opisali pad savezničkog aviona koji je pri bombardiranju njemačkog uporišta na brdu Tovar pored Malog Lošinja bio pogođen te je pao na području Punte Križa. Oba su pilota iskočila iz oštećenog aviona ali se jednom padobran nije otvorio te je poginuo dok se drugi, ranjeni pilot, uspio padobranom spustiti, a onda su ga članovi obitelji Plešić, koji su tada živjeli i radili na pastirskom stanu Matalda, spasili i sakrili u obližnjoj spilji.

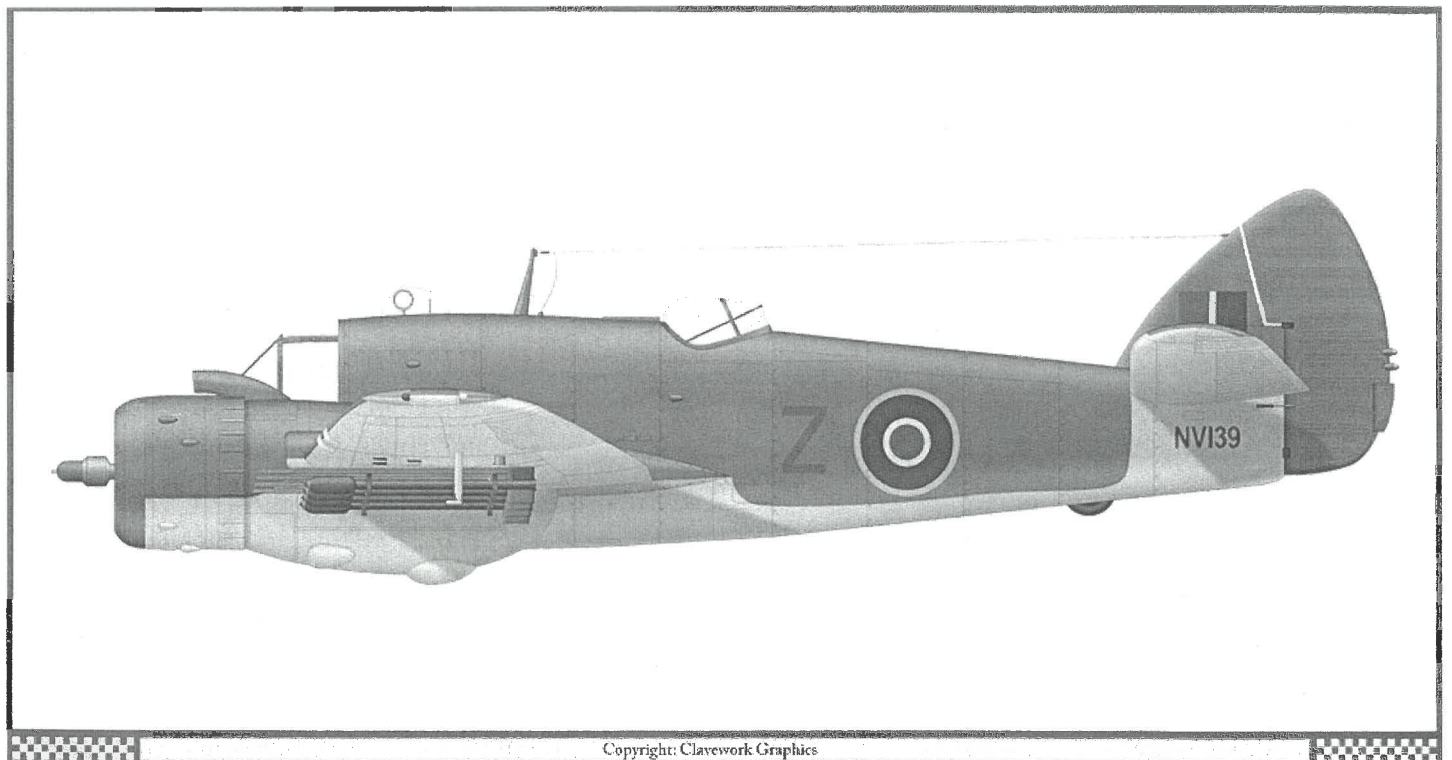
Razgovarajući s desetak osoba, svjedoka tog vremena, uspjeli smo samo djelomično rekonstruirati događaj, pri čemu smo pogrešno naveli datum pada aviona, navodeći da se to zbilo 16. siječnja 1945. godine. Osim toga nismo uspjeli identificirati dva člana posade ni doći do podataka o daljnjoj sudbini spašenog, kojeg su njemački vojnici pronašli u Puntima Križa i odveli.

Tada smo pozvali sve čitatelje koji o ovom događaju znaju nešto više da nam se jave i nadopune dotadašnja saznanja. Sam događaj nismo mogli u potpunosti rekonstruirati jer su godine učinile svoje. Naši su kazivači u svojim iskazima često iznosili kontradiktorne podatke. Osobe koje su svjedočile i učestvovalle u spašavanju pilota više nisu bile među živima. Njihovi su potomci u to vrijeme bili malena djeca, pred kojima se o ovom događaju, a naročito o

spašenom pilotu, kojeg su skrivali, najprije u spilji na Madaldi, a potom u kući u Puntima Križa, izbjegavalo pričati. U selu se također o ovome nije javno razgovaralo ne želeći dovesti u opasnost one koji su pilota skrivali kao ni život samog pilota. Treba podsjetiti da su u to vrijeme Cres i Lošinj bili pod okupacijom nacističke Njemačke (od studenog 1943. do travnja 1945. godine).

Nakon objave ovog članka u »Puntarskom foju« br. 12 u rasvjetljavanju i prikupljanju novih saznanja, javilo nam se više osoba koje su nam dale nove, vrlo korisne podatke te smo pribavili i određenu dokumentaciju o padu ovog aviona. Posebno se moramo zahvaliti gospodinu Ivi Rušinu iz Nerezina, dugogodišnjem neumornom kolekcionarju predmeta i dokumenata naše baštine, te gospodinu Živanoviću iz Mihotića pored Opatije, pasioniranom tragaču za mjestima na kojima su pali saveznički i nacistički avioni tijekom II. svjetskog rata na području naše Županije i Istre.

Temeljem novih prikupljenih saznanja sada možemo sa sigurnošću reći da se pad aviona dogodio 05. siječnja 1945. godine. Tog dana odvijao se jedan od tada skoro svakodnevnih napada savezničkih zračnih snaga na njemačko brodovlje i uporišta na otoku Lošinju. Zračni napad više aviona u nekoliko naleta započeo je u 11,15 sati pri čemu je bombardirano brodogradilište u luci Malog Lošinja i most na Privlaci. Nakon toga još je žešće napadnuto njemačko uporište na brdu Tovar (Fortica). U tom napadu teže su ozlijeđena četvorica njemačkih vojnika te tri pripadnika talijanske republikanske vojske. Upravo tijekom ovog napada njemačka protuzračna obrana s brda Tovar pogodila

Copyright: Clavework Graphics

Avion tipa Beaufighter u sastavu savezničke eskadrole 16 SAAF

Značka poginulog pilota pronađena u Puntu Križa

je avion koji opisujemo, a koji je par minuta kasnije pao na području Punte Križa. Bio je to avion tipa »Beaufighter« oznake NV 151, koji je tada bio na letu broj 934. Avion je bio u sastavu savezničke eskadrile pod nazivom 16 SAAF - South African Air Force, odnosno 16. eskadrile južnoafričkih zračnih snaga. Njemačke protuzračne snage na Tovu avion su pogodile topom tipa »flak« na visini od 1.200 metara, teško ga oštetivši te je on prema podacima iz savezničkih arhiva pao na otok Cres, odnosno na poziciji 44-42 N i 14-23 E.

Mi smo u ranijem tekstu naveli da je pao na područje Punte Križa, odnosno na teren koji se nalazi otprilike između pastirskih stanova Marinska i Drakovac. Gospodin Toni Sokolić iz Nerezina, »živa enciklopedija« ovog kraja, još se i danas dobro sjeća tog događaja te je поближе objasnio da je avion pao na zemljište koje mještani zovu Preslop. Pad aviona bio je vrlo uočljiv i iz Nerezina. On se sjeća da je tada više Nerezinaca odmah otišlo na mjesto pada aviona te da su s njega pokušavali skinuti i demontirati sve što se moglo. Ubrzo su na mjesto pada aviona prispjeli njemački vojnici i tamo zatekli desetak osoba. Sve su ih pohapsili i sproveli u Osor, ispitali i onda, srećom, iste večeri pustili kućama. Njemačka je patrola tražila pilote, ali ih nisu pronašli jer su jednog, kako smo već prije napisali, članovi obitelji Plešić s Matalde spasili i sakrili u obližnju spilju, a drugog, koji je pri padu poginuo jer mu se nije otvorio padobran, pronašli mrtvog i zakopali.

Stanovnici okolnih pastirskih stanova Drakovca, Smriječja, Matalde i Murtovnika te mještani Punte Križa, Nerezina i Osora, ostatke aviona su doslovno rastavili i sve što je bilo moguće isko-

ristili. Od svile padobrana šivane su suknje, od konopaca padobrana pletene su boce i domižane, od guma su izrađivani donji dijelovi cipela. Iskorišteni su i svi metalni dijelovi, naročito aluminijski limovi od kojih su izrađivane razne posude i posuđe, kuhače, žlice, vilice, vaze za cvijeće, lopatice za skupljanje smeća ili spremnici za vodu za napajanje ovaca. Od dijelova motora također je izrađivano više uporabnih predmeta pa čak i sidro za barku.

Naš poznati kolekcionar Ivo Rušin iz Nerezina prikupio je i sačuvao više dijelova motora primjerice klip, cilindar i svjećice, a pronašao je čak i metalni znak s odore pilota na kojem se vidi oznaka eskadrile - SAAF.

Uz njegovu pomoć te koristeći podatke koje nam je ustupio gospodin Radovan Živanović iz Opatije, uspjeli smo doći do podataka za oba pilota te smo ih na taj način identificirali.

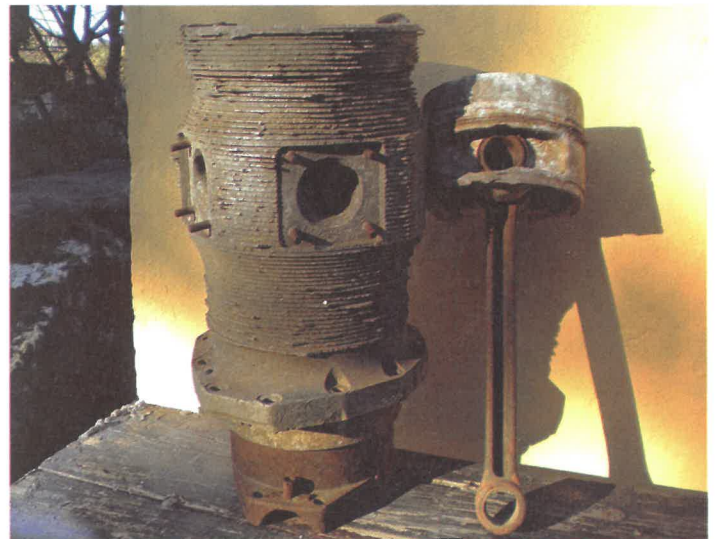
Pilot kojem se padobran nije otvorio te je poginuo i bio pokopan na Mataldi identificiran je kao poručnik Boughey iz Novog Zelanda. Imao je vojnu identifikacijsku oznaku - pločicu broj 329175 V.

Poslije završetka II. svjetskog rata u Puntu Križa odnosno na Mataldu, došla je jedna delegacija iz tadašnje JNA i uz pomoć obitelji Plešić pronašla grob. Posmrtni ostaci su iskopani i preneseni u Beograd te je preminuli pilot pokopan na beogradskom vojnom groblju gdje se i danas nalazi na grobnom mjestu 8.C.7.

Drugi pilot, koji se uspio spustiti padobranom te se pri tom zapleo o jednu krošnju crnike, bio je ranjen. Braća Plešići su ga pronašli, liječili, hranili i skrivali u spilji. Potom je prebačen u Puntu Križa i smješten na tavanu kuće Klare i Krišta Zorovića gdje su ga pripadnici njemačke vojske pronašli i odveli u nepoznatom pravcu. Prema prikupljenim podacima bio je to Lieutenant (poručnik) Lardner iz Novog Zelanda.

Uz sav trud nismo uspjeli saznati za njegovu sudbinu nakon što su ga njemački vojnici odveli iz Punte Križa prema Osoru. Vjerujemo da ćemo do tih podataka ipak jednog dana doći te pozivamo čitatelje da nam u tome pomognu ako znaju bilo koji koristan, novi podatak o ovom događaju.

Ljubo Galjanić

Svjećica, cilindar i klip motora aviona srušenog nad P. Križom

In Memory of
Lieutenant Obs.
L E Boughey

329175V, 16 Sqdn., South African Air Force who died on 05 January 1945

Remembered with Honour
Belgrade War Cemetery

**Commemorated in perpetuity by
the Commonwealth War Graves Commission**

MOJ UČITELJ, MARIJAN SAGANIĆ

Prilikom jednog jesenskog izleta u Martinšćicu 2014 g. šećući lungo mare prema crkvi Sv. Nikole, sreli smo, suprug i ja, mog učitelja prvog i drugog razreda osnovne škole u Nerezinama, Marijana Saganića. Sjedio je na klupi promatrajući more i barke koje su se otisnule u ribolov. Prišla sam mu, malo me pogledao, odmah me prepoznao i rekao: »Ti si to, Jabuka!«. Vidjela sam u njegovim očima oduševljenje, zagrlili smo se i pozdravili. Sjela sam do njega i započeli smo priču o davnim vremenima koje je on proveo kao učitelj u Nerezinama i ostalim mjestima gdje je radio kao učitelj.

Nakon nekoliko sati ugodnog razgovora, otpratili smo ga do njegove kuće, srdačno se pozdravili te krenuli natrag u Mali Lošinj. Putem mi je sinula pomisao da bih mogla napraviti jedan intervju s njim. Malo sam još razmišljala, jednog dana ga nazvala i to mu predložila, on se složio s mojim prijedlogom.

Dogovorili smo termin kad da dođem u Martinšćicu i tako je započeo moj nastavak priče s mojim učiteljem.

Zašto sam izabrala baš njega? Upravo zbog toga jer prvi razred u životu svakog učenika obilježava njegovu daljnju budućnost.

Marijan Saganić rođen je 21. 11. 1925 godine u Vidovićima, od majke Antice rođ. Kučić i oca Ivana Saganića. Rodio se dok mu je otac bio s brodom u Kini i po povratku u Trst, dobio je 2 dana dopusta da ide kući vidjeti sina Marijana koji je bio star tek 20-ak dana. Marijanov otac se vratio natrag u Trst i drugo putovanje je bilo za Ameriku, gdje se iskrcao i ostao. Tamo se zaposlio i još malo i još malo, došla je bolest te je umro 1946. g. Bio je tu i brat Ivan koji je poginuo kod Matapana 1941. g. (Grčka), u bitki koja se vodila između Talijana i Engleza. U toj bitki je poginulo

Tamburaški orkestar u osnovnoj školi u Nerezinama

Učenici i nastavnici ispred osnovne škole u Nerezinama

2308 mornara. Marijan ostaje sam sa majkom. Njegova je želja bila postati kapetan duge plovidbe, međutim ondašnji događaji su odredili drugačiji smjer njegovog životnog opredjeljenja. U Vidovićima završava šest razreda talijanske škole, a učiteljica mu je bila Linda Ceroni, koja je došla sa Sicilije raditi u Vidoviće. Kad je završio tih šest razreda talijanske škole, morao je pazirati do svoje 14. godine. U svjedodžbi mu je pisalo »promosso ma ripetente« što je značilo da je uspješno savladao gradivo, ali zbog tadašnjih zakonskih propisa bio je prisiljen ostati u školi. U međuvremenu u Vidoviće dolazi izvjesni Ruggero Agnese, prof. Pomorske škole iz Malog Lošinja i koristi njegovo prisustvo za daljnje učenje. Kad je napunio 14 godina Marijan odlazi u Opatiju, upisuje se u Učiteljsku školu koja se zvala »Viktor Car Emin« i tu polaže malu maturu. Godine 1947. ide u Osijek, ali za nastavak školovanja u učiteljskoj školi mora polagati diferencijalni ispit, nakon čega nastavlja redovito školovanje. U Osijeku upoznaje Slavka Jankovića, prof. glazbe i velikog ljubitelja tamburica, kod kojeg uči svirati.

Vraća se na svoj otok Cres i prvo zaposlenje dobiva u Pernatu. Tamo ostaje jednu školsku godinu 1948/1949. Krajem 1949. g. odlazi na dosluženje vojnog roka, a kad je demobiliziran, na jesen 1950. g. ide na otok Susak u službu. Tu ostaje jednu školsku godinu. Nakon te odrađene školske godine ide u službu na otok Srakane, gdje ostaje dvije školske godine 1951. i 1952. Dok se škola gradila, nastava se odvijala u privatnoj kući i kad je bila gotova, preselili su se u novu školu. Spavao je u školi, ali nitko nije htio kuhati za njega jer nisu htjeli učitelja, a školu da. Vlasti iz Lošinja su im dali ultimatum da će učitelja opet poslati na Susak i da neće djeca pohađati školu, nakon čega su pristali da imaju učitelja. U početku Srakanjezi mu nisu bili naklonjeni, malo su bili sumnjičavi, ali s vremenom su ga zavoljeli i prihvatili. Zvali su ga od milja »meštrić«. Svaki dan su mu nosili marendu u školu, a za ručak je išao svaki put kod druge obitelji. Počelo je s velikim nepovjerenjem, a završilo na najljepši mogući način. Kaže kako se osjećao članom svake obitelji i da mu je taj period bio najljepši u njegovoj karijeri.

Traži premještaj te u jesen 1952 g. dobiva službu u Sv. Jakovu. Tu upoznaje svoju sadašnju suprugu Mariju Burburan i sklapa brak. Radi u školi jednu školsku godinu, nakon čega ga šalju na otok Ilovik. Tu radi 2-3 mjeseca i opet ga premještaju u Puntu Križa. Sa suprugom stanuje u školi gdje i radi. Tamo mu se rađa prvi sin Ivo 1955. g. Tu je bio začetak dolaska tamburica na otok. Kupili su tamburice i tamošnja djeca učili su svirati, a nakon toga se priključuju i stariji Puntari, koji su htjeli naučiti svirati, i tako su osnovali tamburaško društvo s mlađim i starijim Puntarima. Na jesen 1955. g. učitelj Marijan dobiva premještaj u Nerezine i tu ostaje dvije školske godine 1955.-1956. i 1956.-1957. Tu mu se rađa drugi sin Dragan. U školu uvodi opet tamburice i uči svirati djecu. Nastupali su u Nerezinama i u Malom Lošnju. Kako su u to doba Nerezine imale razglas, povremeno su nedjeljom organizirali sviranje preko razglasa i tako uveseljavali ondašnje stanovništvo. Nakon te dvije provedene školske godine u Nerezinama, na jesen seli sa svojom obitelji u Martinšćicu jer tadašnje dvije učiteljice koje su radile u školi dobivaju premještaj, a učitelj Marijan dolazi na njihovo radno mjesto. Tu ostaje i predaje punih 20 godina, sve do svoje mirovine 1978. godine. S obitelji stanuje u školi i 1958. g. mu se rađa treći sin Marijan od milja Marijanić. Svih tih 20 godina vodio je svih osam razreda škole sam i predavao sve predmete, a nastavu je imao i popodne. Počinje graditi kuću i 1965. g. useljava se sa svojom obitelji u vlastiti dom gdje i danas živi sa suprugom Marijom i najstarijim sinom Ivom.

Sa svojim godinama se nosi prilično dobro, kako kaže izdržat ćemo do 100. g., a poslije ćemo potpisati novi ugovor.

Za poziv učitelja bi se opet opredijelio jer, kako kaže, djeca su mu bila sve, njegov život i njegova ljubav. Za svoje učenike kaže da ih je doživljavao kao prijatelje, a i djeca su bila zadovoljna njime. Dobio je priznanje za rad u školi od Zavoda za unapređenje školstva iz Rijeke.

Hvala vam na svemu što ste kao učitelj učinili za djecu.

Jabuka Zorović Lalić (Ferdinandova)

KANTUNIĆ OD BESIJED

BUGUANC I

Buguanzi nisu neka vero pruava a ni čuda perikuluoža malatija ma za istinu reć kada ih dobiješ, nisi vero posve zdraf. Dobro je da ih danas deboto više niki nanke ne dobije a zuač je tako, forši je malo teže špjegat. Za početak bi vajalo reć če su buguanzi aš ovu besedu, svi oni ki su mlaji, siguro nisu čuli i ne znaju ki vrah je to.

Harvuaski bi se reklo da su to ozeblina, a neki užaju reć po talijuanski da su to đeloni. Buguanzi su dobivala deca od mluadih nuog do dobe šesnaest, najveć dvajsetak godišć. Mladići manje, divuojke više, kako kua, više one kije su bile delikuante. Stareji deboto nikada nisu imeli buguanzi. Štajun od buguanzi je po zime, kada se voda jacuje i kada pade snieg. Ma ne mora bit vero čuda zima za ih dobit. Bili bi prišli i kada bi bilo puar gruadi uzguor zera, kada bi puhual hluadan vetar, juaka bura ol kada zime dažji po levuantu.

Mesta na životu na kih pridu buguanzi su ruke, noge i uši, a nekomu bi prišli i na nosu. Na rukah pridu vavek na parsteh ma najmanje na pualcu, a isto tako na nogah, ma nikada na pete nego sprijeda, na parsteh, a samo rijetko na kolenu. Na uhu bi buguanzi špešo prišli pa su se užali rugat da če imaš veće uši, kako klepetalo, da če ti buguanzi prija prit.

Za onih ki ne kape po našu recimo da su buguanzi ozeblina, odnosno lokalna akutna oštećenja kože i potkožnog tkiva uzrokovana hladnoćom. Nastaju nakon dužeg izlaganja hladnoći. Pod određenim okolnostima nastaju i na temperaturama nešto iznad ništice.

Prija nego pridu buguanzi niš ne boli nego se pari kako da koža malo stvarne i pobijeli, a pokle nekoga vremena koža pošne sve više čavjenet i peć. Pokle se, čavjenilo kože, podmihurua. Mihuri rastu i sve više natiču i napalne se neke bijele vodičine. Najgore je ko se mihuri otvore i puknu. Kada se to dogodi sila sarbi i boli, a na tuon mestu ustanu rane kije teško i pomalo zarastaju. Najgore je kada buguanzi pridu na parsteh od ruk aš se onda ne more niš delat, tikat ol daržat, a ne smije

se ni ruke močit. Ni čuda boje ni kada pridu na nogah aš onda ne moreš nanke postoli obut.

Rane od buguanzi su užali namazat zis maslinovin ulen i zamotat zis usku, čistu bijelu karpicu. Karpice su se marale kambjevat i više puti na duan pa su ih naše matere i none pruale i sušile uzguor ognjišća ol špahera.

Sada bi vajalo špjegat zuač danas deca nimaju buguanzi? Forši bi bilo najlagje reć da je to tako aš deca danas po zime, a na žalost i svo leto, najveć stojiju doma, vaf kuće na teplu i indrijomuan gijedaju televiziju ol balve vaf kompjuter. Ono malo vremena če su po vane, na čiste uarije su dobro obalčena. Na glave imaju beritu, okolo vruata šjuarpu, na rukah rukavice i na nogah fudruane štivale ol duobri postoli.

Sve to negdanja deca nisu imela. Vane su po najveće stidi, bure i dažju bili, ne za se igrat nego za potrebu, aš su marali vane delat. Premestit tovara, nabrat brijence veja za kozu, prascu dat jest, kokoše nahranit, lijed na lokve razbit. Matere su vaf vartlu pomogli kapulu okopevat, ocu vaf garje obet ponest, pomoć mu faši štivat. Hodili su i na lignje ol mreže i palanguar kalat i dignut. Po vas duan su bili po vanu i kada su delali i kada su se igrali. Doma bi šli za se steplit ol osušit, drito do ognjišća. Stareji dobro znaju da kada si uz ognjišće obraz gori od teplinje, a po škinje ti je zima. Tako su oni muokre i jacuane ruke rivali če bliže ognju i onda ni ni čudo da su špešo imeli buguanze.

Danas siguro više ni tako. Deca su više nego dobro obalčena, a kuće su nan teple. Ista je teplinja vaf kamare, šalotu, banju ol kuhinje aš imamo centralno grijanje i klimu. Zato deca danas nimaju buguanzi ma ja bin škometil i ruku klual vaf oganj da su onda deca bila puno jača i zdraveja aš su bili po vane, na čiste uarije i leto i zimu. Doma su bili samo za pojest i puoć spat pa mi se pari da bi bilo boje da nan i danas deca dobiju buguanzi nego neke današnje malatije kako če su alergije, asme ol pitaj Boga ku novu malatiju ovo modijerno doba sobu nosi.

ŠTUORIJA OD UARIJE

Moremo prez struaha reć, siguri da nijećemo falit, da dokle dišemo ovu našu uariju, kua je okolo nas na ovuon škoju - živi smo.

Recimo pruavo, pride nan to kadagot namisal? Zspravo i ne ol malo kada a kako to more bit kada sva Buožja stvorijenja, pa tako i šlovek prez uarije ne more živet.

More bit da je to tako aš nan se pari da je uarije neć svagdanje, neć na će ne okuri tratit vrijeme ni gluavu razbijat. Uarija je neć će nan je Buoh dual, neć za će ne okuri delat, će ne moramo kupit ni platit. Šlovek na uariju ne misli aš koga će vraga mislet na neć čega ima koliko mu okuri. Zuać bi mislet na neć će ne moreš vit, će ne moreš tiknut ni poparpat. Uarije zameš koliko ti okuri a da se nanke ne akuoržiš. Uariju ne okuri ni spravit ni šparinjat, nijeće pofalit, nijeće uteć a pobogu nijeće ju niki ni ukrast ni zakrit.

Kada je sve to tako, zuać bi na uariju mislet, tar je dosta drugih stvuari zavol kih okuri skarbet.

Ako je jušto a siguro je, da prez uarije, kako ni prez vode, hrane i jubavi ne moremo živet, provuajmo se na sledić fermat i na uariju almeno malo mislet. Homo se na momijent dištakat od naših silnih svagdanjih brig i tormijenti. Klasmo na buandu sve naše radosti i žalosti, sve lijepo i gardo će nan se svaki duan doguaja i homo na uariju mislet i česagot se od nje domislet.

Za početak, za bit siguri koliko nan uarija okuri, provuajte ne dihat, zatvorite usta i štropuajte nuos - koliko ćete zdurat? Minut ol dvua, kigot će i neš više, ma barzo će van se obrazi začavjenet, vaf ušeh počet šumet a vaf glave vartet. Ko ćete imet kuraja zdurat još, more van se i zaškuret. Kada će van se već paret da ćete puknut, otvorit ćete usta spuhnūt kako dulfin i najedanput vaf pluća, silnu uariju udahnūt. Bit će van šubito boje ma sarce će van još neko vrijeme batit kako mato. Pokle ovoga ešperimijenta svaki će bit na čisto da se prez uarije zsprave ne more.

Uarija ovakova kakova je, prez da nan nanke muali šijenj dua, kumpanjua nas svo živjenje, od našega parvoga zdiha, kada nas mat rodi i onda prez fermat sve do zadnjega, kada zdahnemo, kada se kako lumin bez ula zaguasimo.

Vero smo mi judi neka čudna stvorijenja, udahnemo i zdahnemo uariju na milijuni i milijuni puti a da nanke hvala ne rećemo.

Uarija je neć najpošteneje će na ovuon svijetu ežišti. Ona je jenaka za svih, za svakoga, bil uon siromah ol bogat, pošijten ol lupež, kuntenat ol žalostan, sit ol lačan. Jenaka je za dete i za stvaroga, mualoga ol veloga, bijeloga ol čarnoga. Svaki šlovek na ovuon svijetu diše, hodil ol sedijel, delal ol ležal, smijel se ol plakal, molil ol beštimal, spual ol bil zbujeni, malčual ol govoril - će ćeš veće pravice!

Če sve mi zis uariju moremo delat? Parvo dišemo, na usta ol skruoz nuos. Moremo puhnūt - kako kada se puše

vaf oganj da se razžari, puhat - kako za fulminuant zagasit, moremo ju spuhnūt kroz nuos, moremo otpuhnūt kako i pruah zis škancije. Moremo i zdahnūt, kada nan je neć teško, popuhevat kako kada više puti po malo pušemo, moremo se i zapuhāt hodeć po skalah na gore a dim od španjoleta i pipe otpuhujemo.

Homo malo vit kakovu uariju mi na ovuon našen škoju imamo, kakova nan je uarija - dobra, čista, zdrava - uarija je to od muora. Čuda njih odzguor pride u nas zavol kambijamijenta od uarije i govore da in naša uarija sila dobro dela aš ozdrave a ponajveć pomore onomu ki ima zaduh.

Uarija nan je po letu tepla i suha a kada je sila teplo onda je važgana pa rećemo da je teplo »kako da i uarija gori«. Po vele omare na suncu uarija treperi, teško ju je dihat pa rećemo »ni uarije«. Kada je bonaca »uarija stoji«, »niš ne potiježe« a po provijence uarija je umidna, zadušena, teška, pari se da ju zis nožijen moreš rezat.

Pokle leta kada su dnevni sveto kraći »kako petehu korak« uarija je friškeja, a sprijed dažja se reće »ovo je uarija od dažja« ol »dava na daž« ol da je »uarija od juga«. Po dažju i pokle njega uarija je palna umidituadi - umidna je, takuje se pa se reće da je sve jedan »takajic«.

Kako nan arivuju zimski dnevi, malo po malo i uarija se kambjuje, najparvo je friška, a onda hluadna, pa studena i jacuana, a na kraju kada zapuše po levuantu onda se reće da je »uarija od snega«.

Uarija more i vonjat, po rose, po dažju, po muori, po bardu, po kampanje, po skopane zemje. Ona vonja i po trave, po ruožicah a najlepše po lunzuaru i garofulu.

Ma uarija more i smardet, onda rećemo da je smrajena, da dava po krepuanon, po gnjoju, po friškinu, po gnjilon, važganon, gruancivon, lišpidon, juton. More davat po zadušenon, po šporkicu, more smardet po dimu, po plesnivon i po potu.

Uarija more bit i perikoluoža ako potni pokle dela stojimo na korijentu. Moremo ćapat polmonitu, more nan se vruat ol škina inkordat a moremo se i prehladit, namorit, pa će nan nuos bit štropuani i garlo infiamuano bolet. Za ne bit na korijentu od uarije zatvorte vruata ol punijestru, ma viš vraga, onda će vaf kuće uarija bit zadušena će opet ni dobro za zdruavije pa je onda najboje puoć udelat jedan jir, puoć na uariju ol malo uarije ćapat.

Ko van ki reće neć gardo, da je neki koga vojite pual, ruku zlomil, da je bolan ol da je ne daj Bože umarl, siguro ćete ustat prez uarije, iskat ćete uariju, uarije će van pofalit i nijećete moć nanke besede reć.

Ko van pride slabo, ko van se zaškuri, ko padete vaf žvanimijent, ponest će vas van skuće ol otvorit sve punijestre da pridete do uarije. Kako i sve će je slabo i gardo i to će barzo pasat. Refat ćete se, opet ćete imet uarije i »vetar vaf karmu«, a čista uarija otvorit će van apetit, bit ćete lašni i pojest česagot ma i onda morate bit atijenti aš ko nuaglo popijemo počet će nan se kalcat a to

će reć da nan je štumak pun uarije da nan uarija zis štunka grije vanka, bez da ju mi moremo kontrolat. Kada obedvamo ol vičeramona hrana nan more puoć ftreso vaf kanelu pa ćemo ustati bez uarije, nijećemo moć nanke zdiha udelat onda se vaju nakašjat i po škinu peštat dokle se kanela ne otštropua. Ko smo baš bez sreće i kanela nan se ne otštropua more nan se dogoditi kako i onuon Sansigotu kuon kantaju - da se je zadavil zis peron od radića. Po obedu, uarija će nan prit gore, podrignut će nan se će je dobro ma govore da ftuon ni krijuanca. Če moremo, judi svega govore, tar matere najboje znaju da se mualo detiče nikada ne poliježe dokle se ne podrigne, dokle ne udela almenom jedan rut.

Kada pokle duobroga obeda, ponajveć pokle duobre pašte i fažuola ol boba i artičoki pride, govoreć defin, za uariju pustiti, ol grezo govoreć, za se spardet a če moremo i to je za šloveka, vajua stisnut ol uariju pustiti, vajua hititi almenom jedan tir - jedan pardac. Ki je blizu neka nuos štropua ol uteče malo daje da mu ne pride do nosa ta uarija. Detetu se reče da mu je jedan parčić utekal a i doturi nas špešo pitaju: »imate li vjetrove« aš uarija ol vetar zis guzice je dobar senjual, govori nan da smo zdravi.

Vaf ove naše uarije kua je svuda okolo nas i uzguor, gore, ki znua koliko dalgo i visoko svega i svačega se more vit - oblaci, buožji puas, sunce, mesec, silne zvezde a po uarije letiju i aeroplani, elikoteri i baluni od gome i plaštike a i oni su dobro napušeni zis uariju.

Po uarije letiju i preheliju ftice, vele i muale, silne muhe i mušice, bumbari, fčele, usenci, čarčaci, badnji, komari, peletini i farfale svih koluori.

Da ni uarije ni na balu se ne bi mogli igrati aš i ona je puna uarije komprešuanca, da uarije ni ne bi nanke bičikletu mogli voziti, moto a ni auto ni kamion ni korijeri. Uarija je dolfin vaf tikve, pa su nekada užali dvije tikve vezati zis konopčićem i tako dijec učilo plavati. Tikve palne uarije, viježene za škinu daržale su ih da ne funadiju.

Kada se rakija dela, vaja stuat atijento da kotal kede ne pušća i da voda vaf serpentine ni maša tepla aš bi nan rakija prija nego se kondenzua šla vaf uariju i onda - adijo rakija.

Dumijana zis vinuon mora biti palna do varha, do garla, aš ako je vino na uarije, ono će se zjutiti, loštešo kako i vaf bačve pa kada se i vino počne točiti mora se pretočiti svo vaf manju bačvu, dumijanu ol botiju i dobro zatapat - zaždrebit aš ko ne ćemo mesto vina pitati kiselinu.

Uarija i ule dešvuje aš ko ono sila stoji na uarije kako vaf kamenice, puoć će svragu - važgat će se.

Sve nan naša uarija more kombinati ma da je ni, ne bi bilo ni nas.

Uariju spominjemo i kada špjegujemo kakof je neki šlovek pa kada se neki dela vit, kada se darži veli i šupijerbi (če pametan nikada ne dela) rećemo da gluavu darži visoko da mu nuos puara uariju. Za šloveka ki ne hodi z nogami po tlohu, ko je inšempijuani, ki dela sve po svoju, rećemo da mu je glava vaf uarije. Ako je bedasti, injoruant, onda mu je uarija vaf glave. Ko je šlovek obedan i ohol rećemo zuanj da je velu uariju ćapual.

Ste kada pomisli da bez uarije ne bi mogli ni kantati a pobogu tako je! Za kantati okuri uariju zis tarbuha kroz garlo vanka rivati, neki to delaju boje a neki vero i ne - oni štonuju. Za fišćati loštešo okuri znati uariju skruoz usnice pušćati.

Uarija je i vaf meščiću, da ni, kako bi svirali a ni harmonika ne bi svirala da joj mijeh ni palni uarije. Trumbete i trombuni ne bi svirali da vaf njih ne pušemo uariju a ni ruoh ne bi ruli da se vaf njega z velu fuorcum ne puše uarija.

Ko sila dažji i kumpir lijepo krešuje ma kadagot i previše raste vaf uariju. Sva fuorca mu grije gore, vaf pera pa se reče »raste od obede vaf uariju« i onda vajua cime na varhu pokositi, neka fuorca ustane šoto pa će kumpira biti više.

A će je brumbuj? I uon je uarija ol almenom malo uarije vaf vode, vinu, ulu a ko zanjuoriš pod muore i puštiš uariju udelati ćeš brumbuji ki će na gore bežati, vanka put uarije, pa ćeš ih moć ne samo vit nego i ćuti kako veselo brumbujaju.

Prez uarije se ni operena roba ne bi ošušila, kako ni late od malzuanja, žetice, tavejčići i klatačići na barkijaču. Da uarije ni kako bi se ošušili paršuti od prasca i stegna od ovuac, kako bi za zimu spravili kobodnicu, ražu, gruga. Da je ni, ni kože od ofce i kože od juanca se nebi moge ošušeti a od smokaf da se ni ne govori aš da ih uarija ne ošuši ne bi bilo ni karpanci ni smokvijenci. Prez uarije se ni pitura ne bi ošušila.

Ma nanke pijunut ne moreš aš parvo moraš zijeti uariju i dobro ju spuhnati. Prez uarije ni šćukanica ne bi delala aš zarno od pokrivića ne bi moglo vanka zleteti.

Dofin kada igramo na kuaru spominjemo uariju pa kada igramo briškulu uon ki zapovijeda kadagot reče »lišo, bez punta, uarija«, a kada igramo moru japoneže, ko niki niš ne nosi rećemo »uarija« ... i tako napred i tako napred...nikada fina zis našu uariju.

Još ćemo malo za finiti aš sen deboto zaboravil reći besedu, dvije od vetra aš i vetar je uarija. Uon je uarija kua ne stoji smiron nego puše, leti, deštiježo ol na ćapi, potiježe, sforcuje, skansuje, pada, refulua, kaluje, dela škontradure, nevičere i šijunuade. Zis vetron moremo na muoru bordižati, hoditi vaf karmu, mezanave, pojat, biti šotovijento ol šovravijento. Vetar koga uarija dela more nan sila lijepoga i korisnoga dat tako i mali vetrić - baviželu kua nan polen nosi i tako maslinu začme, ma nan more i velu škodu udelati, šijunuadu parnest, krof otkrit. Vetar nan pomore kada zis junicu jašmik ol žito vejemo ma nam more i perikul parnest, jidro raskidati, juarbol zlamati a i kaici potopiti.

Na uarije nan i na vetru naše bandijere banderaju. Koliko ih se je na ovuon našen škoju već kambijalo, to suan buoh znua ma ufajmo se da je ova naša harvuaska zadnja i da će nan i zutra uarija biti čista, zdrava kako i do sada. Da ćemo i na napred moć dihati na palna pluća a ova štutorija od uarije neka nan almenom malo pomore da nan kadagot pride namisal da prez uarije ne moremo, da je ona jenaka, jena jedina za svih nas i da ju moramo ćuvat.

PUNTARSKI POVIJESNI FOTOPLOV

U ovom jubilarnom petnaestom broju »Puntarskog foja«, nastavljamo s objavljivanjem starih fotografija Puntara čime je po trinaesti put svjetlo dana ugledala naša stalna rubrika »Puntarski povijesni fotoplov«.

Do sada smo objavili preko stotinu fotografija nastalih uglavnom krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Prema reakcijama naših čitatelja zaključujemo da naš dosadašnji trud nije bio uzaludan jer ova rubrika izaziva vrlo veliko zanimanje. Gotovo da i nema puntarske obitelji koja nam nije ustupila stare fotografije. Mnogi, naročito mlađi naraštaji, po prvi su put mogli na njima vidjeti svoje pretke. Od zaborava su sačuvane uspomene na mnoge mještane kojih odavno više nema kao i spomen na obitelji koje su nestale jer više nisu imale nasljednike.

Stare su fotografije na najbolji način spojile one obitelji koje su ostale ovdje i one koje su se »trbuhom za kruhom« rasule diljem svijeta.

Objavljivanjem serije ovakvih fotografija uspjeli smo barem donekle rekonstruirati povijest sela, identificirati pojedine članove obitelji, zabilježiti brojne događaje u selu poput trenutaka odlaska u svijet, na služenje vojnog roka, vjenčanja, proslave crkvenih blagdana i slično.

U tri navrata objavili smo velik broj fotografija na kojima su naše prabake i bake »obalčene na kas« - obučene u narodnu nošnju koja se prestala nositi tridesetih godina prošlog stoljeća. Na ovaj je način od zaborava sačuvan dio naše povijesti te su stvoreni uvjeti da se izvorno obnovi naša narodna nošnja.

Možda je najveća vrijednost ove rubrike da smo sačuvali uspomenu na ljude, stanovnike sela, naše pretke, koji su nam ostavili sve ovo što danas baštinimo, a što su oni svojim rukama, žuljevima i znojem, mukotrpno, uporno i strpljivo desetljećima stvarali.

Prilika je ovo zahvaliti doslovno svakoj puntarskoj obitelji što su pronašle i ustupile fotografije iz svojih ostavština koje su godinama bile pohranjene u raznim škatulama i čuvane u škafetima, škabelima, škrinjama, baulima, ormarima i škancijama. Hvala svima koji su nam pomogli identificirati osobe na fotografijama, odrediti godinu ili pojasniti okolnosti i događaje prilikom kojih su nastale.

Ovom prigodom objavljujemo devet fotografija »puntarskih mladića« koje su nastale u razdoblju od 1923. do 1943. godine.

*Ivan Rukonić – Mićev,
r. 1914. poginuo prilikom
borbe za oslobođenje
Rijeke travnja 1945.
godine.
Snimljeno 1932. godine*

*Ivan Toić r. 1910. godine,
fotografija snimljena 1928.*

*Čelestin Marušić r. 1910.
godine, fotografija
snimljena 1928.*

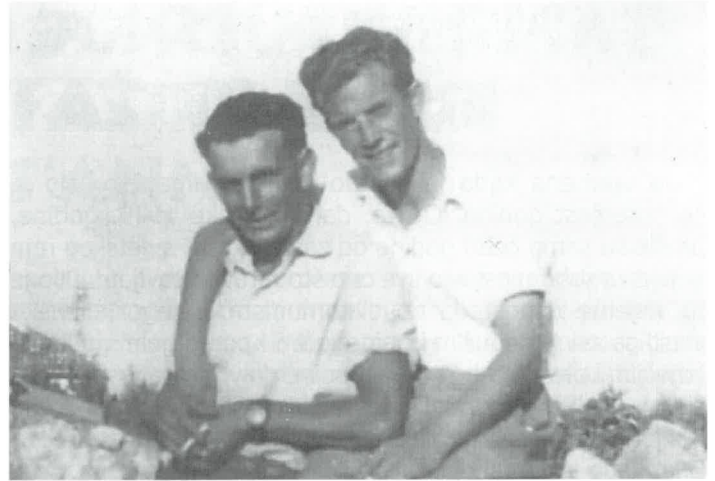

*Josip (Osip) Badurina
r. 1906. godine, fotografija
snimljena 1932.*

Josip (Osip) Badurina, r. 1906. godine, njegov brat Miro r. 1912. i Dinko Muškardin r. 1912., snimljeni na Pogani 1930.

Milan Pinezić i Nikola (Mikulić) Matušan, snimljeno 1943.

Milan Pinezić, snimljeno 1940.

Nikola (Mikulić) Matušan, snimljeno 1940.

Grupa Nerezinaca i Puntara, svi generacija rođena 1903. godine, snimljeni u Malom Lošinju 1923. prilikom regrutacije. Stoje: Ive Hrončić (iz P. Križa), Frančin, Ivan Brako (Ive Merkof), Frane Žuklić – Stepančić, Bepo Cavedoni i Toni Lekić. Sjede: Silvio Brako, Luidi Pinezić, Abram Sokolić (Jedrov), Ive Butković (iz P. Križa) i Šime Burburan. Ispred: Emilio Zanelli (iz Sv. Jakova) i Alviž Sokolić – Bobarov iz Nerezina

ZAPISNIK MJESNOG NARODNOG ODBORA PUNTA KRIŽA IZ 1949. GODINE

Od vremena kada je nastao ovaj dokument prošlo je šezdesetšest godina. Od te, danas daleke 1949. godine, prošle su samo četiri godine od završetka II. svjetskog rata koji je za sobom ostavio sve ono što ratovi ostavljaju. Bilo je to vrijeme uspostave nove komunističke jugoslavenske vlasti sa svim mogućim i nemogućim »porođajnim mukama i dječjim bolestima«. Te se je godine do vrhunca rasplamsao sukob ondašnje Jugoslavije sa dotadašnjim saveznikom, Sovjetskim Savezom, bilo je to mučno doba takozvanog I. B.-a, kada je zamalo ponovno došlo do ratnog sukoba.

Ovaj skromni zapisnik, iako sačinjen u našoj maloj i za globalne prilike beznačajnoj Puntari Križa, u dobroj mjeri oslikava prilike, stanje i probleme onog doba, koji su se načinima i metodama tadašnjeg sistema pokušavali rješavati. Iz ovog dokumenta možemo zorno uočiti sve zablude onog vremena, od planske poljoprivredne proizvodnje do načina otkupa proizvoda ili naplate poreza.

Iz zapisnika vidimo da su radi provedbe zadataka u Puntu Križa, tog dana došli »iz viših instanci«, drugovi Krpešić Mate i Dujmović Jure te drugarica Karuš Meri. Od naših Puntara sastanku su prisustvovali Lekić Jakin, Badurina Josip, Plešić Anton, Ožvaldela Ivan, seoska učiteljica Maltarić Darinka i Muškardin Meri.

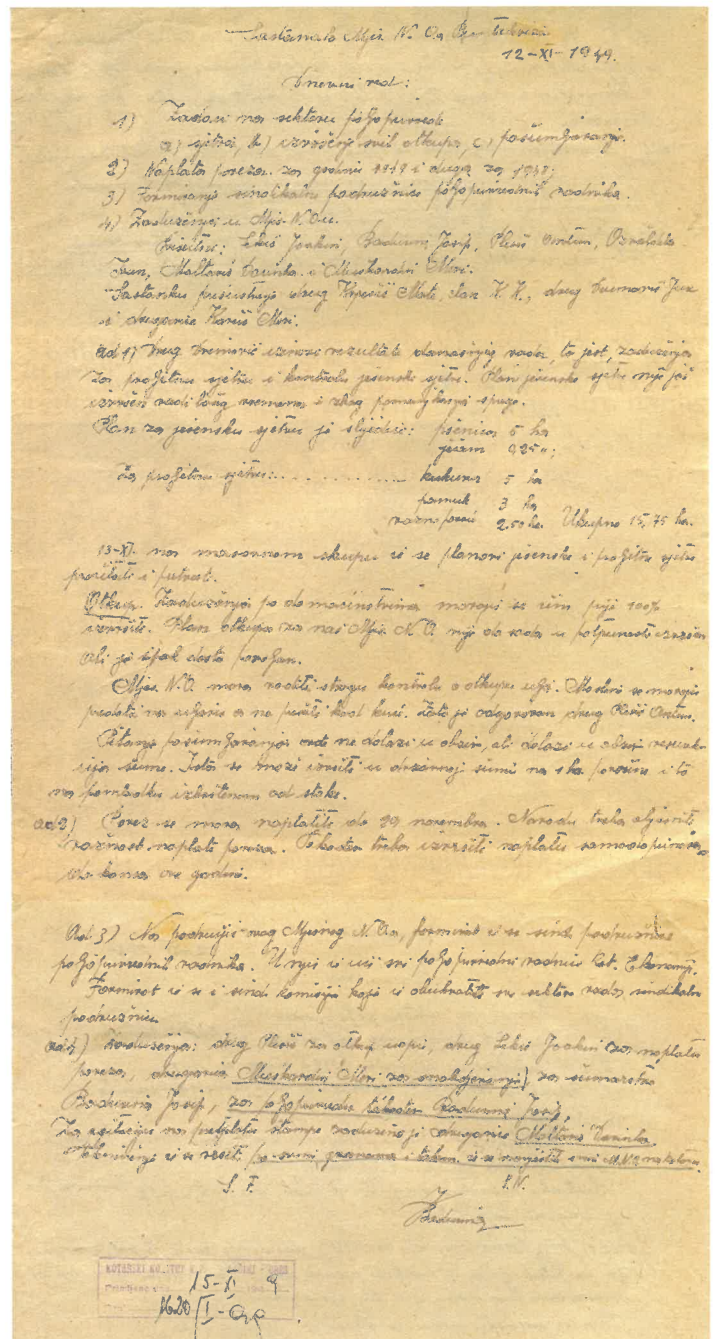
Danas iz ovog dokumenta možemo s nevjericom pročitati kako se tada planiralo da se za jesensku sjetvu zasadi čak 5 hektara pšenice i 0,25 hektara ječma, a za proljetnu sjetvu bilo je planirano posijati kukuruz na 5 hektara, raznog povrća na 2,5 hektara te pamuk na čak 3 hektara.

Apsurdnost planske, od državnog vrha dirigitirane sjetve, bez čak i elementarnog poznavanja lokalnih prilika, najbolje oslikava podatak da se moralo sijati pamuk i to ne samo u Puntari Križa, već se to radilo i u drugim selima naših otoka, primjerice u Čunskom. Kako je to u ono vrijeme funkcioniralo govori činjenica da je pamuk stvarno posađen, čak je dobro izrastao i dao solidan plod, ali je onda zapuhala bura. Prema kazivanjima očevidaca refuli bure odnijeli su sav urod, a bijeli cvjetovi pamuka nošeni burom letjeli su na sve strane. Ova tragikomična situacija izazivala je podsmjeh naših Puntara i komentare: »Ovi ne znaju nanke ki in gluavu nosi«.

Iz zapisnika se zorno vidi kako se rješavao otkup, primjerice maslinovog ulja, koje su ljudi radili potajice u domaćinstvu, izbjegavajući odnijeti masline u uljaru, a time i davanje ulja u državni otkup.

Ovaj nam dokument daje naslutiti kakvi su se sve problemi javljali kod naplata poreza a najapsurdnija je konstatacija i vjerovanje da: »narodu treba objasniti nužnost naplate poreza«.

Također je zanimljivo da je tada, 1949. godine, pokrenuta inicijativa da svi zaposlenici tadašnje »Kotarske ekonomije Puntari Križa«, moraju postati članovi sindikata poljoprivrednih radnika. U to se vrijeme organiziralo i takmičenje između svih Mjesnih narodnih odbora na području ondašnjeg Kotara Lošinj - Cres, kako bi se u svim akcijama

(porez, samodoprinos, čitanje štampe, otkup, proizvodnja, pošumljavanje i.t.d.) postigli što bolji rezultati.

Svako vrijeme pa tako i ovo u kojem je nastao ovaj zapisnik nosilo je svoje dobre, a žalost i mnoge loše stvari. Jedno je nepobitno, narodu na našim otocima nikada nisu »cvale ruže«. Države i vlasti su nastajale i nestajale, dolazile i odlazile, bilo ih je čak četiri samo u 20.stoljeću. Svaka je država svoj vijek započinjala negirajući i rušeći sve što je od prethodne zatekla. Prečesto povijest na ovim prostorima nije bila učiteljica života. Nama koji smo ostali i opstali na ovim otocima nadati se je da ubuduće tako više neće biti.

L'INCONTRO DI DUE »VERE« PUNTARKE (DI NOME E DI FATTO) DOPO SETTANT'ANNI

Vera Bonić e Vera Lovrić, kolovoza 2014. godine

Mi conoscono tutti come Vera anche se mi chiamo Fides (Bonich Bracco), l'altra si chiama veramente Vera (Lovrich di cognome) ma è conosciuta come suor Pia Imelda perché molti anni fa ha abbracciato la vita monastica.

Io sono nata a S. Giacomo di Neresine dove ho anche vissuto la prima infanzia per poi trasferirmi con la famiglia d'origine a Puntacroce; suor Pia Imelda, invece, qui è nata, vissuta ed è stata raggiunta dalla vocazione che l'ha portata a far parte delle Piccole Suore della Sacra Famiglia; alla condizione contemplativa ha aggiunto, dopo un periodo formativo a Roma, la qualifica di infermiera che le ha permesso di esprimere un concreto servizio a un prossimo prostrato dalla perdita della salute. Adesso la nostra amica suora vive da pensionata in quello stesso Istituto continuando a riflettere, pregare e ringraziare il Signore per averla voluta in quella veste. Al suo novantesimo compleanno (l'estate scorsa)

ha avuto una bella sorpresa: con due furgoni e alcune macchine sono arrivati fratello, sorelle e altri parenti da Lussino e da Trieste. Era un piacere sentire il suo gioioso racconto di questo avvenimento. Non è dato a tutti avere questo privilegio e la sua conclusione non poteva che essere di meraviglia e di lode al Signore nelle cui infinite vie c'è stato posto anche per questo.

La »chiamata« che faceva per me era la famiglia. Mi sono sposata nel 1946 e per cinque anni è stato possibile vivere fra Puntacroce e Lussinpiccolo; poi le vicende dell'esodo ci hanno coinvolto e traslato a Genova dove ancora oggi abitiamo. Anche l'»altra« Vera risiede nel nord Italia, in una località sul lago di Garda.

Le nostre vite e le nostre abitudini sono talmente analoghe ai binari del treno che non ci è mai capitato di incontrarci pur sfiorandoci nella frequentazione della nostra isola negli stessi periodi (prettamente estivi) dal lontano 1956. Negli ultimi anni abbiamo avuto contatti telefonici che si concludevano puntualmente con inviti a recarci visita tanto sinceri quanto, data l'età, sempre più inverosimili.

Fu, come talvolta accade, una vaga allusione all'insegna del »come sarebbe bello se...« a far cogliere a mia figlia e suo marito l'idea del viaggio. La suora ci fornì precise indicazioni e una mattina dell'agosto 2014, dopo tre tranquille ore di viaggio, raggiungemmo Castelletto Brenzone, in riva al lago, come il ristorante che scegliemmo per il pranzo.

Il fattore »acqua« non è banale: ci porta con la mente alle rive della nostra bella isola, anche se quel certo tipo di scogliera, sapori salmastri e, soprattutto, sentori di familiarità nativa sono impossibili da ricreare dovunque.

Alle quattordici entrammo nella bellissima e moderna Casa di riposo per suore circondata dal verde (in essa dimora un centinaio di persone) e comparve la mia amica. Ci incontrammo con le braccia aperte che si chiusero in un abbraccio che non ne voleva sapere di concludersi. Credo proprio che ci sia un forte rapporto diretto fra l'intensità di un'emozione e la misura del tempo della sua attesa. Nel nostro caso tondeggia un numero: settant'anni.

Continuavamo a guardarci cercando almeno qualcosa di noi allora: i lineamenti, ma anche la voglia e la capacità fisica che oggi decisamente stride con la postura curva, con quel bastone senza il quale saremmo meno »salde«, con la memoria indebolita, con acciacchi di ogni genere. Ma la bellezza dei miei novantaquattro anni (e dei suoi novantuno) e proprio nelle idee discretamente chiare, nella determinazione di non dire mai »mai«, di coltivare una volontà che rende ancora possibili tante cose.

Ci scambiammo dei regalini tanto semplici quanto di grande valore simbolico perché frutto del lavoro delle nostre mani, vecchie ma ancora capaci di fare. Il mio per lei è stato una cosetta fatta all'uncinetto, il suo per me un mazzetto di

Slikano ispred osnovne škole u Puntari Križa 22.03.1942. godine nakon odigrane predstave »Il ritratto della madre«.
Stoje: Neva Đureta r. Badurina, Bianca Velčić r. Cortese, Lina Badurina r. Lekić, Menka Marušić r. Galjanić,
Dumica Anelić r. Butković, Vera Lovrić, Vera Bracco r. Bonich.
Sjede: Maria Juretić r. Badurina, Tea Šanko r. Lekić, Antonija Brizić r. Galjanić, Dumica Lalić r. Kremenčić

roselline di carta crespa multicolore. Ce n'è voluto per renderci conto che ciò che stava accadendo era proprio vero e per squagliarci in convenevoli, ma il tempo non ci mancava perché, discretamente, i miei accompagnatori andarono a fare un »giretto«.

Era inevitabile che la conversazione andasse a finire sui ricordi degli anni giovanili, di quell'epoca e di quel luogo e su quanta felicità poteva scaturire da condizioni di una semplicità che oggi chiameremmo povertà. Questa semplicità, forse, non generò celebrità e gente famosa, ma uomini di grande onestà che si sono sparsi e fatti apprezzare dovunque nel mondo; ho sempre considerato ciò come un titolo onorifico e un patrimonio da tramandare, come preziosa eredità, ai nostri figli.

Abbiamo nitido il ricordo dei nostri amici che, dopo dure giornate di lavoro nel bosco, si mettevano a cantare e non la smettevano.

La domenica ci si divertiva col ballo, in qualche casa (anzi: nella cucina di qualche casa, dato che sale e soggiorni non si erano ancora diffusi). La musica era »dal vivo« e usciva da qualche armonica a bocca (organet), oggetto che quasi tutti i ragazzi portavano in tasca. La durata massima era fino

all'»Ave Maria« della campana della sera. La versione »Gran Gala« veniva fuori nelle feste del paese e in occasione di matrimoni: si ballava nella grande sala dell'osteria Badurina (»u Lugnana«) al suono della fisarmonica a opera di bravi musicisti e con l'apporto di voci che rinomati locali sicuramente ci invidiavano.

Sempre a proposito del ballo credo di poter riferire di una festa davvero mitica. Fu in occasione della partenza per l'America di due famiglie del paese: i Marusich (mamma Mattea, la figlia Emma, mia coetanea, i figli Andrea, detto Diki, e il piccolo Marino) e i Hroncich (mamma Tonka, il figlio Milo, un anno più di me, la figlia Slava, uno in meno, e la piccola Lina).

Correvano i secondi anni trenta ('37 o '38) e, allora, l'oceano era particolarmente immenso, l'America era più lontana, pochi ci andavano e, comunque, le probabilità di tornare erano scarsissime. Quindi: una festa di auguri e di addio...

Partecipo tutto, proprio tutto, il paese. Anzi: vennero anche giovanotti da »fuori« (Neresine), vogando o a vela, più impervi sentieri sempre pietrosi e talvolta fangosi; sarà mica stato perché c'erano da salutare due belle (e brave) ragazze?

L'atmosfera era molto gioiosa, ma nel finale la commozione

ha avuto il sopravvento, anche perché alcune formidabili voci intonarono uno struggente pezzo d'opera che, fra l'altro, diceva: »Addio, mia bella, addio, mai piu ti rivedro...«. Queste erano lacrime di emigranti; poi ne sono seguite altre, diverse e tuttavia uguali in quanto ad amarezza. Oggi prevalgono, per fortuna, gioiosi ritorni.

Per quanto ne sappia io di essi solo Emma e tornata dopo molto tempo e per pochi giorni; ho avuto il piacere di rivederla, a Neresine, ma mi è parso che avessimo poco da dirci. Lei un po' marcatamente americana, io europea: passando tutto quel tempo in ambiti così particolari ci siamo formate entrambe su modelli diversi fra loro e, ancora più, diversi da ciò che sarebbe stato in continuità a Puntacroce. Anche il cambiamento di aspetto e tanto normale quanto impressionante perché deriva dal vivere insieme fino ai diciassette anni e poi ritrovarsi sulla novantina. Ci si divertiva anche in altri modi, e quasi sempre all'aperto. Soprattutto sullo spiazzo pavimentato davanti alla chiesa; aveva (ed ha), sotto, la cisterna e attorno un muretto perimetrale forse fatto apposta per sedersi e al centro un suggestivo pozzo che aveva carattere sociale: vi si depositava l'acqua pubblica (direi quasi comunitaria, vista la provenienza dal tetto della chiesa) che poteva essere attinta per uso familiare ogni mattina dal suono della campana (ore nove) fino alle dieci. Altrimenti era chiusa con un lucchetto; siamo cresciuti tanto nel culto del rispetto assoluto per l'acqua che ancora oggi, nell'era degli acquedotti diffusi ovunque (Puntacroce compresa), ne risentiamo.

La domenica pomeriggio lo spazio all'aperto prediletto da ragazzi e ragazze era la strada che tutt'oggi attraversa il paese per lungo, da Varosch ai Fruatrovi. Si passeggiava, avanti/indietro, tante volte, a dispetto dell'assenza di vetrine e negozi. Non ci si limitava a chiacchierare: si scherzava, ci si prendeva a braccetto, ci si confidava e, ogni tanto, sosta con gioco. Magari un girotondo cantato a filastrocca (tipo: »Oh quante belle figlie Madama Dore.....«) che si concludeva con l'elezione della più bella. Ogni tornata ne indicava una diversa; per l'ultima c'era una mortificante penitenza da scontare.

Sembrano anche a me, oggi, con la mia età e con attorno a me i ragazzi di oggi, giochi fin troppo semplici, sul filo dell'infantile. Ma allora le opportunità erano quelle e comunque quella nostra generazione era attesa dalle cose serie, fin troppo serie, con i soliti misteri dolorosi di ogni età di ogni vita, ma anche con dei sovrappiù di lacrime portati dalla guerra e dall'esodo.

Avevamo, come tutti i giovani del mondo, una naturale voracità golosa, ma sia le occasioni che gli oggetti di appagamento erano particolari nella loro frugalità. Qualcosa aveva carattere stagionale e proveniva da alberi, filari, pergolati strettamente locali (fichi, pere, uva; e i famosi melograni dei Bombricevi: grandi frutti da grandi alberi), qualcos'altro dalla bancarella della kragniizza che, proveniente da Lussinpiccolo nelle domeniche d'estate, si posizionava sotto la pocriva davanti alla chiesa e per venti centesimi vendeva »bomboni, biscotti buzulaj e buzulini« a tutti.

Nel 1940 venne a Puntacroce, come Parroco, un giovane sacerdote di nome Martino. Un tipo molto dinamico, pieno di iniziative e progetti. Penso, pressoché subito, di fondare in Parrocchia l'Azione Cattolica, come a Lussino, peraltro, già

esisteva. Doveva riguardare tutti i giovani, maschi e femmine. Mi chiese, ben presto, se ero disposta ad aiutarlo in questa impresa, ed io dissi di sì, come potevo, con il mio livello di istruzione non elevatissimo, con i miei vent'anni, con una sincera volontà di fare.

Lavorai a organizzare il gruppo femminile in cinque settori: Piccolissime (anni 6-10), Beniamine (10-15), Aspiranti (15-18), Giovanissime (18-Matrimonio), e poi Donne di A.C., senza più limiti. Ciò che proposi fu accolto abbastanza bene; in quel periodo in paese c'erano molti bambini e giovani. Venti le ragazze di età 15-20. Si parte con le riunioni organizzative e programmatiche, le attribuzioni del settore di appartenenza e degli incarichi. Io, in quanto più grande, ero Delegata Aspiranti.

Don Martino aveva un talento da formatore e anche da maestro capace di orientare su temi impegnativi. Ma proprio in quel periodo il tenore culturale del paese crebbe ancora: arrivò una Maestra, una giovane maestra da Lussino (Marucci Scrivanich) con la quale mi collegai subito e diventammo amiche, facilitate dal rispettivo impegno, ma anche dall'amicizia delle nostre madri. La sua solitaria abitazione era ai piani superiori della bella scuola; lì andavo a tenerle compagnia e non di rado mi fermavo a dormire. Eravamo entrambe fidanzate. Io con Frane Bracco e lei con Marino Camalich da Neresine. Ma giacché entrambi erano in guerra dividevamo trepidazioni, speranze, preghiere di un rapido ritorno che alla fine, dopo anni, trovammo esaudite nel loro ritorno sani e salvi.

Marucci faceva parte del nostro gruppo e proprio il suo inserimento ci fece osare in campi e temi nuovi. Come una compagnia teatrale con una commedia da recitare. La ricerca del soggetto e forse il momento più delicato, in quel frangente, ma noi avevamo buone consulenze: don Martino stesso e Fiore Benvenin, un nostro coetaneo al quale una poliomielite in età infantile aveva lasciato pesanti segni sulle sue facoltà di camminare e muoversi. Come spesso accade ai menomati fisici Fiore sviluppò capacità intellettuali, si dotò di una biblioteca come pochi avevano e mise a frutto i grandi spazi di tempo che si ritrovava per l'impossibilità di lavorare pesante.

Il titolo della commedia era »Il ritratto della madre« e raccontava di una famiglia agiata composta dalla madre (ruolo che assunse io stessa) e da due figlie (una era, appunto, la Vera Lovrich e l'altra la Lina Lechich). La parte della cameriera venne assegnata alla Dumiza Cremenich e le altre attrici erano le amiche che frequentavano la famiglia.

Il teatro, a Puntacroce, non c'era. Ma era estate e l'attività della scuola ferma. Venne così ovvio trasformare l'aula in teatro, sia in quanto platea che palco con scena e addobbi. Ci fu da lavorare parecchio e in tanti, compresi uomini volenterosi che si prestarono ad allestire qualcosa che poi essi stessi avrebbero goduto come pubblico. Occorsero non poche lenzuola per tappezzare o fare ex novo delle pareti. Non poteva mancare il sipario per il quale si riuscì a realizzare il meccanismo di scorrimento con apertura e chiusura. Per gli arredi ci furono grosse difficoltà: nelle case non c'erano i mobili da salotto che potevano essere utili (anche se lo stesso ambiente persisteva in tutti gli atti), così con mobili impropri ma uniti per simularne altri più grandi (divani, tavoli, altri) e con foderature opportune si ottenne un risultato più che

*Vera Bonich Bracco nakon predstave u Puntari Križa
22. 03. 1942. godine*

soddisfacente, grazie anche a complementi semplici ma di effetto (quadri, cuscini, tappeti). E grazie al carattere non troppo esigente sia di chi lo spettacolo lo offriva che di chi lo riceveva.

Dopo tante prove e preparativi arriva il giorno della «prima». Dico «giorno» anche perché non era di sera; non c'era la corrente elettrica, per cui la luce più abbondante e in qualche modo più manipolabile era quella di un giorno di sole.

La trama era decisamente drammatica. La mamma (vedova) vestiva sempre di nero ed era piuttosto severa. Le sorelle, dai caratteri diversi (una vivace, sbarazzina, l'altra timida e riservata) non andavano molto d'accordo e, spesso, si scontravano.

Il primo tempo ebbe il consueto carattere di presentazione dei personaggi per mezzo di opportuni dialoghi svolti in quel salottino, sempre fisso ma attraversato da atteggiamenti confidenziali, di critica e pettegolezzi più o meno pesanti. Quindi non mancavano fasi spassose, soprattutto per mezzo della cameriera che a goffaggini nei dialoghi ne aggiungeva altre in atteggiamenti classici come curiosare o servire il tè.

La colonna sonora faceva grande affidamento su una nota canzone napoletana («S. Lucia») che con la sua orecchiabilità coinvolgeva anche il pubblico. Il secondo tempo, con la morte

della sorella timida, precipito nel drammatico. Oltretutto l'altra veniva considerata responsabile del fatto. L'atmosfera cupa aveva qualche lieve allentamento grazie, ancora, alle battute e agli atteggiamenti stralunati della cameriera, compresi il classico «mani sui fianchi» e i paragoni con linguaggi da maglierista («chi sgrovigliera questo pasticcio...» oppure «chi sbrogliera questa matassa?»). Il caso sembrava inquietante in quanto a cause, ma la scoperta che fu per motivi naturali fece tirare un sospiro di sollievo e rese giustizia alla sorella superstite, pur restando un fatto di significato tragico che finì col pesare un po' anche sull'animo degli spettatori.

Si penso, quindi, di far seguire alla commedia una farsa molto comica utilizzando le stesse attrici: sfoderarono un brio inimmaginabile. Non erano ancora finiti gli applausi e le risate che un gruppo di ragazzi si scatenò in un canto brillante («le galine tute mate») che era caratteristico della zona lussignana e di quell'epoca. Si sa anche chi pare l'abbia intonata: Vieko Matusan. E' stato come un contagio, infatti, quel cantare tutti insieme, anche fuori, in strada. E' stata davvero una cosa memorabile, tanto e vero che a distanza di settant'anni ne stiamo parlando.

Ci sono anche documentazioni fotografiche di quel tempo e di quelle vicende. Si narra che una foto proviene da Ustrine (dall'archivio, o semplicemente da un cassetto di ricordi di Don Martino, per tramite della nipote Marina). Un'altra immagine credo sia della famiglia Galianich e la terza è custodita con cura da Suor Pia Imelda (o Vera Lovrich, se vogliamo citarla col suo nome da attrice...): da lei ho avuto parole di incoraggiamento a stendere questo racconto al punto di attribuirle il merito di questa narrazione. Sono incappata, nel «manoscritto», in qualche errore di grammatica e ortografia, ho avuto qualche «aiutino» in famiglia, ma forse ciò giova alla genuinità, visto che i miei studi sono finiti nel 1932, con la quinta elementare alla «scuola» di don Allemandi, un piemontese che era allo stesso tempo prete, maestro, contadino, costruttore (si deve a lui quel pezzo aggiunto alla casa parrocchiale che fu utilizzata come aula scolastica; fu lì che io presi il diploma...).

Mi piacevano la geografia e la storia; ciò, probabilmente, spiega anche perché ho scritto questo resoconto su un luogo, su un periodo lontano, su persone che li hanno animati. E anche che la storia non ha avuto corso soltanto in luoghi famosi e in grandi città (come Genova, dove vivo da sessantacinque anni), ma anche in piccoli paesi, privi di acqua - luce - gas e strade eppure indimenticabili.

Inoltre c'è la condizione di anziano che da tempo mi riguarda e che fa nascere sentimenti di acuta nostalgia che provocano desiderio di racconti di gioventù del passato alla gioventù di oggi: energie e presenze che vanno, naturalmente, rarefacendosi, oltre a essersi sparsi, e il caso di dirlo, dappertutto nel mondo.

Molti di questi personaggi qui citati non ci sono più: sono passati a miglior vita; io li voglio ricordare con affetto e gratitudine, anche per gli spunti che mi hanno dato nel raccontare questa storia.

Un abbraccio a tutti, come quello con la suora, a cominciare dai pochi Puntari di allora rimasti.

Vogliamoci bene.

Fides Bonich Bracco

SUSRET

Nono Ive je svoj 85. rođendan proslavio na jezeru Garda s familijom u posjeti sestri Veri. Obitelj se skupila i krenula na 9 sati dugačak put, prema najstarijem djetetu Blaža i Katarine Lovrić. Priča o novom susretu započela je ponovno, spontano, na božićnoj obiteljskoj večeri 2013. godine. Plan je bio posjetiti sestru Veru/ziu Piu za njen 90. rođendan. Kako nas je poprilično mnogo, i kako nas ima posvuda, trebalo je neko vrijeme da se dogovorimo. Ali, uspjeli smo se okupiti.

Vera Lovrić rođena je 19. 06. 1924. godine u Novalji. Svoje je djetinjstvo provela u Puntì Križa s roditeljima Blažem i Katarinom (rođ. Kučić) te s braćom i sestrama Ivanom, Mariom (Rosom), Blažom (Bigiem) i Agnezom (Anježe). Braća Mateo i Aldo prerano su ih napustili. Vera je otišla na doučavanje za časne sestre (novicijat) sa svojih 18 godina. Zaređena je 1943. godine pri redu Piccole Suore della Sacra Famiglia te je dobila redovničko ime Pia Imelda. Red časnih sestara Piccole Suore della Sacra Famiglia posvećen je obrazovanju (ženske) djece i pomaganju siročadi i napuštenima, te skrbištvu bolesnih u domovima i bolnicama. Zia Pia pronašla je smisao svog života upravo u ovom pozivu.

Od zaređenja je prošlo 72 godine. Tijekom svog redovničkog života zia Pia je bila viša medicinska sestra, časna majka u samostanu, glavni asistent kod kirurških operacija i glavna sestra u bolnici. Časna sestra Pia danas je umirovljena, i živi u domu za časne u gradiću Castelletto di Brenzone na jezeru Garda, mjestu u kojem je nastala zajednica sestara ovog reda.

Došao je dan susreta, 07. lipnja 2014. godine. Dan je bio izmišljen, sunčan i topao, a Castelletto di Brenzone mjesto kao iz bajke. Zelene obale jezera pune maslina, lovora, ružmarina, posvuda cvijeće.... slično kao kod nas na Lošinju. U Brenzone smo došli s različitih strana - nas dvoje smo došli već dan prije iz Rijeke, obitelj Corsano i potomci iz Trsta, a Lovrići, Šilovinci, Brčići i Buljati s Lošinja u dva kombija. Ukupno nas je bilo 24. Najmlađi je

bio Kevin, sa svoje četiri godine. A zia Pia je ulazila u svoje deveto desetljeće. Našli smo se na trgu na rivi oko 11 sati, i kada smo se okupili, zajedno smo krenuli prema domu.

Zia Pia nije znala da dolazimo. Sestrična Sandra (Rosina kćer) dan prije ju je nazvala i rekla joj da ona i muž dolaze u posjetu. To je bila priča za nju. I samo je njih očekivala kada je izašla na terasu doma, nakon što ju je jedna od časnih pozvala... A onda je ugledala sve nas.

Ti trenuci kada smo dolazili do nje, jedan po jedan, i njene reakcije na sve nas... suze i smijeh, njezini uzvici, sreća, suze radosnice, smijeh, plač... sve pomiješano, ali puno, puno radosti. Zia Pia je bila crvena u licu. Bojali smo se da joj od svih tih osjećaja ne pozli. Sve je redom prepoznala. Nije se zabunila niti kod jednog imena i svaki put kod svakog od nas ponovno suze i smijeh. Kako je klinkala... Bili smo zajedno. Svi mi. Mi najmlađi. Naši roditelji. I bili su oni. Vera Lovrić s bratom i sestrama. Svatko na svojoj strani svijeta. Svatko sa svojom pričom, ispričanom od strane života do posljednjih poglavlja - jer još niti jedna nije završila.

Nakon što smo se izgrlili i nakon što su se osjećaji koliko toliko smirili, krenuli smo nazad prema centru grada, sada zajedno s ziom Piom. Prije našeg dolaska rezervirali smo restoran - pizzeriu uz obalu. Dočekalo nas je osoblje koje je tijekom ručka nosilo pizze dok im nismo rekli dosta. Kako smo bili na samoj obali, pitomi labudovi i patke dolazili su do nas, a mi smo ih hranili. Bilo je prekrasno. Sjedili smo na terasi lokala za dva dugačka stola, družili se, razgovarali i pjevali.

U jednom trenutku, nakon što smo pojeli pizze i popili kavu, na stol je došla rođendanska torta. Na njoj je pisalo Buon 90. compleanno, a mi smo tu pjesmu pjevali dok je konobar tortu stavljao ispred zie Pie.

Ziu Piu sam vidio nekoliko puta u životu. Dok smo gledali stare slike i odabirali ove koje smo priložili, primijetio sam da se ne sjećam svakog susreta s njom. Prisjetio sam se

Vera Lovrić - časna sestra Pia, nakon zaređenja 1943. godine.

Blaž i Katarina Lovrić s djecom. Slijeva nadesno: Maria/Rosa, Ive, Vera, Blaž (Bigi) i Agnese.

Zia Pia na dan susreta, 07. 06. 2014.

fešte u Puntis Križa povodom 50-te obljetnice njenog redovništva, 1993. godine. Za nonov rođendan 2011. godine, nakon čega su počeli planovi za ovaj susret, nisam bio u mogućnosti posjetiti ju s ostalima. Imam pismo koje smo moja žena Živa i ja dobili povodom našeg vjenčanja 2012. godine, uz pleter Majke Božje koji nam je izvezla. Imao sam priliku čitati i ostala pisma koja nam je znala pisati za blagdane i ostale prigode. Oduvijek je bila prepuna snažnih poruka i lijepih, pozitivnih misli. Baš kao što je bila pozitivna u životu, i sada, i dalje, u predvečerje svog života. Nono je sestru viđao cijeli život, iako rijetko. Dok je služila u Trstu, u Lošinj je dolazila redovito, a nono je češće išao kod nje. Kako su godine odmicala, susreti su postajali sve rjeđi i sve snažniji.

Zia Pia. Promatrao sam ju. Kako priča, kako je bistra i pametna. Mudra. I kako svakome ima nešto za reći i prenijeti. U oči, uz stisak ruke i zagrljaj. Pokušao sam ustanoviti koliko se bora nalazi na njenom licu. Nisam uspio. Ne zato jer ih ima puno, već zato što se mijenjaju sa svakim osjećajem koji je nadolazio. Smijeh, tuga, sreća, sjećanja, nostalgija... istovremeno krhki, nježni a

Torta: Buon 90. compleanno (Sretan 90. rođendan)!

uvijek snažni. Jedino su oči bile iste, kao i uvijek. Vesele, pune razumijevanja i topline. Ali nadasve, pune prihvaćanja i pomirenja. Taj osjećaj, nakon gotovo jednog stoljeća bivanja i borbe, promatrajući oko sebe svoju obitelj, buduće naraštaje, svjesna da se njezina loza i misao nastavljaju, i da njezine poruke žive u nama. I da smo zajedno, da se volimo, da smo obitelj.

Kako to obično bude, svi smo pričali u isti glas. Klasično veselje naše obitelji. Ali, nono i zia Pia. Brat i sestra. Dvoje velikih ljudi i njihovi uzajamni pogledi. Suzne i sretne oči. Mi smo slušali njihov razgovor, ali oni su si rekli puno više. Mogla se osjetiti toplina i ljubav kako struji između njih. Djeca Blaža i Katarine Lovrić na jednom mjestu, okupljeni nakon desetljeća života.

Kasno popodne počeli smo se pripremati za odlazak. Trebalo se vratiti kući toga dana, a zia Pia je trebala odmor nakon toliko šokova. Sunce je zalazilo, a mi smo se pozdravljali od nje, ali i međusobno: u ovoj postavi nismo jako često. Svatko se vraćao svojem životu.

Rastanak je trajao dulje nego naš susret nekoliko sati prije. Bilo nam je lijepo, ali bilo nam je i teško. Teško je u

Anježe, Ive, Vera i Rosa

Brat i sestra: sjećanje na jednu od davnih priča

Brat i sestra: djeca

Rastanak, ali ne i zbogom

par stranica ali i općenito riječima opisati naš susret toga dana. Puno je osjećaja prošlo kroz nas i oni nemaju svoj pisani oblik. Ganule su me riječi zie Pie kad je rekla nonu: »Ive, ne znam ako ćemo se više vidjeti...«, a još me više ganuo osjećaj mira, prihvaćanja i način na koji je to rekla.

Za kraj, mogu samo reći da ćemo pokušati učiniti sve da po tom pitanju nije bila u pravu.

**Fotografije: Arhiva obitelji Lovrić
Napisao: David Brčić**

Gornji red slijeva: Ivan, Ileana, Braco, Elisabetta, Kevin, Pierpaolo, Serena, Andrea Corsano, Nicol, Sandra, Walter, Vera, Gordana, Aldo.

Donji red slijeva: David, Živa, Ive, Rosa, zia Pia, Anježe, Matea, Martina, Andrea Šilovinac, Alessio.

ČUANČE

Društveni život na selu do ne tako davno, odvijao se unutar zatvorene seoske zajednice. Uz ognjište, naročito u zimskim mjesecima, okupljali su se svi članovi obitelji, susjedi i rodbina. Žene su i u tim trenucima morale raditi, plele su, krpale, mulile farmentun ili švojlave javoriku. Djeca su se igrala, a muškarci polako ispijali žmuj vina. Ta su okupljanja, uz mističnu plamteću vatru na ognjištu, bila najbolja prigoda za predah od mukotrpnog svakodnevnog rada te najbolji trenutak za razgovor o poslu, obavljenim radovima, planovima, događajima i doživljajima. Bilo je to vrijeme kada su starije generacije na mlađe naraštaje usmenom predajom prenosile znanje, vještine, iskustva, običaje pa i razna tradicionalna vjerovanja.

Jedna od vrlo čestih, a istovremeno svima vrlo zanimljivih tema bile su i priče o nadnaravnim bićima, neobičnim pojavama i događajima, raznim čudima i čudesima koja su se u selu i okolici dešavala pojedincima. Raseljavanjem seoskog življa, ali i pronalaskom suvremenih medija poput radija, televizije i računala, ovakva su okupljanja gotovo u potpunosti nestala. Stoga su nestale i priče koje danas djelomično pamte još samo najstariji stanovnici sela. Pale su u zaborav jer se gotovo već pola stoljeća ne prepričavaju i ne prenose na mlađe pa je neminovno da su nestale i naše »čuanče«. Danas vrlo malo naših otočana zna priče o štrigama, štrigunima, karsnicima, macmalicima te samo pojedini znaju što su more ili markodlaci. Mnogi će reći da su to priče prepune praznovjerja nekih seljana kojima su oni objašnjavali događaje koje racionalno nisu mogli objasniti, ali treba imati na umu da su te priče nastale u tom vremenu, u tom prostoru te su stoga neizostavan dio naše povijesti i tradicije. Uostalom i danas se susrećemo s mnogim pojavama oko nas koje unatoč uznapredovalom obrazovanju i svekolikoj informiranosti nismo u stanju do kraja pojasniti i shvatiti.

Stoga je šteta da su mnoge čuanče zaboravljene i zauvijek nestale, ali kako to uvijek biva, nešto je i ostalo. Ipak je bilo pojedinaca koji su za ove i ovakve teme pokazivali interes i bilježili ih. Jedna od takvih osoba zasigurno je gospodin Richard March-Guavde, rođenjem Amerikanac, a podrijetlom Nerezinac. U SAD-u je studirao slavistiku, a za doktorski je rad na poticaj svog mentora izabrao tradicijsku glazbu i glazbala.

Zimi 1972. godine te ljeti 1974. godine boravio je u Nerezinama te snimio na magnetofonsku traku naše stare napjeve i mnogobrojne priče. Pjevači i kazivači bili su mu Josip Kanaletić i njegova supruga Marija, Dinko Rukonić-Limbertić, Ivan Olović te Andrea Rukonić-Matićev i njegova supruga Dumica. Snimka je s vrpce prebačena na CD te pred par godina ustupljena Dobrotvornom i zavičajnom društvu Sveti Frane Nerezine - New York 1898.

Susretljivošću predsjednika i članova vodstva »Svetog Frane« snimke su nam ustupljene na korištenje i ovom prilikom objavljujemo nekoliko priča koje su se po iskazima kazivača dogodile na području Punte Križa, a govore o pojavama nadnaravnih bića odnosno o markodlacima.

Ove dvije priče o markodlacima ispričao je Dinko Rukonić - Limbertić, danas već davne 1972. godine, gospodinu Richardu Marchu.

ČE JE MARKODLAK

Šlovek se pretvori vaf markodlaka tako da uon spi na svoje pusteje, a njegov špirit se pretvori vaf vola, tijelo mu je ovamo a špirit onamo.

Svi su markodlaci hodili vaf Bale kol Punte Križa, kede je bilo tarsje če je zadruga udelala. Onde su se užali pokupjat, onde su se hodili borit, aš oni svake Tiempre kije su bile bi se borili ki će dobit pruvadnu i uon ki bi bil dobil bi bil zapovedual.

MARKODLACI NA MAISKIE

Jena moja nona, Katarina, je na Riduje imela jenu kućicu, još je i sada onde. Orali su neku kampanju do kasna, večer, deboto do škura, a to ti je bilo vaf Tiemprah. Tiempre su bile i ona govori: »Ja rien z'voli ća, tamo put Maiskie i na Riduju«. A znuaš od Punte za puoč na Riduju je deboto dvije ure hoda. A jedan je govori: »Ne hod nikan, boje da biš ustala ovdeka«, a ona: »Ma ja rijen, ma ja rijen«, a uon: »Kumo ne hote nikan, danas su Tiempre i bi vas mogli markodlaci vit, hode simo - tamo, njihov duan je, njihova nuoč«. Ma ona ni otela habat i šla je. Prišla je na Maisku, onde ti je klanac znuaš, z'jene i z'druge buande i kada je prišla na ono barce, na dole vidi jeno pedesijet voli. Pasu ovan, onan, gredu, neki gijedaju, neki pasu, simo - tamo a ona ima onuda pasat. Ovamo je gusto, onamo je gusto, onde je vanka puta i kan će? Nuoć, škuro, ma je videla da jedan vuol hodi sprijed svih voli, uon je bil kapo, uon je zapovedual svin voli. Inšoma, kako je uon hodil, svi su se drugi voli largevali, neki ovan neki onan. Uon je prišal najsprednji i ona je ćapala kuraja i suama sebe govori: »Ja rijen, če bude, bude, ol će me ubit, ol će bit če će bit«. Ben, ona je prišla mej ti volini a otaj je svi drugi voli largevual kako je ona hodila mej ti voli i pasala. Obarnula se nazad, silni voli, čarni, bijeli, oni karpasti, sakakovi koluori ih je bilo.

Drugi duan je prišla vaf Nerezine i na muoru ju čeka jedan šlovek i govori: »Ti si Katarina srećna da si sinoć živa ustala, da nis ja bil ondeka ti biš bila martva, martvi zvuon bi bil zvonil zuate«. A ona ga pita: »Kako vi zuate?«, a uon: »Ja sen bil onde, ja sen bil kapo od svih i ja sen rastiral svih i rekal da se niki ne smije pačat, ja sen bil uon veli vuol zis veli rozi i jeno oko čarno i ja sen te čuvual aš zis svimi zapovijedan«.

To ti je bil Zanetićina, oštija, ovde neki Zanetina, Dumicićina Zanetov. Mi smo ga poznavali i vavek smo ga zvuali Markodlak. Mi smo ga znali još kako deca, užual je vavek neč, neke stvuari povedat.

MARKODLACI NA POTOCI

Dumić Zanetov - Markodlak, uon ti je opasan bil, uon bi ti se bil obratil vaf vola, oštija.

Bila su ti dvua brata, orali su zis voli jedan tijeg vaf Punte i onda jedan brat govori: »Znuaš ti, mi ćemo orat do kašnjega pa ćeš puoč voli popejat«. To ti je bilo na dnevni od Tiempre a Tiempre su prije Božića. Brat mu je odgovoril: »Ja nijeću puoč«. Govori mu ovaj drugi brat: »Ma ćeš, ćeš, ti ćeš puoč voli popejat na Potoci i kada prideš onamo na lesu, onde ćeš nuoč dvua volićina ki ćeju ti prit vanka zis garja«.

Uon je popejual oni svoji voli, a oni dvua vola prišli su na jedan kupina zemje. Brat mu je bil rekal da jedan vuol ki bude hodil na nazad, da je uon debuleji i da njega ne lupi a uon drugi će bit jači. Još mu je rekal: »Zan jedan veli kolac i kada ti pride blizu ti ga švagni«.

I tako je bilo. Uon manji je hodil z'guzicu na nazad a uon veći ga je rival na napred. Prišal mu je na muod, blizu i uon ga je po škinie švignul. Šubito mu je šcuap šal na dvua bokuna.

V'jutro ga brat pita če je bilo i uon odgovori: »Prišla su dvua druga vola i ja sen jenoga presviril inordine i mislin da mu nijeće bit maša dobro«.

Drugo jutro neki je šal vaf Puntu Križa i čul če se dogodilo. Pop je užual hodit pričesčevat po kućah, komu ni bilo dobro, ki je bil bolan. Čulo se zvonit. A ha govori, nekoga redu spovijec i prečestit. I onda čuje žene kuriuože, kako pitaju: »Ma ki je bolan?«, a drugi odgovaraju: »A ki je bolan, Ivuan je bolan, a uon je markodlak bil. Uon se užual trasformat vaf vola, opasan sila i juak. I govore judi: »Sila slabo mu je, pop ga je prečestil i spovedel i da će vero umrijet«. »Ma če mu je?«, pitaju. Oni odgovaraju: »Prijeko škinie ima jedan pruh vas čarni, kako da ga je neki lupil zis ščapuon«.

Radi lakšeg razumijevanja ovih priča, naročito za one koji slabije razumiju naš dijalekt, pokušat ćemo pojasniti, što su to prema narodnoj predaji »markodlaci« i »tiempre«.

Markodlak - prema starom narodnom vjerovanju, markodlaci su osobe koje su rođene utorkom, petkom ili subotom, u

sedmici prije ekvinočija ili solsticija. Dani ekvinočija i solsticija u našem se dijalektu nazivaju »tiempre«. Vjerovalo se da su osobe rođene tih dana u potpunosti normalne tijekom cijele godine, ali da se u noćima kada su »tiempre« preobrate u neka neobična nadnaravna bića ili u vrlo opasne životinje, najčešće u volove. Osim toga takve osobe tih dana doživljavaju nestvarna putovanja, obično prema istočnim krajevima, čak do obale Afrike. Uvijek su to putovanja morem počesto u vlastitom čamcu, pri čemu prevaljuju veslajući na tisuće i tisuće milja, a onda slijedećeg jutra vrlo umorni, bude se u kući, u vlastitom krevetu.

Prema tim vjerovanjima u Puntinu Križa se markodlaci, preobraženi u volove, okupljaju na području Bala i ponajviše na obližnjem Sovinju (velike oranice smještene otprilike između pastirskih stanova Parhavac i Murtovnik). Poneki su stari mještani tvrdili da su tih noći na Sovinju čuli neobične zvukove, strašnu buku i viku, a neki i vlastitim očima vidjeli na desetine volova kako se sa svih strana okupljaju i međusobno bore za prevlast.

Već smo rekli da su »tiempre« dani ekvinočija i solsticija. Ekvinočij ili ravnodnevica je dan kada noć i dan podjednako traju. Proljetni ekvinočij, prvi dan proljeća 21. ili 22. ožujka, a jesenski ekvinočij ili prvi dan jeseni je 22. ili 23. rujna. Solsticij ili suncostaj je vrijeme najduljeg dana pa je ljetni solsticij - dugodnevica oko 21. lipnja, a zimski solsticij - kratkodnevica oko 21. prosinca.

KAKO SE NA JIDRA NAVIGALO

Prošlog ljeta u Nerezinama je postavljena zanimljiva i vrlo uspješna izložba »Nerezinsko brodogradnje«, kao nastavak prethodne u kojoj je prikazana povijest nerezinske brodogradnje. Obje izložbe s popratnim knjigama realiziralo je zavičajno i dobrotvorno društvo »Sveti Frane Nerezine - New York 1898.« te za ovaj veliki poduhvat zaslužilo sve pohvale.

Ove izložbe bile su poticaj da i u »Puntarskom foju« zabilježimo i za buduće generacije ostavimo barem dio svjedočanstva o pomorskim poduhvatima onog vremena i o ljudima koji su u danas nezamislivim teškim uvjetima, plovili i zarađivali »kruh sa sedam kora«. Na nerezinskim jedrenjacima, osim žitelja Nerezina, posao i egzistenciju nalazili su i mnogi stanovnici okolnih mjesta, pa tako i oni iz Punte Križa. Jedan od mnogih mladića koji su plovili na nerezinskim jedrenjacima i iskusili sve nedaće tog posla bio je i Ive Galjanić, rođen 16. 02. 1914. godine. Još kao dijete s divljenjem je promatrao jedrenjake na mnogobrojnim puntarskim »getima« (mjesta na obali s kojih su se na brodove ukrcavali »faši« - ogrjevno drvo crnike). Kao i svi

Puntari i sam je ukrcavao drva i maštao da će jednog dana ploviti na jednom od tih jedrenjaka, koji su mu tada izgledali fascinantni i vrlo veliki. Znatizeljno je od mornara slušao i upijao njihove priče o putovanjima, lukama, neverama i doživljajima na brodu i moru. Uporno je nagovarao oca da mu ishoduje »matrikulu« - pomorsku knjižicu, jer je to bio prvi preduvjet da bi se mogao ukrcati i ploviti.

Njegov se otac s tom idejom uopće nije slagao. U to se vrijeme pripremao otići u Ameriku i prikupljao je novac za put, kako bi za svoju obitelj mogao barem nešto zaraditi i izvući ju iz siromaštva. Pošto je Ive bio najstariji od tada petoro djece u obitelji, otac je smatrao da mora ostati kod kuće i pomoći majci voditi domaćinstvo. Neposredno pred odlazak u Ameriku ipak je popustio, te se iz Punte Križa uputio u Mali Lošinj u Lučku kapetaniju, gdje je dana 19.07.1928. godine dao izjavu kojom se suglasio da njegov tada malodobni sin može ići ploviti. Ive je tako dobio svoj najveći i najdraži poklon - »matrikulu«, koju mu je izdao Okružni pomorski ured u Malom Lošinj - Ufficio circondariale marittimo - Lussinpiccolo, dana 06. 11. 1928. godine. Tada je imao samo 14 godina i 9 mjeseci, a otac mu je mjesec dana ranije otputovao u New York.

U ono se vrijeme nije moglo baš lako ukrcati. Zapovjednici jedrenjaka, koji su vrlo često ujedno bili i vlasnici brodova, ukrcavali su sposobne i iskusne mornare te preferirali snažne, inteligentne i zdrave mladiće koji su mogli zadovoljiti zahtjevne poslove na brodu. Njegova je majka, Vitorija, više puta išla u Nerezine pokušavajući mu naći posao na nekom od jedrenjaka, moleći vlasnike brodova da ga ukrcaju. Istovremeno je jako brinula kako na brod poslati svoje najstarije dijete te kako će bez njega voditi domaćinstvo u kojem je ostala bez muža, s nepokretnim tastom te četvero malodobne djece, tim više što je na putu bilo još jedno.

Compartmento Marittimo di Pola Mod. 5 Circondario Marittimo di Lussinpiccolo

MARINA MERCANTILE ITALIANA

LIBRETTO DI MATRICOLAZIONE

di *Giulio Galjanić* *Giannini*
figlio di *Giannini* e di *Vittorio Vitoria*
nato a *Polina* il *16 febbraio 1914*
domiciliato a *Polina* e iscritto
nella matricola della gente di mare del compartimento marittimo di *Polina* in qualità di *marinaio*
al *10 2002*

CONTRASSEGNI

Statura metri	Naso
Capelli <i>bruno</i>	Viso
Ciglia	Colorito <i>bruno</i>
Fronte	Segni particolari <i>XII</i>
Occhi	

Il presente libretto consta di 72 pagine numerate di testo (numerazione arabica) e XVI fuori testo (numerazione romana) ed è stato rilasciato questo giorno *06 11 1928*

Il Comandante del Porto

LUSSINPICCOLO

Pomorska knjižica Iva Galjanića izdana 06. 11. 1928. godine kada je imao samo 14 godina.

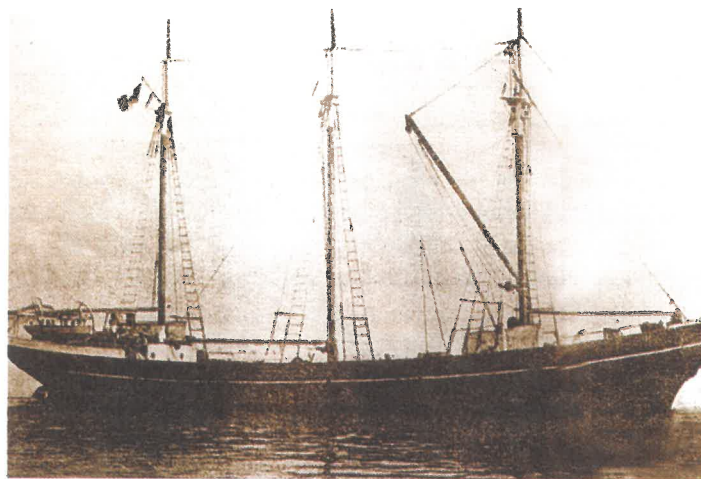

Trabakul »Risorta Giustina«

Ive se na svoju veliku radost uspio ukrcati 22. travnja 1930. godine u nerezinskoj luci na trabakul »Risorta Giustina« i tako su se konačno ostvarili njegovi dječjački snovi. Bio je to drveni brod nosivosti 200 tona, dužine 30,5 i širine 6,75 metara i relativno star (iako vrlo dobro održavan), jer je bio izgrađen 1879. godine u Chioggi pored Venecije. Brod je imao sedam članova posade, a zapovjednik mu je bio Alesandro Kamalić - paron »Lišandro«. Ostale članove posade na »Risorta Giustina« činili su Cesarić iz Beleja, Šime Branko iz Nerezina, Ive i Andrija Mužić iz Beleja te Nikola Milušić iz Punte Križa. Bio je ukrčan kao »mozzo« odnosno kao »muali ot foguna«, što je bio najniži rang među posadom, a to je značilo da je bio dužan raditi sve što je na brodu trebalo pomagati pripremati hranu, raditi na palubi, penjati se na jarbol, dežurati u navigaciji, održavati brod i jedra te još štošta po potrebi. Iako je imao samo 16 godina, Ive se na brodu dobro snašao, brzo je učio i bio jako zadovoljan. Brod je ponajviše na puntarskim getima krcao drva crnike i prevezio u Veneciju gdje se prodavalo kao ogrjevno drvo, za proizvodnju stakla u Muranu ili za proizvodnju papira u Tore Viscosa. »Najviše smo na jidra navigali za Neci (Venecija), ma i za Čozu (Chioggia) i Porto Margera«, govorio bi Ive.

U starijoj životnoj dobi je često znao pričati kako su stariji članovi posade novopridošle mladiće na brodu znali zadirkivati, poneki i maltretirati, a sve pod izlikom da se tako najbolje kali, uči i osposobljava za težak mornarski posao. Znali bi ih slati po razne predmete na pogrešna mjesta gdje oni nisu stajali. Pričao je Ive razne anegdote poput ove: »Navigali smo put Neci, na puol muora smo bili i udelal je veli kalig. Mene su poslali na pruvu neka zvonin. Ja sen šal i zvonil, a kapituan je počel blijet i sila se razjadil, a ja nis kapil zuač. Mornari su se potihom smijeli, a onda sen kapil i naučil. Kada se navigua po kaligu se ne zvoni nego vajua rut zis roguon, a kada se je fiermo na uankore, onda se po kaligu zvoni«.

Njegova majka, moja nona Vitorija, u to je vrijeme u Puntu Križa brinula za domaćinstvo. Muž joj je od rujna 1928. godine bio u Americi. Zbog poznate velike svjetske krize ostao je bez posla i prešao u Argentinu, ali je ondje bilo još

Nav goleta »Rita«

gore nego u SAD-u. Jedva se prehranjivao, pa kući nije mogao poslati nikakav novac. Najstarijeg sina Iva uspjela je ukrcati, ali je u kući ostalo petero male djece. Mila je tada imala 11 godina, Vjeko devet, Marija sedam, Menka pet a Tona samo jednu godinu. Sama je radila sve, kuhala, prala, brinula za ovce, kozu, tovara, kopala pa čak i sjekla šumu. Iako u gotovo nemogućim uvjetima nije se žalila, a kada se Ive ukrcao i počeo ploviti bila je jako zadovoljna govoreći: »Kada je Ivić šal navigat bilo je čuda boje, vaf kuće jena usta manje i još bi svaki mesec arivala doma vrećica palijente«. Naime Ive je plovio bez novčane naknade, a za plaću je vlasnik broda svakog mjeseca u Puntu Križa njegovoj majci slao vreću kukuruznog brašna.

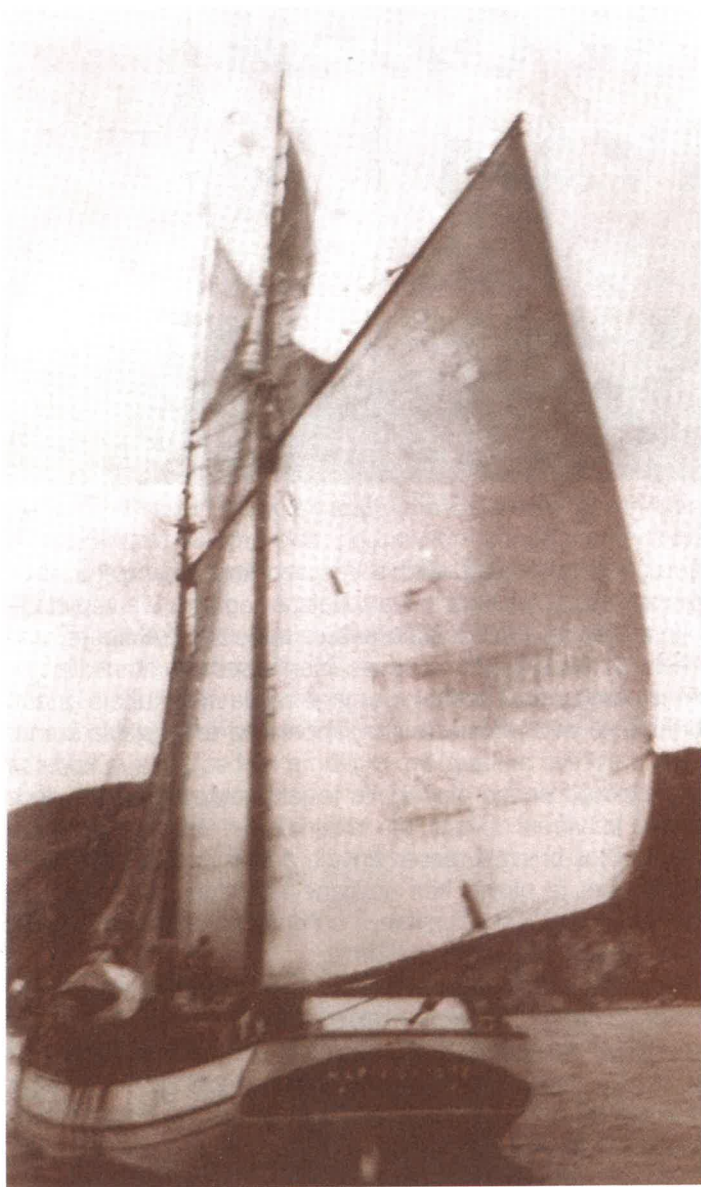
U rujnu 1933. godine ukrcao se na jedrenjak tipa galeta imenom »Rita«. Bio je to prekrasan čelični brod s tri jarbola koji je bio sagrađen 1919. godine u Nizozemskoj, dug 31 i širok 7,5 metara, nosivosti 400 tona. Upravo te godine postao je motorni jedrenjak jer mu je ugrađen motor Deutsche Werke Ag, snage 150 KS. Ive je još uvijek bio »mozzo«, a zapovjednik, ujedno i vlasnik broda bio je Dinko Kamalić - »Krušvić«. Prevozili su uglavnom ogrjevno drvo crniku s naših otoka u Veneciju, ali su krcali i trupce u Senju, Sušaku i Svetom Jurju za Italiju te razvozili i druge terete Jadranom do albanskih luka. Kao »muali od foguna i kuvijerte« i dalje je obavljao sve potrebne poslove. Ive je kasnije pričao: »Svaki duan bin bil neš naučil. Bili bi mi rekli neka in duan čaval zis kašetice, ja bin in bil dual a oni bi mi se bili rugali da to ni čaval nego puntina a to je bilo jušto aš je čaval kvadruati a puntina tuonda«.

»Svega sen pomalo naučil pa i kako se ki bruod zove. Kada bi na muoru kuntrali ki bruod, bili bi me pitali neka rečen ki bruod je to. Ja bin bil gijedal i rekal da je to trabakul, a oni bi odgovorili da ni nego da je to braciara. Malo pomalo sen naučil če je če, če je pasara, kaić, guc, gajeta, pluaf, leut, pelik, koter, loger, škuna, bark ol maona, kavafango ol rimorčadur«.

Upravo u godini kada se Ive ukrcao na »Ritu«, otplovili su u brodogradilište u Viaregio gdje je ugrađen motor te su skinuta dotadašnja tri visoka jarbola i postavljena tri niža.

Nakon »Rite« ukrcao se na jedrenjak »Maria Salute«. Kako je na dva prethodna broda stekao neophodno iskustvo, više nije bio »mozzo« nego je napredovao i postao »giovane

»Maria Salute« izgrađena u Nerezinama 1914. godine

di coperta« - mladić palube. Više nije plovio za vreću kukuruznog brašna, već je dobivao plaću od 150 lira. Tijekom plovidbe zapovjednik mu je bio Zucchi Giovanni - »Bentivojo« a motorista njegov kunjado Ive Sokolić - »Frankulin«.

O svojim počecima navigacije Ive je pričao: »Vajalo je naučit silne zapovedi na brodu, na stotine ih je, za svaki i najmanji posal ol manuovru svoja, kako će su: tira, mola, vira, iša, kala, dvigni jidro, ruandu, flok, trinketau i trinketinu, laška i tomba, poja, orca, leva, ferma, fila, laška. Kada sen se parvi put inbarkual, ja sen znual samo će je pruova i karma ol santina, ma dijeli broda su i mezarija, peškuaj, banjašuga, centuni, korduni, muruada, ašta, kvuadar, tuga, stirić, kvadruanj, kaštijel i još na stotine imijen kua sen moral naučit aš ko ne bi me bili poslali nekan a ja bin šal na krivu buandu pa bi mi se rugali.

Tijekom boravka u Veneciji i čekanja na sidru u kanalu, dok se ne bi prodao cijeli teret drva, zapovjednici jedrenjaka su navečer uobičavali otići u grad. Mali od kuverte bi ih s broda prebacio u maloj barčici na kopno, a imao je zadatak

»Argonaut« (nekadašnja »Maria Salute«) u nerezinskoj luci 22. 07. 2014. godine

da sačeka povratak zapovjednika i da ga vrati na brod. Ta su se čekanja znala odužiti cijelu noć, ponekad do ranih jutarnjih sati. Zapovjednik bi tada s obale izvikivao ime svog broda, a mladić je morao hitro poći po njega. Na sidru je uvijek znalo biti više brodova i na svakom su mladići palube čekali smrzavajući se zaogrnuti jedrenim platnom, bojeći se da ne bi zadrijemali i prečuli poziv zapovjednika. Ive se dosjetio i okupio mladiće sa susjednih brodova. Njih tri, četiri okupili bi se na jednom te naizmjenice dežurali, odnosno jedan bi budan osluškivao pozive s obale, a drugi bi spavali. Čekanja su se znala odužiti gotovo do jutro, a sutradan je već zorom mladić trebao prvi ustati i posadi pripremiti kavu ili čaj. Ive je pričao kako mu je jedan zapovjednik, nakon što ga je pred jutro prebacio natrag na brod rekao: »Sada hot spat i barzo spi da se moreš naspat aš se za uru moraš stat«.

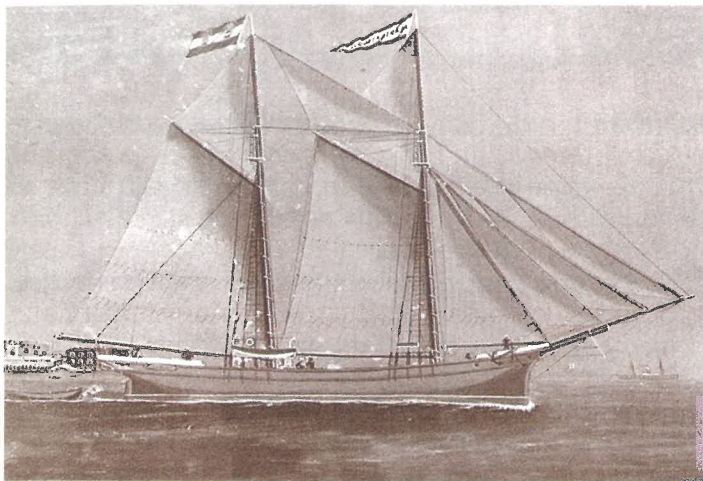
Na »Maria Salute« Ive je bio ukrcan do 31. 08. 1934. godine. Morao se iskrcati jer je 16. 09. 1934. godine upućen na odsluženje vojnog roka u talijansku ratnu mornaricu u Brindisi na jugu Italije.

Zanimljiva je pričao o ovom brodu jer ona traje još i danas. Jedrenjak »Maria Salute« sagrađen je 1914. godine u Nerezinama u brodogradilištu (na mjestu današnjeg »Marketa« u nerezinskoj luci), vlasnika i naručitelja broda Eugena Kamalića. Izgradnju broda nadgledao je iskusni lošinski brodograditelj Sabino Martinolić - Kolonić. Brod je kroz povijest više puta mijenjao vlasnika i imena (»Eugenio«, »Nanos«, »Rašica«). Brod je i danas u punoj snazi i još plovi pod imenom »Argonaut«, a vlasnik mu je Vojko Benić iz Neviđana na otoku Pašmanu, koji ga je preuredio u jedrenjak za turističko izletničko krstarenje Jadranom.

»Argonaut«, odnosno prvobitno »Maria Salute«, uvećao je otvaranje izuzetno dobro organizirane izložbe »Nerezinsko brodovlje« 22. 07. 2014. godine, uplovljavanjem i vezom u nerezinskoj luci na 100. godišnjicu svoje izgradnje.

Nakon odsluženja vojnog roka dugog čak tri godine i osam mjeseci Ive se iz ondašnje talijanske ratne luke Brindisi vratio kući u Puntu Križa, u siječnju 1937. godine. Neko je vrijeme proveo pomažući ocu i radeći kao nadničar

Goleta »Maria Assunta«

na sječi šume i ponovno tražio posao na nekom od brodova. To mu je uspjelo u kolovozu 1939. godine kad se kao mornar ukrcao na jedrenjak »Maria Assunta«. Bila je to drvena galeta nosivosti 120 tona, dužine 22,5 i širine 7 metara, koja je bila sagrađena 1900. godine u lošinjskom brodogradilištu Otavia Picinića. Na nju je 1927. godine ugrađen motor »Satima« od 30 KS. Vlasnici broda bila su braća Mate i Ivan Zorić iz Svetog Jakova.

U vrijeme kada je Ive plovio na »Maria Assunta« zapovjednik je bio Mate Zorić. Na brodu su od članova posade bili Anton Zorić kao mornar (sin zapovjednika), Šime Bukaran noštromo (ujedno i suvlasnik broda), motorista je bio Mario Muškardin iz Beleja te kuhar Anđelo Mužić iz Beleja. Najviše su prevozili drvo crnike s Cresa i Lošinja u Veneciju, ali i druge terete kao primjerice crijep iz talijanske luke Ortona a Mare pored Ancone u albansku luku Drač koju su naši pomorci nazivali Durac.

Svi su nerezinski jedrenjaci najviše boravili u Veneciji gdje su tijekom iskrcaja drva bili na sidrištu koje se nalazilo na Fondamenta delle Zattere, otprilike između Canale di Fusino i Canale della Giudecca. Teret drva crnike često nije bilo lako brzo prodati pa su jedrenjaci znali biti na sidru ponekad i više od desetak dana. Drvo su u većim količinama kupovali prekupci, a u manjim količinama žitelji Venecije za kućne potrebe grijanja i kuhanja. Iskrcaj na malo, na gondole znao se odužiti a veletrgovci su čekali. Ako je prodaja išla presporo, zapovjednik bi spustio cijenu i cijeli preostali teret prodao trgovcu.

Ive je s vremenom provedenim na sidru uočio da se svakog dana oko broda, satima, u svojoj maloj gondoli, vrzma jedan dječak, još mlađi od njega. Shvatio je da on doslovno vreba da uhvati pokoje drvo koje bi slučajno palo u more pri iskrcaju s broda na plovila koja su ih dolazila kupiti. Bilo mu je žao tog dječaka, shvatio je da je siromašniji od njega. Da mu pomogne, znao mu je s broda kriomice baciti u more pokoje drvo, pazeći da to nitko od posade ne vidi a naročito ne zapovjednik. Dječak bi bačeno »murelo« hitro podigao iz mora, zahvalno se

nasmiješio i zadovoljno odveslao gondolom niz kanal. Ive mu je redovito u more bacao drvo-dva te su se s vremenom sprijateljili.

Da bi mu zahvalio, dječak ga je jednog dana pozvao da posjeti njegove roditelje i njegovu kuću. Kada je jednog popodneva bio slobodan, posjetio ih je. Navečer je s dječakom i njegovom sestrom otišao u kino. Bilo je to prvi put da je Ive bio u kinu i pogledao neki film.

Za prijelaz preko mostova na Canal Grande u ono je vrijeme trebalo platiti pa su se naši mladići, mladi mornari dosjetili kako uštedjeti. Most su prelazili tako da su na leđima nosili jedan drugoga i na taj način uštedjeli pola lire.

Na »Maria Asunta« proveo je godinu dana te se 04. 07. 1940. godine iskrcao. Započeo je II. svjetski rat. Više se nije moglo ploviti, brodovi su vezani, mobilizirani i korišteni u ratne svrhe, mnogi su uništeni i potopljeni. Nakon rata Ive je krenuo drugim životnim putovima. Na brod više nije išao iako je to uvijek žarko želio. More ga je uvijek neizmerno privlačilo. Najprije je imao malu pasaricu za poč na peškafondo, brankarelu, tunju ili kalat poponice, a potom je u lošinjskom škeru dao sagraditi pasaru »Efi« dugačku 8,25 metara s motorom »Lister« od 16 KS.

Do duboke starosti uživao je u svojoj barci, ribareći i u mirovini prevozeći turiste. Na kraju je onemoćao i oslijepio. Na barku više nije mogao, ali je i tada u svakoj prilici, onome tko ga je htio slušati, pričao nebrojene priče o plovidbi, radu i životu na jedrenjacima te o zgodama i nezgodama koje je doživio na brodu, moru i lukama.

Ovaj je tekst nastao korištenjem pronađenih dokumenata iz ostavštine Ive Galjanića te prema njegovim kazivanjima koje sam nažalost samo djelomično zabilježio prije njegove smrti.

U tekstu su korišteni podaci o nerezinskim jedrenjacima te njihove fotografije iz knjiga »Nerezinsko brodovlje« i »Nerezinski libar« nakladnika Zavičajno i dobrotvorno društvo »Sveti Frane Nerezine - New York 1898«.

Ljubo Galjanić

Plan luke Venecije iz prospekta tiskanog 1932. godine

NEOBIČAN ŽIVOTINJSKI SVIJET PUNTE KRIŽA

Kako sam oduševljeni poklonik fotografije, za mene je Punta Križa neiscrpna oaza fotografskih motiva. Već od početka privlačila me je makrofotografija, to je fotografiranje biljaka i sitnih životinja te raznih kukaca iz blizine. Fotografiram također ljude, njihovu djelatnost, krajolik, zalaske sunca i drugo, ali male stvari fotografirane izbliza su za mene najveća pasija. Na odmoru imam više vremena, pa se svakom kukcu mogu više posvetiti i čekati, da doleti ili dopuže točno tako kako ja želim. Ako slučajno i odleti, ništa zato, za malo vremena fotografiram drugog koji mi dođe pred objektiv.

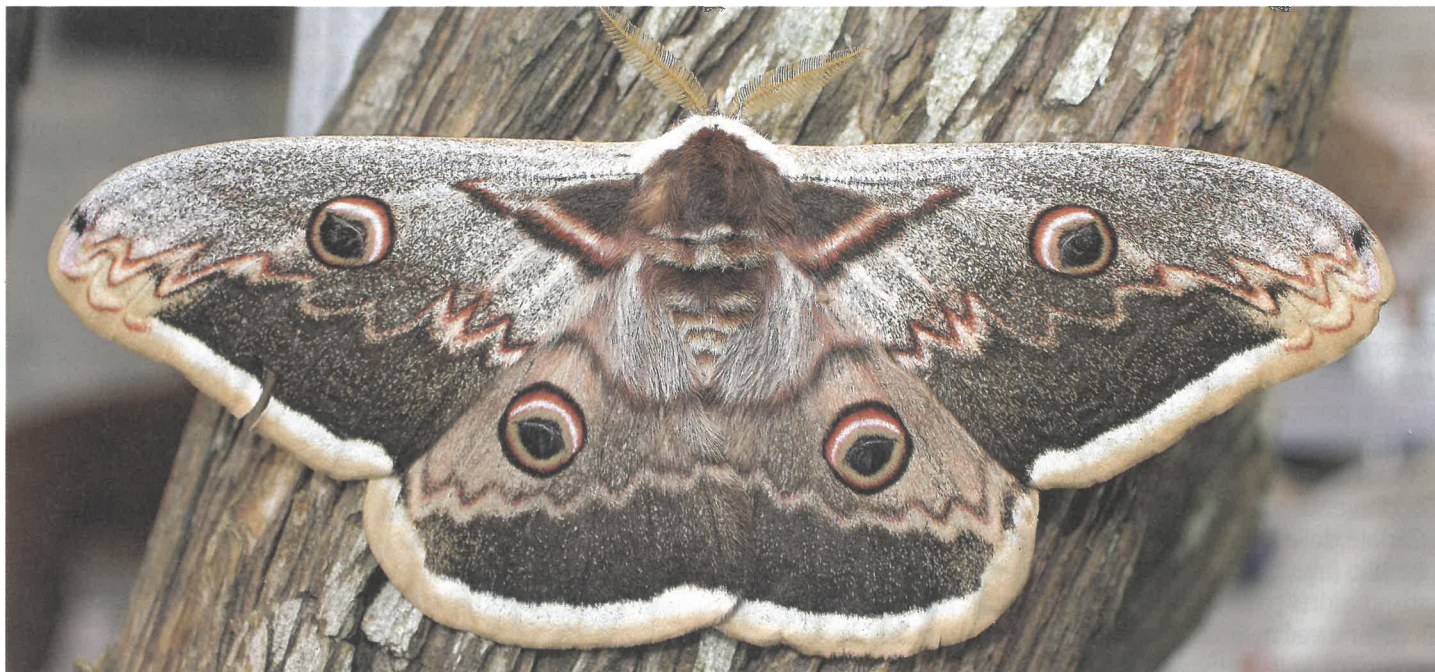
Vremenom sam obišao skoro sav teren između luke Jadrišćica, Punte Križa i rta Sv. Damjana i to ne po putevima, nego, kroz grmlje i gustiš, preko gromača, a uvijek s foto-

aparatom u ruci. Tako sam s vremenom spoznao kako je poluotok raznovrstan i kako na njemu žive sitne kopnene životinje i biljke koje su rijetke i neobične. Na kraju mi se, ne samo jedanput, desilo da sam najbolje primjerke »ulovio« pred kućnim pragom.

Tako najprije prikazujem noćnog leptira ili moljca (moljac, veščac) koji je ispuzao ispod gromače oko naše kućice za odmor u Veloj Dragi krajem travnja 2009. To je bio najveći leptir kojeg sam ikada u životu vidio. Procijenio sam da je raspon njegovih krila oko 115 mm. Meni nije dovoljno, da kukca samo fotografiram, već moram i saznati barem nešto o njemu. Tako sam ponajviše na Internetu, posebice na Wikipediji, otkrio zanimljive činjenice o tom velikom leptiru.

Andrej Ivanuša

VELIKO NOĆNO PAUNČE (*Saturnia Pyri*)

Leptir veliko noćno paunče (Saturnia pyri)

Foto Andrej Ivanuša, 29. 4. 2009, Vela Draga, Punta Križa, otok Cres

Veliko noćno paunče je najveći europski moljac (noćni leptir) koji je istovremeno jako rijedak i zaštićen. Raspon krila mjeri od 87 do 166 mm. Njihova boja mijenja se od svijetlo do tamno smeđe. Živi u toplim dijelovima Europe i Bliskog istoka do nadmorske visine 2000 metara. Zbog toga

ga znaju u mnogim europskim zemljama (engleski: Giant Peacock Moth, njemački: Wiener Nachtpfauenaug, slovenski: veliki noćni pavlinček, talijanski: Saturnia del pero, francuski: Grand paon de nuit).

Wikipedia: mijenjanje boja gusjenice tijekom rasta

Wikipedija: karta životnog prostora
Saturnia pyri

Foto Andrej Ivanuša: leptir snimljen ujutro dok grije tijelo

Foto Andrej Ivanuša: veličina
leptira prema ljudskoj ruci

Foto Andrej Ivanuša: veličina leptira
prema upaljaču dužine 90 mm

Foto Andrej Ivanuša: pokušaj
fotografije s gornje strane

Voli otvoren krajolik s rjeđe posađenim drvećem i grmljem. Također voli parkove, voćnjake i vinograde. Odrasli kukci od kraja ožujka do početka lipnja izlaze iz čahura rano ujutro i polagano se penju u krošnju po stablu ispod kojeg su se izlegli. Osim proljetne generacije povremeno nađu leptire koji su se izlegli kasno ujesen u listopadu. U srednjoj Europi, pa i na Jadranskim otocima, najviše se izlegu u svibnju. Te iste večeri »zovu« ženke. Pare se oko ponoći.

Obred parenja traje oko 22 sata. Onda mužjak odleti i narednu noć traži novu ženku. Ženka nakon parenja otpuže na visoko mjesto i od tamo poleti do prve crne siluete koja se nazire na vidiku. Obično je to ponovno drvo. Za nju je let jako težak, jer nosi i do 30 jajašaca. Odlaze ih po pet zajedno na trule grane ili panjeve. Uvijek počinje s najtežim jajašcima. I mužjaci i ženke se u fazi odraslog leptira ne hrane.

Wikipedia: jajašca čahura-vanjski izgled čahura-presjek

Iz jajašaca se izlegnu gusjenice nakon 14 do 30 dana. Jajašca napadaju paraziti i 99% ih unište. Zbog toga je ta vrsta leptira tako rijetka. Gusjenica s vremenom mijenja boju od crne s bubuljicama narančaste boje preko plavo-zelene boje sa žutim bubuljicama do žutozelene sa svijetlo plavim

bubuljicama. Na jesen prije pravljenja čahure dobiva njihova boja nekako neonski akcent. Gusjenica se hrani lišćem oraha, različitih voćaka, masline, badema, topole i breze.

NOVO TARSJE NA GARMOŽJU

ŽELIŠ LI BITI SRETAN SAMO JEDAN DAN, POPIJ BOKAL VINA,
 ŽELIŠ LI PAK BITI SRETAN CIJELOG ŽIVOTA, ZASADI VINOVO LOZU.
 (KINESKA NARODNA MUDROST)

Martina na dan sadnje 31. 01. 2015.

Nisen veroval da ću više vit tarsje na Garmožju, pokle je stuario nestalo.

A još se malo pametin kako smo užali i kopat, i obreževat, i polevat, i targat, i mastit... ma to je bilo sila zduavna. Pametin se i da je otac Lišandro bil vav tegu sprijed kuće zjamal zemju zis motiku do osandesijet centimetri galboko, i nasadil više rijedi novoga tarsja, ma kako je barzo za otin šal na drugi svijet, ni se ovo arivalo čuda uzdaržat. Naših stuarih više ni, a mi mlaji smo jimeli druge brige. Ma su deca ruasli, i narasli. Pak im je prišlo na pamet da bi se moglo jopet neć sadit na stanu.

Mi jimamo na stanu na Garmožju nekoliko dólci, tijezi, kede se je nekada kopalo i sadilo, ne samo daržalo tarsje, aš je vajalo sadit i farmentun za palijentu i žito za kruh, i jašmik, i kumpir, inšoma sve ono će je okurilo za kuću, za živet. Pero, kada je okurilo klast novo tarsje, onda se je zagradil bokun ot Pregraja, i tua dijel smo zvuali Tarsje. A

jimamo i tijeg ki se zove Stuario tarsje, će će reć da je i tamo nekat bilo tarsje, ma se je žmetilo prije nego sen ja rojen. A jimamo i dijelnicu kua se zove Tarsjićino, a siguro se ne zove po masline ol murve, već po tarsju koga za moje pamete, vav ne samo za moje, ni bilo.

Ben, jedanput sen van već povedel kako se je targalo to naše tarsje i kako se je gruozejze moralo ponest vav Nerezine, vav konobu, kede smo daržali bačve.

To je bila sakramjenska manuovra. Ma pusmo to, sada govorimo ot novoga tarsja. A novo tarsje smo namisleli klast kede je bilo zadnje, aš je zemja pokle toliko godišć počinula, i jušto je to bokun zemje na meru, ni veli ni muali. Se kapi da smo morali najprija zagradit i gromače, a onda klast mrežu i kolci uzguor gromače, aš živimo mej divin blugom. Ma nisu se samo ofce razdivele, prišli su jelini, i divi prasci, i drugo će ne okuri. Zato je vajalo zagradit, magari ni niš siguro, a nekako se moralo počnijet.

A za počnijet i parićat zemju za sadit novo tarsje vajalo je

Lozne sadnice

*Ekipa za obradu zemlje i sadnju:
Martina, Vedran, Dorijan i Silvano*

prepejat traktor ki će zemju kako okuri zorat zis plugom, na galboko, puol metra najmanje. Za to je mislel Silvano, a Martina, kuapo ot suadnje (zis Mašu), i Vedran i Dorijan su ašištili, i pokle će ju sadit nove loze.

Zorani tijeg je vajalo zmajkat, ma ne zis motiku, već je traktor potegnul »drljaču« i lijepo sve zrvnual, a vajalo je i očistit zemju ot sakakovoga šporkica, najviše ot paprati.

Kako se je utelo udelat ekološko tarsje, onda se je moglo zagnjojiti samo zis »organskim« gnjojem.

Onda je traktor još jedamput zrahjual zemju (priključak

pačje noge), zemja je ricevila više uarije (kisika), i onda se je još boje očistilo ot ustanci drugih truav, da bi se to zis zemju i zis gnjojem pomešalo i zagnjojilo. Inšoma jena fadiga prez kije se ne more počnijet sadit cijepi. Sve je to bilo finjeno dicijembra meseca luane.

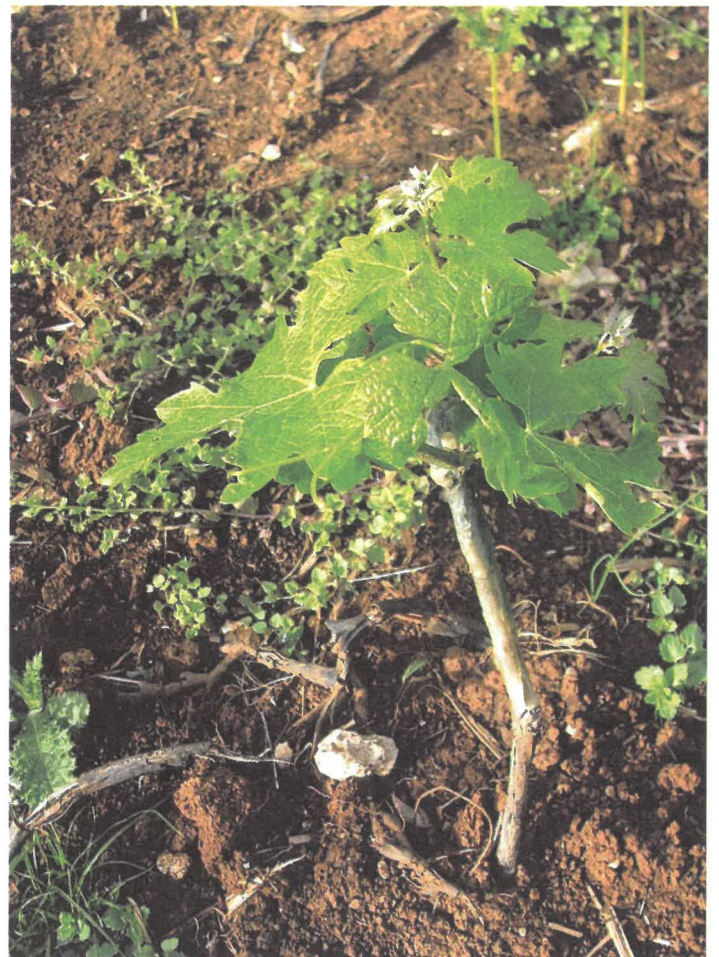
Kada je to bilo pruonto onda se je parneslo cijepi, mladice ot tarsi, pak se je zis palicu ot žezeza udelalo škuje (švarlić se je teško probijual skruoz još dosta umidnu zemju) i sadilo na dajinu mej tarsi ot 90 cm cirka. Prija toga je vajalo koren cijepi očistit i skratit. I tako se je sadilo 380 cijepi ot merlota, širaha i kaberneta, sve čarni puari. Sajevalo se jenuara i februara ovo leto kada mesec raste, kako je naravna rijegula.

Ja mislim da je to parvo tarsje pokle čuda godišć na ovomu delu creskoga škoja. Govorim, mualo, ne velo, ma će problijemi bit veli. Ftići će ju jedva dočekat da moreju zobat, a malatije svih varsti ćeju napadat mluado tarsje. Ma neki vada pokuaze put, pak će onomu ki pride pokle bit lagje.

Još vajua klast vav file zis tarsi kolci, i na kraju svake file sidra da bi se moglo nategnut žice na neku višinju, 80 i više centimetri, kamo želimo da nam se loza raširi. I onda kako Buh dua.

Moramo jopet vratit kulturu kede su naši stuari targali, a ako nas bude više, bit će i lagje se nosit zis svimi tentacijuni. Prez voje i kuraja ne more se ni napret, a ni rijušit !

*Muarča meseca 2015. zapisual
Julijano Sokolić Lišandrof*

Tri mjeseca nakon sadnje 30. 04. 2015.

NA BALAMA NIKNUO NOVI VINOGRAD

Zemljište današnjeg vinograda nakon krčenja raslinja

Konačno, nakon dugo, dugo godina na području Punte Križa zasađen je novi vinograd. Nekada davno svoje »tarsje« imala je gotovo svaka otočka pa tako i puntarska obitelj, a poslije II. svjetskog rata Poljoprivredna zadruga u Puntima Križa zasadila je dva velika vinograda na predjelu Bala i Opatije.

Svi ti vinogradi polako su zapušteni, propadali i na kraju nestali, dijelom zbog iseljavanja sa sela, a do kraja su ih zatrli uneseni mufloni i jeleni lopatari. Posljednji su u Puntima Križa nestali 1976. i 1977. godine zadružni vinogradi u Balama i na Opatiji te vinograd Ivana Kučića na Polačinama.

Sada, nakon pedesetak godina u Puntima Križa na lokalitetu Bale zasađen je novi vinograd koji je nakon mukotrpnog truda i upornog rada posadio Marko Komadina. Započeo je 2008. godine kupnjom zemljišta veličine nešto manje od pet hektara. Nakon toga uredio je pristupni put i krenuo u krčenje zaraslog terena. Potom je slijedila sječa visokog raslinja i makije, iskop panjeva te odvoz posječene i iskopane drvene mase. Zemljište je zatim teškim strojevima grubo preorano i izravnano. Trebalo je riješiti i problem vode te je napravljen priključak na vodovod. Cijela je parcela opasana suhozidom, postavljeni su stupovi i žičana ograda što je bilo nužno da se nasad zaštiti od divljih svinja i jelena lopatara. U posljednjoj fazi, kamenitiji dio terena obrađen je specijalnim strojem te konačno u ožujku ove godine zasađeno 7.000 trsova crnih sorata sansigot i syrazh, a na jesen će biti zasađeno još 7.000 trsova bijelih sorata.

Samo Marko zna koliko je sredstava i vremena utrošeno na ovaj veliki pripremni posao te na koliko je financijskih i administrativnih zapreka nailazio tijekom godina rada da bi uopće došao do faze kada se trsje moglo posaditi. Njegov je pionirski posao u konačnici uspio samo zahvaljujući neizmjerne upornosti i želji da realizira svoj san i hvalevrijedan poduzetnički naum. Svojim je primjerom pokazao put i dao podstrek i drugima te dokazao da se sve može kada se u nešto vrijedno i korisno vjeruje.

Nesebičnu pomoć i podstrek u pripremi sadnje vinograda pružili su mu i brojni prijatelji, a on se sam u ovom poslu usavršio postavši diplomirani inženjer vinarstva i vinogradarstva, diplomiravši na Riječkom veleučilištu - Poljoprivredni odsjek Poreč.

Uz savjete stručnih osoba, uzimajući u obzir karakteristike tla i klimatske prilike koje na toj lokaciji postoje, odlučio se za sadnju nekoliko sorata crnog i bijelog grožđa. Sadnice vinove loze nabavio je od Ivica Dobrinčića, vlasnika obrta »Šipun« na Krku. Na površini od 2,5 hektara će rasti ukupno 14.000 trsova. Nakon pomnog odabira najadekvatnijih sorata odlučio se zasaditi crne sorte sansigot i syrazh te bijele sorte draganela, žlahtina i maraština.

Naši su stari govornici: »Tarsju se more svega dogoditi, a entruadu more zijet nevijera, bura, solina, baršina, malatija, suša, krupa, ftičarija a i lupeži«. Marku želimo da mu novozašadeni vinograd dobro krene, raste i rodi te da, ni u poteškoćama na koje će tijekom vremena zasigurno naići, ne posustane.

STUARI PUARI TARSJA

Prilika je ovo da se vratimo u prošlost i prisjetimo naših nekadašnjih puntarskih vinograda te starih autohtonih sorata vinove loze, koje su se nekada uzgajale da bi danas skoro potpuno nestale. Neprocjenjiv je to gubitak jer je većina tih »stuarih puari« bila prilagođena našoj specifičnoj klimi i tipu tla te je dobro usijevala i obilno rodila. Razgovarajući s više naših starijih mještana pokušali smo barem zabilježiti i od zaborava spasiti autohtone, lokalne nazive starih sorata vinove loze.

U »Puntarskom foju« broj 8, naš je barba Ive Lovrić napisao izuzetno kvalitetan i zanimljiv prilog o vinogradima Punte Križa, pri čemu je popisao sve lokalitete na kojima su oni nekada bili te naveo imena njihovih vlasnika. Pri tome je zabilježio i najzastupljenije sorte koje su tada postojale. Nakon toga smo

Prva strojna sadnja vinograda na našim otocima

Vinograd nakon sadnje

došli u posjed zapisa koji je vrlo davno sačinio pokojni Kirin Sokolić - Babarov iz Nerezina (Pešćine), koji je sačuvao njegov nasljednik Miran Sokolić. U tom je zapisu Kirin zabilježio čak 22 naziva za naše stare sorte. Dopunjavanju ovog popisa starih sorata pripomoglo je više naših mještana pri čemu je uočeno da se ponekad za istu sortu navode slični ili čak različiti nazivi.

Među našim starim sortama vinove loze uvelike su prevladavale sorte crnog grožđa. U domaćinstvu ali, i u oštarijama, pilo se samo »čarno« - crno vino. Bijelih je sorata bilo manje kao što je i broj zasađenih bijelih trsova bio daleko manji nego crnih. Bijelo grožđe koristilo se za »zobat« - za jelo ili za »suhvice« - za sušenje, a bijelog vina bilo je u konobi »dumijanu ol dvije« i čuvalo se za »velu feštu ol blugdan, za ženidbu ol karščijenje«.

Jakuc ili jakuc muali - postojala je crna i bijela sorta jakuca, omanjeg grozda, čvrsto zbijenih zrna. Zrioba ove vrste bila je nešto kasnija i sadržavala je puno šećera. Dobivalo se vrlo dobro vino, a bijelo se grožđe sušilo na način da se cijeli grozd u konobi vješao na špagu.

Bruajda - jedna od najzastupljenijih crnih sorata. Koristio se i naziv brajdica. Rodi velikim grozdovima i velikim, okruglim zrnima. Gotovo je identična jednoj od vrlo čestih sorti sjeverne i srednje Dalmacije gdje se naziva plavina, plavka ili plajka.

Sušćan - crno grožđe slično teranu, sam naziv upućuje da ova sorta potječe s otoka Suska.

Vejan - crna sorta, porijeklom s Veje (otok Krk).

Križuaj - crna sorta.

Kobilarić - neki ga nazivaju i korbelarić.

Trogiščina ili troišćina - grožđe od kojeg se dobiva vino svijetlocrvene boje (roze) koje se smatra autohtonom sortom otoka Suska.

Cipar - grožđe svijetlo crvenkaste boje od kojeg se dobivalo vrlo karakteristično vino. U narodu je postojala izreka: »Dobro kako cipar« - kada se željelo reći da je vino vrlo dobre kvalitete.

Opaćevina - nekada jedna od najzastupljenijih sorata bijelog grožđa, sitnih okruglih bobica od kojeg se radilo dobro bijelo vino, a pojedini su se grozdovi sušili za »suhvice« - grožđice.

Draganela - dosta zastupljena sorta bijelog grožđa, zbijenog čvrstog grozda.

Muškat - bijelo grožđe koje se ponajviše koristilo za jelo i od kojeg su se proizvodile male količine vina vrlo izraženog ugodnog mirisa i okusa. Postojala je izreka: »Muškotel malo vaf karatijel«.

Boldun - po mnogima najkvalitetnije stolno grožđe, ovalnog, velikog zrna koje se izvorno najviše uzgajalo na otoku Susku. Zrna bolduna stavljala su se i u rakiju.

Filipić - bijelo grožđe, velikih grozdova i sitnijeg zrna. Manje se koristilo za jelo a više za vino. Govorilo se da je: »opolno ma slabe fuorce« - daje obilan mošt ali ima manju količinu šećera.

Osim opisanih sorata vinove loze na području Nerezina i Punte Križa postojale su u nešto manjem obimu i slijedeće sorte: **rumanija, ftičarica, belopup, šaruja, pozizdra, fažaniel, ranač, torbijan, tintoria, frankonja, debejun, tovarovina i čarnino**.

Svjesni smo da ovaj popis od čak 26 sorata sigurno nije konačan kao ni potpuno točan ali ga donosimo s ciljem da se nazivi sačuvaju od zaborava te da ga čitatelji nadopune ili isprave.

Bruajda

UŠKORUŠVA - ZABORAVLJENA VOĆKA

OSKORUŠA - *SORBUS DOMESTICA*

Oskoruša, koja se u našem lokalnom narječju, »po našu«, naziva uškorušva, jedna je od voćaka koja se nekada mogla mnogo češće vidjeti za razliku od danas kada je gotovo potpuno zaboravljena. Sadila se i rasla uglavnom u blizini seoskih kuća, ali i na pojedinim pašnjacima ili na rubovima vinograda. Njeni plodovi, koji dozrijevaju već od početka mjeseca rujna pa do listopada, vrlo su ukusni i specifičnog slatkastog okusa.

Kako se seosko domaćinstvo s vremenom iseljavalo i rad na zemlji sve više zapuštao, oskoruša, kao i ostale vrste domaćih primorskih voćaka (smokva, »mugranj« - šipak, vinogradarska breskva - »praskva«, badem - »mijendula«, dunja - »kunja« i druge) polako je nestajala.

Danas se u Puntari Križi ne može vidjeti više od desetak stabala oskoruše, a i ona stabla koja su opstala ubrzo će nestati zbog starosti i zapuštenosti. S druge strane, plod oskoruše ne može se kupiti u trgovačkim centrima, pa čak ni u specijaliziranim voćarnama koje nude ponešto domaćeg voća te bezbrojne vrste egzotičnog uvoznog voća.

Oskoruša, latinskog naziva *Sorbus domestica* bjelogorična je vrsta drveća iz porodice *Rosaceae*. Rasprostranjena je u južnoj i sjevernoj Europi, Sjevernoj Africi, a raste na Krimu i u Maloj Aziji. U nas uspijeva na otocima i priobalnom području te dijelom i na kontinentu.

Naraste do visine i preko 15 metara, a krošnja joj je široka, okruglasta i vrlo dekorativna. Raste sporo te može doživjeti starost do 300 godina.

Kora stabla oskoruše je u mladosti glatka, a što je starija kora joj postaje izrezbarena i po dužini pločasto ispucana i djelomično se odlupljuje. Boja kore je pepeljasto siva ili crvenkasto smeđa. Smatra se da je oskoruša jedna od najdugovječnijih listopadnih stabala te spada u najotpornije vrste na smog, odnosno na aerozagađenja.

Drvo joj je izuzetno kvalitetno, žilavo i tvrdo. Naši preci su ga rabili za izradu držaka za poljoprivredne alate, za izradu preša za grožđe ili za masline. Ova je vrsta drva i danas jako cijenjena jer se od njega izrađuju kundaci za puške, palice za biljar, skupocjeni namještaj te se čak rabi za izradu glazbala kao što

su škotske gajde ili čimbalo. List oskoruše je uzak i duguljast, oštro napiljena ruba, dugačak do 15 cm i zelene boje koja se ujesen pretvori u crvenkastu.

Ova voćka ovisno o vremenskim prilikama, počinje cvjetati u drugoj polovini svibnja i cvat traje do prve polovine mjeseca lipnja. Cvjetovi su vrlo lijepi, bijele boje i formiraju se u grozdovima. Oskoruša je samooplodna voćka kojoj nije potreban oprašivač.

Nakon cvatnje, već u lipnju, mogu se zamijetiti prvi sitni plodovi, svijetlozelene boje koji protokom vremena polako rastu i poprimaju oblik nalik na malu jabuku ili krušku. Tijekom rasta ploda njegova boja od svijetlozelene polako prelazi u tamnije zelenu. Potom postaje svijetložućkaste boje da bi na kraju plod postao žut s time da ona strana koja je više izložena suncu poprima crvenkastonarančastu boju. Plodovi vise na peteljcima u malim grozdovima na kojima može biti čak i do desetak pojedinačnih plodova.

Žuta boja ploda s crvenkastim nijansama s jedne strane znak je da se plodovi moraju početi brati. Karakteristično je za oskorušu da se tako ubrani plodovi ne mogu u toj fazi dozrijevanja jesti. Naime, tada je plod tvrd, a njegov okus kiselkast, vrlo trpak i opor. Naši su znali reći da »stišće usta«, odnosno da nije ukusan jer tada sadrži visok postotak tanina. Ako se plod ne ubere i ostane na stablu, polako zrije, omekšava a žutocrvenkasta boja prelazi u svijetlosmeđu do tamnosmeđu i tada plod otpada sa stabla na zemlju, pri čemu se oštećuje, trune ili ga pojedu životinje poput ovaca, odnosno danas jelena ili divljih svinja. Ako koji zreli plod i ostane na stablu, sigurno će ga načeti osa ili pojesti ptice.

Sazrijevanje plodova počinje već sredinom rujna mjeseca i tada se još zdrave, relativno tvrde, žuto-crvene plodove mora ubrati. Da bi se plod mogao konzumirati, tako ubrane plodove naše su none stavljale u sanduk odnosno u mekinje ili rjeđe u brašno. Na ovaj način plodovi polako sazrijevaju i omekšavaju pri čemu poprimaju tamnosmeđu boju i postaju slatki te se tek tada mogu jesti. Mnogi koji ne poznaju oskorušu, kada vide takav plod, ne žele ga ni okusiti misleći da je prezreo ili truo, ali je on tek tada jestiv i ukusan. Okus zrelog ploda teško je

riječima opisati, ali se može reći da je on slatkasto-kiselkast, vrlo sočan i ukusan. Dozrijeva postupno, pa je i u mom sjećanju ostalo da smo mi kao djeca ujesen, odnosno skoro do Božića gotovo svakodnevno na šufitu prevrtali plodove prekrivene mekinjama tražeći sočne dozrele plodove i slasno ih jeli. Ubrani, dakle još nejestivi plodovi, mogu se uredno položiti u drvene ili kartonske kutije (ali ne jedan na drugi) te potom zrele plodove svakih par dana odvajati i konzumirati.

Plod oskoruše u sebi sadrži četiri do šest sitnih sjemenki, jajolikog, spljoštenog oblika koje se mogu posaditi u manju posudu i tako dobiti novu sadnicu.

Oskoruša je dosta rijetka vrsta voća i teško se, gotovo nikako sama razmnožava. Posađene koštice ponekad prokliju tek u drugoj godini. Može se razmnožavati cijepanjem ili reznicama, a njene se sadnice mogu naći samo u rijetkim rasadnicima. Sadnice oskoruše sade se u jame koje treba iskopati do 60 cm

dubine i moraju biti široke do jednog metra. Prije sadnje dobro je malo prikratiti žile. Po sadnji treba zemlju pognojiti, najbolje stajskim gnojem i zaliti s pet do deset litara vode. Oskoruša voli toplu i blagu klimu i nije zahtjevna za dobrim tлом iako ga voli. Vrlo dobro podnosi sušu, a može izdržati vrlo niske temperature, čak do -25 stupnjeva, pa joj naše podneblje idealno odgovara.

Vrlo je skromna, treba je samo minimalno održavati, a pri sadnji treba izbjegavati mjesta koja su izložena jakim udarima bure te birati mjesta koja su osunčana i prozračna. Nakon sadnje oskoruša počinje davati plod nakon četiri ili pet godina, a ako su sadnice iz sjemena, još će kasnije početi rađati. Rodi obilnije svake četvrte godine te su naši težaci govorili da će tada biti oštra i hladna zima.

Obrezuje se samo ako je nužno, ako »pobjegne« u visinu pa se tada odstranjuju visoke grane, a ostavljaju okolne koje rastu vodoravno odnosno u širinu.

Ova, danas zaboravljena i zapuštena, gotovo nestala voćna vrsta, nekada je bila hrana i lijek našim precima. Kao lijek koristila se za uravnoteženje probave, međutim ako se konzumira u većim količinama, može izazvati zatvor stolice, pa nisu naše none uzalud govorile: »Ne ijej više uškuruše aš si štitik i nijećeš moć puoč od sebe«. Sprečava anemiju, jača organizam i rad srca. Dobro djeluje na poboljšanje rada žuči, jetre i živčanog sustava. Mogu ju jesti i dijabetičari jer plod sadrži minimalan udio sahoroze.

Sadrži 11 do 14% šećera, ali puno više fruktoze (do 10%) manje glukoze (3 do 5%) te samo 1% sahoroze. U plodu

oskoruše nalaze se brojni minerali i vitamini A i C. Kao hrana, plod oskoruše koristi se još od antike. Tada je Plinije pisao da se plodovi čuvaju u glinenim posudama koje se zatvaraju gipsom te ukopavaju u zemlju na osunčanim mjestima. Kelti su vjerovali da će ovo stablo reći sve tajne onom čovjeku koji želi strpljivo slušati, a oskorušu su nazivali »drvom koje šapće« te nosili njenu grančicu kao zaštitu od zla.

Jedna irska legenda pak kaže da je prva žena na svijetu stvorena od drva oskoruše. Otac hrvatske književnosti Marko Marulić, spominje ju u svom spjevu »Suzana« pri opisu vrta i žardina.

U Austro-Ugarskoj monarhiji carica Marija Terezija je zapovijedila da se što više sadi zbog gladi i zdravlja, naročito za prehranu djece. Danas se jako cijeni u Njemačkoj, a naročito u Francuskoj (izrađuje se poznati liker »Sorbette«) gdje se

plantažno uzgaja i koristi u prehrambenoj industriji za proizvodnju sokova i voćnih vina. Od nje se mogu raditi kompoti, marmelade i rakije. Kod nas se često stavljala u kotao pri izradi rakije radi poboljšavanja arome.

Od zrelog ploda oskoruše vrlo je jednostavno napraviti ljekovit napitak koji osvježava i jača imunitet organizma na način da pomiješamo 0,5 kg soka od oskoruše s 0,5 kg meda.

Nakon svega izrečenog u ovom tekstu za nadati se je da će barem poneki čitatelj zasadi u svojoj okućnici poneko stablo oskoruše ili da će jednog dana osvanuti jedna plantaža ove voćke. Ona je to i zaslužila jer je unatoč nebrizi ipak opstala.

Ovo dekorativno stablo, lijepog izgleda, dobrog roda, vrlo malo zahtjevno, prekrasnog i zdravog ploda, zasigurno treba očuvati kao korisnu voćnu vrstu i otići ju zaboravu.

Ljubo Galjanić

DOKTORIRAO DAVID BRČIĆ, UNUK IVANA LOVRIĆA NAJSTARIJEG ČLANA NAŠEG ZAVIČAJNOG DRUŠTVA

David sa suprugom Živom na promociji

Obranom doktorske disertacije pod naslovom »Model nespecifičnoga dnevnog hoda ionosferskog kašnjenja signala za satelitsko određivanje položaja« dana 30. travnja 2015. godine na Pomorskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci David Brčić je završio poslijediplomski sveučilišni studij Pomorstvo, smjer Nautičke znanosti. Tim je činom stekao akademski stupanj doktora znanosti iz znanstvenog područja tehničkih znanosti, znanstvenog polja tehnologije prometa i transporta. Povjerenstvo za obranu činili su: dr. sc. Robert Mohović, redoviti profesor Pomorskog fakulteta u Rijeci, predsjednik Povjerenstva, dr. sc. Serđo Kos, redoviti profesor Pomorskog fakulteta u Rijeci, mentor, dr. sc. Renato Filjar, izvanredni profesor, Ericsson Nikola Tesla d.d. Zagreb, komentor, dr. sc. Zoran Mrak, docent Pomorskog fakulteta u Rijeci i dr. sc. Irena Jurdana, docentica Pomorskog fakulteta u Rijeci.

Davidu Brčiću, našem članu, iskrene čestitke i mnogo uspjeha u daljnjem životu i radu.

Fešta kod nona Iva Lovrića 02. 05. 2015. godine

David Brčić s majkom Ileanom, ocem Božidarom i bratom Ivanom

ZLATNI PIR MARGERITE I VLADA HAUSKNECHTA

Margerita i Vlado Hausknecht proslavili su 50 godina zajedničkog života 25. 4. 2015. god. Bračne zavjete obnovili su u crkvi Majke Božje na Čikatu u Malom Lošinjju.

Vlado je došao iz Slavonije davne 1964. godine i zaljubio se u mladu Lošinjanku Margeritu, rođenu Kjukić. U braku im se rodilo troje djece: Ornela, Josip i Dean, koji na žalost više nije s njima. Postali su već i bižnoni. Dugo su godina živjeli u Lošinjju a posljednjih 20 žive na Pogani.

Iskrene čestitke Riti i Vladi povodom zlatnog pira uz želje da još dugo žive u zdravlju, sreći i zajedničkom životu te da im kao do sada, kuća bude puna veselja.

V I C E V I

NESPORAZUM

Dolazi čovjek na šalter blagajne aerodroma da podigne kartu jer mora pod hitno putovati avionom koji za koji čas polijeće.

Na blagajni: »Molim jednu kartu za avion koji za koji čas polijeće preko Atlantika«.

Blagajnica mu ljubazno odgovara: »Gospodine sve je popunjeno«, a on će: »Ali ja moram ovim avionom putovati!«. »Gospodine rekla sam vam da nema više mjesta«, a on će ljutito: »Vi ne znate tko sam ja«. Na kraju ona nazove informacijski ured: »Halo ovdje na šalteru je čovjek, vjerojatno je izgubio pamćenje pa ne zna tko je, molim vas pošaljite nekoga, možda ga netko prepozna«. Nato će on prijeteći: »Je... t ću te.«. Na to ona odgovori: »Može gospodine, stavite se iza ovih par stotina, pa kad dođete na red«.

ANTI ROMANTIKA

Sediju Ive i Marica na buanku vaf jardinu i gijedaju kako se malo daje od njih jedan mladi par jubi, pa će Marica: »Jušto ovako smo bili zajubjeni i mi kada smo imeli njihova leta. Šubito su mi prišle namisal misli na uon duan kada smo se prometili. Majkooooo , od onda je pasalo više od 50 godišć, a kako ja je fčijera bilo.

Bili smo kraj muora. Sunce je već zahajalo. Ti si kijeknul sprijed mene, ćapual si me za ruke i con tenerezza zamolil ako ću se zuate oženit. Jušto ftuon momijentu kada sen rekla sudbonosno DA, doletijel je jedan lijepi bijeli galeb i počel je veselo ozguor nas letet. To je bilo tako lijepo i nezaboravno«.

»Je, je«, će Ive, »zuame nezaboravno, odozguora nas je poslual čestitku, malo rijetku, a mene je pala drito na čelo, pa mi se sva švojala po obrazu«.

GRIJEH

Prišla se je stareja žena spovijeć i pop ju pita: »Što ste u posljednje vrijeme zgriješili?«, a ona mu je odgovorila: »Prevarila sen muža«. Pop ju je vaf čudu pogijedal i pitual: »Pa zar u vašim godinama gospođo?!«, a ona mu odgovori: »Ma bilo je to prija čuda, čuda lijet, pa mi je ustalo vaf glave, aš je bilo sila lijepo i nikako to ne moren zaboravit«.

ZUAČ MU JE TAKO VELI

Kada in se je rodil sin sva fameja je mualoga vaf čudu gijedala, aš je mualomu ona stvuar mej nogami bila sila vela. Odlučili su zvat dotura da i uon to vidi i da in špjegua kako se je to moglo dogodit.

Dotur je prišal u njih i kada je pogijedal mualoga pita svih kolikih vaf kuće: »Da li je ovakvih slučajeva bilo nekada u povijesti vaše obitelji?« Svi su šubito odgovorili da takovoga nikada niki ni imijel.

Po tuon je dotur zvuval mater na buandu i potiho ju pitual: »Da li je ovo mali naslijedio od svog oca, vašeg muža?« Žena je prunto prez puno mislet odgovorila: »Ne to siguro ni, aš muoj muž ima jenu mižijeriju da me je sruan povijeć kako mualoga ima.«

Dotur ju je šerjo pogijedal i rekal: »Onda znači da je ovaj slučaj koji se dogodio vašem sinu rezultat i plod vaše želje.«

Ive Lovrić

JUBAV

Svakomu okuri jubav.
Sve će je živo okolo nas
okuri jubav.

Spomenut ću samo
jubav za bližnjega svuoga i
jubav za svuoju zavičaj.

Šlovek ni šlovek ako ne voji
sebe i bližnjega svuoga.
Svaki ima jenu tajnu,
svoju zvezdu sjajnu.

Ni dosta nekomu reć:
»Ja te vojnin!«
Vajua svaki duan
čuda toga učinit,
za jubav zaslužīt.

Kadagod vajua potarpet
za jubav imet.
A sve vajua provat,
za jubav nekomu dat.

Jubav kako i sreća,
kada se dijeli, sve je veća.
Neka nas jubav,
viježe i spaja do kraja.

Kada se Punte spomienen,
puartiju uspomene,
na lijepo detinstvo moje,
na onih judi, ki su
vaf mualih kućah složno živeli i
mualin stvuaran se veseleli.

Na svake fešte,
svirili, kantali, škercali i
suami se zabavjali.
Vojnin PUNTU i sve
njievine prirodne lepote,
do zadnje ure moje.

Kada bi više jubavi imet,
bilo bi nan lepće živet.
Dokle je judi i svijeta,
za vijeke vijeka,
NEKA ŽIVI JUBAV!

Marući Toić Badurina

DESET LIET

Kako da je bilo fćier, a pasalo je deset liet, od kada je osnovano
Zavičajno društvo »PUNTARI« Punta Križa.

Čuda toga se je za to vrijeme za Puntu učinilo i od zaborava
spasilo. Reć ću samo neč od toga: »Puntarski fuoj«.
Zis »Puntarskin fojon« se je judi zbližilo i zainteresalo,
da pišu ono će je sada, i ono će je pasalo.

Za Ivanju i Jedrijeju, užuance su se obnovile, pride
dosta judi, najprija na misu, a pokle i na feštu.

Na Parhuavcu hvala svin ki su šoldi duali, obnovljena je
crijekvica Sv. Antuona opata od petnaestoga vijeka.
To je vrijedan spomenik kulture našega kraja.

Još je dosta pjuani za realizat, ma ne vajua se štufat.
Svi ovi judi delaju dobrovoljno, pres da su za to plućeni i
pres da ih niki tira. Znuamo da za neč realizat, dobit i učinit
okuri čuda kumbatit i živci tratit, a to moreju samo oni, ki
vojiju svuoju zavičaj.

Nijećeju se nikad štufat i tako ćeju pomalo, svi pjuani
realizat. Sve za dobro Punte i Puntari, ki su ovde i onih
ki su po svijetu, ki do Punte još daržiju i s Puntu se
ponosiju.

Marući Toić Badurina

TRAGET

Prit na traget, puoć po biljet
Gome vižitat, benzinu kontrolat

Stakla oprat, partienču dočekat

Mornari bleju i mašu
Auti gredu kako vaf varšu

Finalmente inbarkuani
Silni auti poštivuani

Puoć kafe popit, ol vodu pustit
Moreš oko ubit ol španjolet zapalit

Poznatoga kuntrat, malo počakulat
Konual traveršat, na Veju arivat

A pred nuoć sve ovo
Još jedanput nanovo

Ljubo Galjanić

SPOMENIMO SE NAŠIH DRUAGIH KI VIŠE NISU S'NAMI

Domenica - Mina Barulich r. Lekić 1922. god.

Eufemija Galjanić r. Vidulić 1923. god.

Puntarski fuoj su potpomogli:

Primorsko-goranska županija

Grad Mali Lošinj

Turistička zajednica grada - Mali Lošinj

Pomorski fakultet - Rijeka

Leo-commerce d.o.o. - Rijeka

Puntarka nova d.o.o. - Mali Lošinj

Desanti Edita, Matušan Zlatko, Lekić Darin, Šilovinac

Aldo, Magazin Darinka, Juranić Guido, Magašić Iva, Bonić

Anita, Berri Anna i Mariarossa, Koharović Juranić Vesna,

Murljačić Mariapia, Butkovich Anton, Jelenković Laura,

Kučić Berto i Butković Giovanni, Vjekoslav Dragičević

MONOGRAFIJA I CD PUNTE KRIŽA

U Lošinjskom muzeju možete nabaviti monografiju Punte Križa po cijeni od 50,00 kuna te multimedijски CD (na hrvatskom i engleskom jeziku) koji je predstavljen 17. svibnja 2014. godine povodom Međunarodnog dana muzeja, po simboličnoj cijeni od 10,00 kuna.

Sve naše cijenjene čitatelje pozivamo da svojim prilogom potpomognu izlaženje »Puntarskog foja«.

Vaš prilog možete uplatiti Zavičajnom društvu »Puntari« M. Lošinj IBAN: HR6224020061100410077

uz naznaku – za »Puntarski fuoj«.

Vaš prilog za list kao i godišnju članarinu možete uplatiti u agenciji »Puntarka« Trg Zagazine 1, Mali Lošinj.

Pozivamo Vas da se sukladno Vašim mogućnostima uključite u akciju prikupljanja neophodnih financijskih sredstava za obnovu kapele Svetog Antuna na Parhavcu pored Punte Križa. Sredstva možete uplatiti Zavičajnom društvu »Puntari« Mali Lošinj, IBAN: HR6224020061100410077 uz naznaku - za obnovu kapele Sv. Antona na Parhavcu.

Zavičajno društvo »Puntari« i uredništvo »Puntarskog foja« Vam se unaprijed zahvaljuju.

REPUBLIKA HRVATSKA
PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA

Grad Mali Lošinj

dodjeljuje

POVELJU

Gradskog vijeća grada Malog Lošinja

*Lavičajnom društvu
"Puntari" Punta Križa*

*Za izniman doprinos u očuvanju
vrijednosti otočkog
kulturnog i povijesnog nasljeđa*

U Malom Lošinju, 11. studenog 2014.

Predsjednik Gradskog vijeća
Anto Nedić

